

РЕСПО

ISSN 3033-0483

РЕГИОНАЛНО ЕЛЕКТРОННО СПИСАНИЕ ЗА ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

Регионално електронно списание за приобщаващо образование

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование-гр.Монтана

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

БРОЙ 5 юли 2025 г.

РЦППО-
МОНТАНА

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕСПО Екип	стр.5
Поздравителен адрес—Калоян Дамянов	стр. 6
Приветствие — Диана Божинова	стр.7

I. Научни публикации

Нива и пространства за интензивна подкрепа в приобщаващото образование—доц. д-р Калоян Дамянов	стр. 9
Играта като терапевтичен метод за деца и ученици със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност—гл. ас. д-р Цветомира Ангелова	стр. 22
Ефективност на учене с флаш карти. —Евгени Петров	стр.31

II. Управленски стратегии

Директорът—съвременен мениджър и лидер—Диана Божинова	стр.35
---	--------

III. Директори на приобщаването

Интервю с Ирена Крумова	стр.45
-------------------------------	--------

IV. Иновации

Център за творческо обучение: вдъхновяващи промени в българското образование—В. Венкова, Б. Цицелков	стр. 52
--	---------

V. Подкрепяща образователна среда

Откриване на високотехнологична STEM среда в ЦСОП "ХРИСТО БОТЕВ", гр. Берковица	стр 65
---	--------

VI. За Вас Родители

Асоциация родители — Зорница Трифонова	стр. 66
Дневен център към КЗСУ „Свети Мина“ град Монтана—Гая Ильева	стр. 69
Център „Гошац“ - сбъдната мечта, постигната цел и лична кауза—Савина Димитрова	стр. 73

VII. Знаете ли?

С грижа, действие и надежда—за северозапада - Теменужка Цветкова	стр. 74
Подкрепа за деца, родители и учители от екипа на „Семейство.бг“ - Стоян Георгиев	стр. 77

VIII. Приобщаване—форуми и инициативи

Европейска конференция „Нека приобщаването се случи!“ - Полша 2025 — доц. д-р Калоян Дамянов	стр. 79
„15 години, посветени на звука на думите: добри практики и постижения в слухово-речевата рехабилитация на РЦПППО—Монтана“ - Нели Вълкова	стр. 81
Регионален конкурс на тема: „Доброто започва от мен“ - Елеонора Планинец	стр 85

IX. Страница на логопеда

Взаимовръзката между логопед и родител. „Трудният“ разговор с родителя —Весела Павлова-Каменова	стр.86
---	--------

X. Страница на психолога

Ранна превенция или втори шанс:Как да не изоставим нито едно дете със СОП—Стефа Вачева	стр. 91
Приказкотерапията при деца с аутизъм - Антон Цифудин	стр. 96

XI. Допълваща и алтернативна комуникация

Наръчник „Въвеждане и прилагане на средства за допълваща и алтернативна комуникация—приобщаващи практики и подходи на работа за педагогическите специалисти“ - Анна Динчева	стр. 100
Заклучително събитие по проект „Глас за всяко дете“ - Споделяне на опит и добри практики - Теодора Калафатова	стр. 102

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

*Авторите на публикациите носят отговорност за достоверността на предоставеното съдържание, логическата структура, цитирането, оформлението и наличния снимков материал.

РЦПППО-
МОНТАНА

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕСПО

XII. Междусекторно партньорство и приобщаващо образование

Междусекторно партньорство—път към реално значими и устойчиви резултати в подкрепата на деца със СОП — Виолета Цветанова стр. 103
Функционално развитие и визия за допълнителна подкрепа - В. Цветанова, А. Цифудин, Я. Сейкова стр. 107

XIII. Добри педагогически практики

„Разходка из туристическите обекти на България“ - Учене чрез преживявяне и технологии—П. Георгиева, И. Кирилова, Д. Алексиева стр. 109
Арт уъркиоп „Търпението—ключ към успеха“—Е. Планинец, А. Танева стр. 112
Клуб „Специални родители“ - Професионална подкрепа за родители—Виолета Цветанова стр. 113
Детството в дигиталния свят—скритата цена на екрана—Елеонора Планинец стр. 115
„Здравословното хранене“ - STEM урок с нестандартен екип, но с голямо сърце—Даниела Алексиева стр. 117
21 март—световен ден на хората със синдром на Даун—Е. Планинец, А. Тонева стр. 119
Азбука на ума—от самоконтрол към мъдростта—интерактивен тренинг—Ива Кирилова, Е. Планинец стр. 120
„С думи и сърце“ - срещи с книгите за въздигане на духа—П. Георгиева, И. Кирилова, Д. Алексиева стр. 122
Ден на търпението в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ - с. Ковачица—Е. Планинец, А. Тонева стр. 124
Ден на розовата фланелка в ПГПТ-Лом—Е. Планинец, А. Тонева стр. 125

XIV. Специални потребности и общообразователна среда

Как и защо да преподаваме съвместно с ресурсния учител — Виолета Цв. Георгиева стр. 126
Методическа подкрепа при работа с ученици със СОП - Виолета Цв. Георгиева —..... стр. 127
Преходи и промени в образователна среда—Предизвикателства за децата със СОП —Виолета Цв. Георгиева стр. 129

XVII. Награди и отличия

Награда Неофит Рилски—Екип РЕСПО стр. 130
Награда Логопед на годината—Екип РЕСПО стр. 131
Награда „Ерготерапевт на годината“ - Екип РЕСПО стр. 132
Традиционен прием при Президента—Екип РЕСПО стр. 133

XVIII. Споделено за РЕСПО

Творческите занимания и време за равностметка—Диана Йорданова стр. 134
Светлината, която учи сърцето да вижда—Ирена Крумова стр. 135

Рисунка лого РЕСПО — Антоанета Тонева

Графичен дизайн лого корица — Марио Бондоков

***Авторите на публикациите носят отговорност за достоверността на предоставеното съдържание, логическата структура, цитирането, оформлението и наличния снимков материал.**

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Уважаеми читатели,

Приветстваме Ви от страниците на новия брой на Регионално електронно списание за приобщаващо образование /РЕСПО/, посветено на идеята, че всяко дете носи своята уникалност и има право на равен достъп до знания, включване и участие, подкрепа и възможности за развитие.

В брой № 5 на РЕСПО, което фигурира в регистъра на Национална агенция за ISSN - официално представителство на Международната система за стандартна номерация на продължаващи издания, ще Ви представим научни публикации, ефективни управленски стратегии, полезна информация и достъп до ресурси в различни направления. Ще споделим добри педагогически практики за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие, реализирани чрез работещи стратегии за добро екипно взаимодействие и иновативни методи за преодоляване на бариерите пред ученето. Ще представим и опита на специалисти в междунституционално партньорство и междусекторно сътрудничество в посока ефективно приобщаване на деца със специални образователни потребности.

Екипът на списанието благодари за участието и подкрепата на г-жа Диана Божинова – директор на РЦПППО – Монтана и за ефективното партньорство с екипа на АЛПИА ЕООД - Монтана. Благодарности отправяме и към всички автори на статии и материали, публикувани на страниците на списанието, които ни се довериха и станаха част от каузата за промяна на нагласите и устрем към по-подкрепяща и приемаща образователна среда.

Смятаме, че поредният брой на РЕСПО ще има своя принос за повишаване на ефективността на приобщаващото образование и ще сподели идеята, че приобщаването не е само теория, а налична потребност за преодоляване на бариери и може да бъде ежедневна реалност, ако всички отправим поглед към възможностите и вярваме в тяхното подкрепено реализиране.

***С уважение и вдъхновение:
Екип РЕСПО***

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Редакционна колегия РЕСПО:

Диана Божинова
Директор на РЦПППО-МОНТАНА

Виолетова Цветанова
старши ресурсен учител в РЦПППО-МОНТАНА

Янита Сейкова
логопед в РЦПППО-МОНТАНА

Антон Цифудин
психолог в РЦПППО - МОНТАНА

Иван Илиев
координатор II-ри сектор в РЦПППО - МОНТАНА

РЕСПО

ЕКИП

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ПРИВЕТСТВИЕ

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

*от доц. д-р Калоян Дамянов
- Директор на Регионален
център за подкрепа на про-
цеса на приобщаващото об-
разование - София-град*

Уважаеми читатели, колеги и съмишленици,

За мен е изключителна чест и удоволствие да Ви поздравя по повод излизането на брой 5 за 2025 г. на Регионалното електронно списание за приобщаващо образование (РЕСПО), издание на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование (РЦПППО) – Монтана.

Като национален координатор на Европейската агенция за специални потребности и приобщаващо образование за България и директор на РЦПППО – София-град, аз съм твърдо убеден във важната роля, която играят подобни платформи за развитието и утвърждаването на приобщаващото образование у нас. Всяко ново издание на РЕСПО е доказателство за неуморния труд, професионализма и отдадеността на екипа на РЦПППО – Монтана, както и на всички автори, които споделят своя опит и добри практики.

Приобщаващото образование не е просто тенденция, а необходимост и фундаментален принцип, който гарантира, че всяко дете, независимо от неговите индивидуални потребности, ще получи качествено образование и ще бъде пълноценна част от обществото. Вярвам, че страниците на този брой ще предложат отново ценни идеи, иновативни подходи и решения, които ще вдъхновят всички ангажирани с тази благородна кауза – учители, специалисти, родители и администратори.

Пожелавам на екипа на РЕСПО още много успешни броеве, а на всички читатели – ползотворно четене и успешно прилагане на наученото в практиката!

С уважение,

Доц. д-р Калоян Дамянов Национален координатор на Европейската агенция за специални потребности и приобщаващо образование за България, Директор на РЦПППО – София-град

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ПРИВЕТСТВИЕ

ПРИВЕТСТВИЕ

*От Директора на РЦПППО –
област Монтана по повод
петото поредно издание на
Регионално електронно списание
за приобщаващо образование*

За мен е чест, отговорност и привилегия като част от авторския колектив да приветствам издаването на пети брой на Регионалното електронно списание за приобщаващо образование във визия на обединяващо информационно звено за споделяне на добрия педагогически опит в областта на ефективно приобщаване на деца и ученици със СОП.

Идейният замисъл за издаването на електронното списание изисква голяма отговорност, креативност и иновативност! Активната, целенасочена и съзидателна работа на ресурсните учители и другите педагогически специалисти намира своето приложение чрез творческото и делово участие на децата и учениците със специални образователни потребности в множество регионални, национални и международни конкурси и състезания. Удовлетворение от добре свършената работа са спечелените медали, грамоти и награди за успешно представяне.

Обменът на добри педагогически и иновативни практики между педагозите, въвеждането на новите информационни и комуникационни технологии и изкуствения интелект в работата са безспорно доказателство за висок професионализъм, педагогическо майсторство и творчески иновативни решения в преподаването. Моделът на иновативното преподаване изисква разработване и предлагане на учебни стратегии, които ръководят учениците как да откриват необходимата им информация, да я обработват, да я разбират и да я усвояват. Добрият учител е не само добър педагог, но и учител - новатор, творец, който творчески адаптира в практиката новото учебно съдържание.

Трансформирахме традиционния модел на преподаване в компетентностен модел, който интегрира знания, умения и компетенции. Методически подпомагнахме учителите в учебните заведения за приложение на съвместното преподаване като успешен и иновативен модел на работа. Активно работим за внедряване на иновативни подходи STEM/STEAM базирани интердисциплинарни уроци с практическо приложение за работа с деца и ученици със специални образователни потребности, образователни подходи, които целят да интегрират тези дисциплини в едно цялостно учебно преживяване. Включването на ролеви игри, в които учениците се поставят в реални или въображаеми ситуации стимулира ученето чрез преживяване. Целенасочените усилия на специалните педагози са насочени към внедряване на иновативни модели в ресурсното подпомагане, проектно базирани обучения, диференцирано преподаване, уроци на различни скорости и др.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ПРИВЕТСТВИЕ

Внедряването на допълваща и алтернативна комуникация /ДАК/ в учебния процес подпомогна децата със специални образователни потребности, които имат затруднения в комуникацията. ДАК технологиите включват различни методи и съвременни технологични решения, които заместват или допълват вербалната комуникация.

Използването на мисловни карти като метод за структуриране на информация, QR кодове и дигитални ресурси доказано подпомагат разбирането, запаметяването при учениците със СОП, самостоятелното търсене на информация и насърчават дигиталната грамотност. Споделените иновативни практики и модели водят до нови хоризонти за развитие на нашата професионална общност.

Повишихме капацитета си за работа в екип, водени от мисълта за екипното сътрудничество и взаимодействие между колегите – важен фактор за постигане на желаните резултати и повишаване капацитета за работа с деца и ученици със специални образователни потребности. От две години активно работим по въведения нов модел на функционална оценка на специалните образователни потребности във връзка с прилагането на Международната класификация за функционирането на човека, уврежданията и здравето на деца и юноши (ICF-CY) и определяне интензивността на допълнителната подкрепа.

Основен приоритет е създаването на приобщаваща, стимулираща и творческа среда, в която децата и учениците развиват социални, комуникативни и личностни умения чрез съвместни преживявания и дейности – организиране на клубове, школи, литературни клубове, летни училища, творчески арт работилници, арт уъркшоп, тренинги, инициативи, свързани с личностното развитие на учениците, ден на отворените врати и др.

От особена значимост е привличането на родителите като партньори в училище, които да подкрепят, насърчават, мотивират своите деца, за да се превърне училището в желана и сигурна територия за ученика чрез организиране на обучения за родители, училища за родители, тренинги за родители, академия за родители, информационни кампании, седмица на приобщаването с участие на родителите и др.

Философията на приобщаващото образование е философия на уважението, толерантността и вярата, че няма по-хубаво и ценно от това да сме заедно, да се подкрепяме и уважаваме, да си сътрудничим и да работим в екип в името на благородната мисия - подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности.

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ!

В края на една предизвикателна и трудна учебна година отправям най-искрени благопожелания за здраве, лично и семейно щастие, много късмет и бъдещи професионални успехи! Бъдете креативни, иновативни, инициативни по пътя на приобщаването! Работете все така усърдно с любов, творете, прилагайте иновативни модели на работа. И нека добротата, сърцатостта, нравствените добродетели и култура са водещи в нашата дейност! Те са безценно богатство и неизчерпаем източник, който разкрива нови хоризонти пред всички нас, за да превърнем българското училищно образование в модерно, достъпно и качествено!

ИАНА БОЖИНОВА

Директор на РЦПППО-област Монтана

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

НИВА И ПРОСТРАНСТВА ЗА ИНТЕНЗИВНА ПОДКРЕПА В ПРИБОЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Доц. д-р Калоян Дамянов

Национален координатор на Европейската агенция за специални потребности и приобщаващо образование за България. Той е директор на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование - София-град. Преподавател и изследовател в областта на специалната педагогика и приобщаващото образование в Софийски университет "Св. Климент Охридски" и Бургаски държавен университет "Проф. д-р Асен Златаров". Ръководител на екипа, разработил българския модел на функционална оценка на специалните образователни потребности и хронични заболявания на основата на ICF-CY (Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето за деца и юноши).

Приобщаващото образование се утвърди като основополагащ принцип на съвременните образователни системи по света. Неговата същност се корени във вярата, че всяко дете, независимо от своите индивидуални характеристики и потребности, има право на достъп до качествено образование в среда, която го подкрепя и стимулира развитието му. Всяка държава, включително България, активно разработва и прилага собствени стратегии, механизми и процедури за реализирането на тази образователна доктрина (Дамянов & Колчакова, 2021). В този контекст, създаването на ефективни и адекватни пространства за ученици с комплексни специални образователни потребности (СОП) и поведенчески затруднения е от критично значение, но същевременно представлява значително предизвикателство (Penrose et al., 2001).

Пространствата за интензивна допълнителна подкрепа представляват специализирани среди, проектирани да предоставят индивидуализирана и целенасочена помощ на ученици с най-значими и комплексни нужди. Целта на тези пространства е да създадат благоприятна и сигурна среда, в която учениците могат пълноценно да развиват своите академични, социални и емоционални умения (Дамянов, 2020) без да напускат територията на общообразователното училище. Ефективното функциониране на тези подкрепящи пространства е от съществено значение за постигането на истинско приобщаване и за гарантиране на равни възможности за всички ученици.

РЕСПО

НАУЧНИ СТАТИИ

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Приобщаващото образование се основава на ключови принципи, които целят осигуряване на равен достъп до качествено образование за всички ученици, включително тези с комплексни специални образователни потребности и поведенчески затруднения. Съществуващите изследвания подчертават важността на обмисления дизайн и организация на училищната и класната среда за насърчаване на достъпа и включването на всички ученици (McCart et al., 2014; Quirk et al., 2017).

Принципите на приобщаващото образование включват повишено участие на учащите се, намаляване на изключването, гъвкава учебна програма, приобщаваща училищна култура и политики за насърчаване на приобщаването (Балканска & Шапкова, 2023). Florian и Spratt (2013) подчертават, че приобщаващото образование не се ограничава само до физическото присъствие на учениците с увреждания в общообразователните класни стаи, а изисква промени в преподавателските методи, учебните материали и подкрепящите услуги.

Дефиниция и характеристики на пространствата за интензивна подкрепа

Пространството за интензивна допълнителна подкрепа за личностно развитие представлява специализирана форма на допълнителна подкрепа за деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и/или с поведенчески затруднения. То е предназначено за индивиди, които се нуждаят от **ерготерапевтична подкрепа, индивидуализирани обучителни стратегии и средства**, насочени към комплексни потребности, които не могат да бъдат удовлетворени адекватно в рамките на традиционната класна стая или група в детската градина.

Тези пространства са конфигурирани да обслужват ученици, изискващи **висока интензивност на подкрепа**. Обикновено това са индивиди със сложни и многопластови потребности, които могат да включват:

- **Значителни затруднения в когнитивното функциониране.** Тези затруднения често водят до необходимост от силно структурирани и диференцирани учебни подходи.
- **Сериозни поведенчески разстройства.** Поведенческите предизвикателства изискват специализирани интервенции и стратегии за управление, които надхвърлят капацитета на стандартната образователна среда.
- **Комбинация от сензорни увреждания и физически затруднения.** Наличието на множество увреждания изисква комплексен подход към обучението и адаптацията на средата.
- **Хронични медицински състояния.** Тези състояния могат да налагат специфични изисквания към учебната среда и подкрепата, предоставена на ученика (Sailor, 2014).

Пространствата за интензивна допълнителна подкрепа, предназначени за деца и ученици с комплексни специални образователни потребности (СОП) и поведенчески затруднения, са структурирани в три основни функционални зони: учебна зона, зона за ерготерапия и сензорна интеграция, и зона за социализация и свободно време. Ефективното функциониране на тези пространства се обуславя от тяхната организационна структура, която включва мултидисциплинарен екип от специалисти, както и от прецизни методики за оценка и планиране на интервенциите.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Организация на работните зони

Учебна зона

Тази зона е сърцето на пространството за интензивна подкрепа, предназначена за индивидуализирано обучение, съобразено с конкретните нужди на всеки ученик.

- Включва адаптирани учебници, работни листове, графични органайзери и визуални помощни средства. Технологии като компютри, таблети, интерактивни дъски и специализиран софтуер улесняват достъпа до учебното съдържание. Мебелировката е ергономична – регулируеми столове и маси, индивидуални работни станции – с цел минимизиране на разсейващите фактори и осигуряване на комфорт и концентрация.
- Разработват се и се прилагат индивидуални учебни програми, съобразени с уникалните потребности на всеки ученик. Използва се диференцирано обучение и адаптиран учебен материал. Редовно се извършва оценка на напредъка и се предоставя конструктивна обратна връзка.

Зона за ерготерапия и сензорна интеграция

Тази специализирана зона е проектирана за терапевтични дейности, които подпомагат развитието на моторните умения и сензорната обработка на учениците.

- Включва топки за баланс, люлки, терапевтични възглавници, рингове, светлинни панели, тактилни игри, сензорни играчки и оборудване за дълбока сензорна стимулация. Налични са също тежести, компресиращи жилетки, масажни топки и ролки.
- Провежда се първоначална оценка от ерготерапевт и се създава индивидуален план за терапия. Извършват се индивидуални и групови сесии за ерготерапия и сензорна интеграция. Напредъкът се наблюдава постоянно и терапевтичните интервенции се адаптират според нуждите на учениците.

Зона за социализация и свободно време

Пространството е предназначена за насърчаване на социалните умения и предоставяне на възможности за отход и игра.

- Включва настолни игри, пъзели, строителни комплекти, както и материали за арттерапия и сензорни игри. Зоната е обзаведена с удобни дивани, пуфове и кър за четене, с успокояваща светлинна система и меки цветове.
- Организирант се социални игри и дейности, които насърчават взаимодействието между учениците. Провеждат се уроци и тренинги за развитие на комуникационни и социални умения. Осигурява се време и пространство за релаксация и почивка.

Мултидисциплинарен екип

Координатор за подкрепа на личностното развитие изпълнява ключова роля в осигуряването на ефективната координация и интеграция на интервенциите. Съгласно теоретичните модели за лидерство в образователните екипи, координаторът функционира като facilitator, който не само ръководи и координира всички дейности в пространството, но и осигурява синергичното взаимодействие между различните специалисти

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

(McCart et al., 2014). Неговите отговорности включват организирането на регулярни междудисциплинарни срещи, мониторинга на изпълнението на индивидуалните планове за подкрепа и поддържането на комуникационните канали между всички заинтересовани страни.

Ерготерапевтът и другите терапевтични специалисти осигуряват специализирани интервенции, базирани на принципите на доказано-базираната практика в областта на рехабилитационните науки. Ерготерапевтичните интервенции се фокусират върху подобряването на функционалните умения и сензорната интеграция, като използват холистичен подход към детското развитие (Стоилова, 2023). В зависимост от нуждите на децата, екипът може да включва кинезитерапевт за подобряване на моторните функции, арттерапевт за емоционално изразяване и регулация, или музикотерапевт за стимулиране на когнитивните и социалните умения. Тази многообразност от терапевтични подходи отразява съвременното разбиране за необходимостта от персонализирани интервенции, които отговарят на уникалните потребности на всеки ученик (Fraser, 1998).

Специалният педагог или ресурсният учител представлява мостът между общообразователната среда и специализираната подкрепа. Левтерова-Гаджалова (2009) подчертава важността на индивидуализирания подход в специалната педагогика, като отбелязва, че всеки ученик има уникални потребности и способности, които трябва да бъдат взети под внимание при планирането на учебния процес. Специалният педагог разработва и прилага индивидуализирани учебни програми и адаптации, които са съобразени с конкретните нужди на всеки ученик. Важно е да се отбележи функционалната разлика между ресурсния учител, който работи както в общообразователната класна стая, така и в пространството за подкрепа, и специалния педагог, който действа предимно в специализирани пространства или центрове за специална образователна подкрепа.

Аниматорът/Асистентът изпълнява съществена роля в осигуряването на практическата подкрепа и безопасността на учениците. Въпреки че не е задължително да притежава висше образование, този специалист работи под непосредствения мониторинг и ръководство на останалите членове на екипа. Неговите отговорности включват съпровождането на децата до и от пространството, подпомагането при организацията на дейностите и осигуряването на безопасната среда. Изследванията показват, че подкрепящият персонал играе важна роля в успешната имплементация на образователните интервенции, особено при работа с ученици с поведенчески затруднения (Copeland & Cosbey, 2008).

Социалният работник представлява връзката между образователната институция, семейството и по-широката общностна мрежа от услуги. При необходимост той работи със семействата на децата, като прилага системен подход към социалната работа, който признава влиянието на семейната и социалната среда върху образователните резултати. Социалният работник осъществява контакт с регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, доставчиците на социални услуги, системата на закрила на детето и здравните власти, като по този начин осигурява холистична подкрепа, която надхвърля границите на образователната институция.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

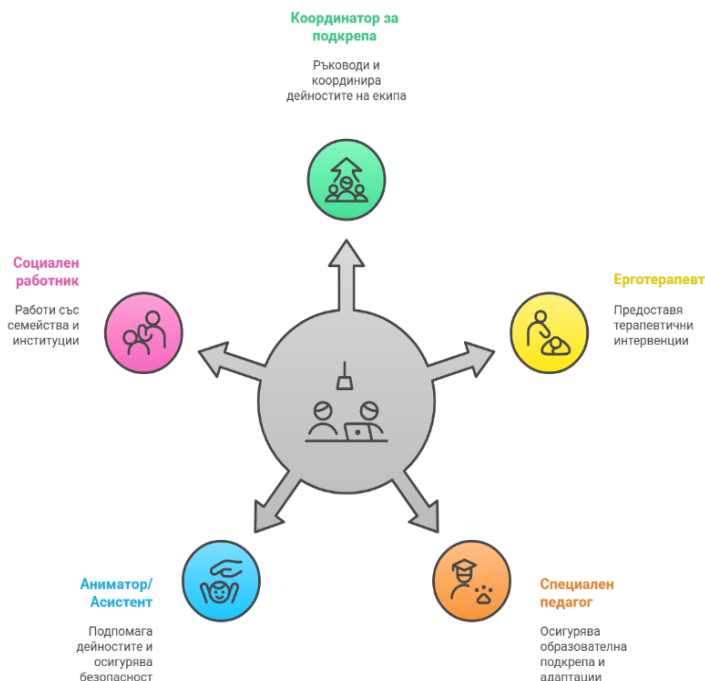
Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Роли в пространството за интензивна подкрепа

Фигура 1 Професионални профили в пространствата за интензивна подкрепа

Функционирането на мултидисциплинарния екип се основава на няколко ключови принципа, които са валидирани от съвременните изследвания в областта на приобщаващото образование. Първо, принципът на **координацията и интеграцията** изисква всички специалисти да работят към общи цели, като същевременно запазват своята професионална специфика (Sailor, 2014). Второ, принципът на **прозрачността и споделянето на информация** гарантира, че всички членове на екипа имат достъп до релевантната информация за ученика и могат да вземат информирани решения. Трето, принципът на **индивидуализирания подход** налага всички интервенции да бъдат адаптирани към уникалните потребности и възможности на всеки ученик. Четвърто, принципът на **семеенно-центрирания подход** признава родителите като ключови партньори в образователния процес и ги включва активно в планирането и оценката на интервенциите.

Научните доказателства показват, че ефективността на мултидисциплинарния подход зависи от качеството на комуникацията между специалистите, ясното разпределение на ролите и отговорностите, както и от редовния мониторинг и оценка на резултатите (Quirk et al., 2017). В този контекст, създаването на структурирани процедури за комуникация, документирание и отчетност е от съществено значение за успешното функциониране на пространствата за интензивна допълнителна подкрепа.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Оценка и планиране

Ефективното оценяване и планиране са от ключово значение за предоставянето на качествена интензивна допълнителна подкрепа. Процесът е систематичен и включва:

1. Индивидуална оценка на потребностите

Целта е идентифициране на специфичните нужди на всеки ученик и определяне на най-подходящите интервенции и подкрепа.

Функционална оценка

Провежда се цялостна функционална оценка, която предшества насочването към обучение в пространството. Тази оценка включва медицинска информация, академични умения, социални умения и поведение, физически и моторни умения, както и сензорни потребности. Функционалната оценка се основава на **Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето (МКФУЗ)** на Световната здравна организация във вариант за деца и юноши (ICF-CY).

Одобрение и заповед за подкрепа

Оценката се одобрява от Регионалния екип за подкрепа на личностното развитие, а директорът на Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование издава заповед за подкрепа, включваща насочване към пространството за интензивна допълнителна подкрепа.

2. Мултидисциплинарен подход

Целта е осигуряване на цялостна и комплексна оценка чрез сътрудничество на различни специалисти в рамките на екипа за подкрепа на личностното развитие и извън него. Това включва педагози (ресурсни и общообразователни учители), терапевти (ерготерапевти, физиотерапевти), психолози, логопеди и социални работници.

3. Разработка на индивидуални планове за подкрепа (ИПП):

Изготвят се индивидуализирани планове, които отговарят на специфичните нужди и цели на всеки ученик.

- **Структура на плана:** Включва академични, социални, поведенчески и терапевтични цели.
- **Секция за интензивна подкрепа:** Съдържа подробно описание на интервенциите, методите и конкретен график за предоставяне на подкрепата.
- **Мониторинг и адаптации:** Планират се редовни прегледи и адаптации на ИПП въз основа на напредъка и променящите се нужди на ученика.
- **Включване на родители и ученици:** Родителите са активно включени в процеса на планиране и преразглеждане на ИПП, а учениците участват активно в поставянето на цели и оценка на напредъка, когато е възможно.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

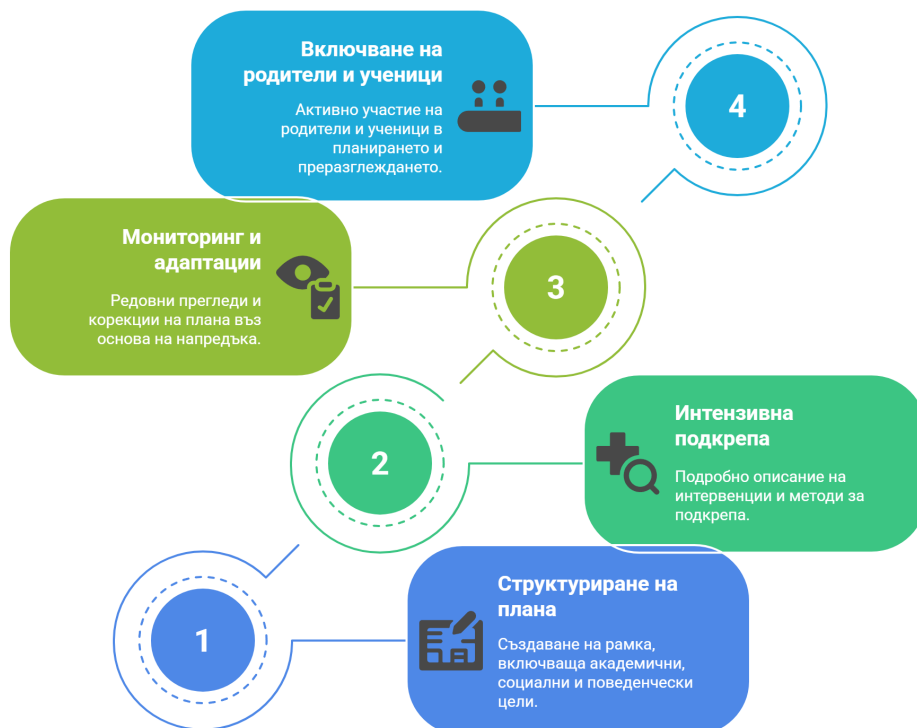
Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Разработване на ефективни ИПП

Фигура 2 Структура и организация на индивидуалния план за подкрепа (ИПП)

Диференциация на подкрепата по нива на интензивност

В контекста на приобщаващото образование, ефективната подкрепа за деца и ученици със специални образователни потребности (СОП) и поведенчески затруднения се диференцира на три основни нива според интензивността на техните потребности : ниска, средна и висока. Тази диференциация цели да осигури адекватно и целенасочено подпомагане, което да отговори на специфичните нужди на всеки ученик и да насърчи неговото пълноценно участие в образователния процес. Диагностичното оценяване следва да се проведе в началото на учебната година, за да се идентифицират конкретните трудности и степента им, както и да се определят подходящи стратегии за тяхното преодоляване.

Ниска интензивност на допълнителна подкрепа (1-3 часа седмично)

Това ниво на подкрепа е предназначено за ученици с по-леки обучителни и поведенчески затруднения, които могат да се справят в общо-образователната среда с минимална допълнителна помощ.

- Характеристики на учениците**

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Леки обучителни затруднения

Включват дислексия (трудности с четенето и разбирането на текст), дисграфия (трудности с писането, включително граматика и почерк), дискалкулия (трудности с математиката и разбирането на числови концепции) и диспраксия (трудности с координацията и изпълнението на фини и груби моторни умения). Тези ученици обикновено имат нормален интелект.

Леки поведенчески и емоционални затруднения

Могат да включват ниски нива на тревожност, симптоми на дефицит на внимание и/или хиперактивност (ХАДВ), които се управляват добре с малки адаптации, и проблеми с комуникацията и взаимодействието с връстници. Тези проблеми не изискват интензивна терапевтична намеса.

Контролирани хронични заболявания

Ученици с леки здравни състояния като астма или алергии, които изискват минимална подкрепа и периодичен контрол в учебната среда.

- **Тип подкрепа**

Предоставят се целеви интервенции и адаптации в рамките на общообразователната среда. Това може да включва универсална подкрепа (напр. достъпни учебни материали и позитивни техники за управление на поведението) и целева подкрепа (насочена към конкретни лица или малки групи, като обучение по социални умения или индивидуализирани академични интервенции).

- **Учебна среда**

Основно общообразователни класове с минимални адаптации. Учениците рядко се нуждаят от посещение на пространства за интензивна допълнителна подкрепа.

Средна интензивност на допълнителна подкрепа (4-6 часа седмично)

Това ниво е предназначено за ученици с по-комплексни потребности, които изискват по-високо ниво на подкрепа.

- **Характеристики на учениците**

Умерени интелектуални затруднения

Проблеми в разбирането и усвояването на нова информация, налагащи адаптиране на учебния материал и методите на преподаване.

Средни до тежки поведенчески разстройства

Могат да включват умерени до тежки форми на ХАДВ, вербални деца от аутистичния спектър с поведенчески трудности, опозиционно-предизвикателно разстройство и тревожни разстройства.

Значителни сензорни увреждания

Зрителни, слухови или двигателни увреждания, изискващи специализирани устройства и адаптации в учебната среда.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Хронични здравословни състояния

Състояния, изискващи постоянен мониторинг и интервенции, като епилепсия, диабет и други.

- **Тип подкрепа**

Включва специализирано обучение, свързани услуги и тясно сътрудничество между общообразователни и ресурсни учители, психолози и логопеди. Често се използва многопластова система за подкрепа (MTSS), която предоставя набор от интервенции – универсални, целеви и интензивни индивидуализирани.

- **Учебна среда**

Обучение в общообразователна класна стая с ресурсен учител и/или помощник на учителя. По препоръка на специалисти, тези ученици могат да работят в пространства за интензивна подкрепа, но без сериозно отделяне от общообразователната класна стая.

Висока интензивност на допълнителна подкрепа (7-12 часа седмично)

Това е най-високото ниво на подкрепа, предназначено за ученици с най-значителните и комплексни нужди.

- **Характеристики на учениците**

Сериозни интелектуални затруднения

Изискват индивидуализирани учебни програми и интензивно обучение, съобразено с когнитивното им развитие и капацитет за усвояване на учебния материал.

Тежки поведенчески разстройства

Могат да включват невербални форми на аутистичен спектър, сериозни затруднения в психичното здраве или други комплексни поведенчески предизвикателства. Изискват специализирани интервенции, постоянен мониторинг и подкрепа за безопасна и продуктивна учебна среда.

Комплексни сензорни и физически увреждания

Зрителни, слухови или други сензорни увреждания, съчетани с физически затруднения, често изискват специализирани устройства и адаптации.

Множество здравословни състояния

Хронични медицински състояния като муковисцидоза и церебрална парализа, изискващи постоянни грижи и адаптирана образователна и медицинска подкрепа.

- **Тип подкрепа**

Включва специализирано обучение в отделни пространства, индивидуализирани поведенчески интервенционни планове (ИПИП), ерготерапия със сензорна интеграция и други поведенчески стратегии. ИПИП използват позитивни подкрепления, структуриран график и специализирани техники за управление на поведението.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

• Учебна среда

Основно се осъществява в **пространства за интензивна подкрепа** или центрове за специална образователна подкрепа. Тези пространства предоставят необходимата специализирана помощ, като същевременно поддържат връзката с общообразователното училище за усещане за принадлежност.

Тази тристепенна система на подкрепа позволява на образователните системи да адресират целия спектър от нужди, от леки до интензивни, осигурявайки на всички ученици възможността да достигнат своя пълен потенциал в приобщаваща образователна среда.

Мониторинг и оценка на ефективността

Мониторингът и оценката на ефективността представляват критично важни компоненти във функционирането на пространствата за интензивна допълнителна подкрепа, които осигуряват доказателствена база за качеството и резултатността на предоставяните интервенции. Съвременните теории за образователна ефективност подчертават необходимостта от систематичен подход към събирането, анализирането и интерпретирането на данни за напредъка на учениците, като основа за вземане на информирани решения относно адаптирането и подобряването на интервенциите (Замфиров, 2023).

Мониторингът се реализира чрез комплексни системи за наблюдение и отчет, които интегрират разнообразни формални методи за оценка. Тези методи се основават на принципите на психометрията и диагностичната педагогика, като осигуряват обективни и валидни измервания на различните аспекти от развитието и функционирането на учениците (Дамянов & Кисьова, 2023).

Стандартизираните тестове представляват фундаментална компонента от оценъчния процес, като предоставят възможност за обективно измерване на академичните умения и когнитивното развитие чрез унифицирани процедури и норми. DESK 3-6 R (Developmental Skills Checklist) и скрининг тестът за детско развитие DENVER II се използват за ранна идентификация на деца с потенциални забавяния в развитието в областите на моториката, езиковото развитие, социално-емоционалното развитие и когнитивните умения. Рейтинг скалата CONNERS 3 за оценка на ХАДВ (Хиперактивност и Дефицит на Вниманието) предоставя стандартизирана методология за диагностика и мониторинг на симптомите на невниманието, хиперактивността и импулсивността (Шапкова, 2023).

Допълнително, в арсенала от стандартизирани инструменти се включват проективни методики като Тематичният аперцептивен тест (ТАТ и САТ) и методиката "Разкажи ми история" (TEMAS), които осигуряват дълбочинна оценка на емоционалното състояние, социалното възприятие и вътрешните конфликти на учениците. За оценка на моторната профилираност се прилага Bruininks-Oseretsky Test of Motor Proficiency (BOT-3), докато за сензорната обработка се използва Sensory Profile 2, който оценява реакциите на детето към сензорни стимули в различни контексти.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Критериалните референции допълват стандартизираните тестове чрез измерване на напредъка спрямо определени стандарти и критерии, вместо спрямо резултатите на други ученици. Този подход осигурява ясна и конкретна информация за постиженията на учениците в контекста на установени учебни цели (Балканска, 2023). Рубриците за оценка на писмени работи предоставят структурирана и обективна методология за оценяване на различни аспекти от писмената продукция, включително съдържание, организация, граматическа коректност и стилистичен израз. Чеклистите за математически умения позволяват систематично проследяване на усвояването на конкретни математически концепции и операции, докато инструментите за оценка на социалните умения измерват способностите за взаимодействие с връстници и възрастни, включително комуникация, сътрудничество и разрешаване на конфликти.

Неформални методи за оценка и наблюдение

Наред с формалните инструменти, мониторингът включва и неформални методи като систематично наблюдение в класната стая, портфолио оценка и оценка на функционалните умения. Наблюдението в естествена среда предоставя ценна информация за поведението, взаимодействието и участието на учениците в ежедневните учебни дейности, като допълва данните от стандартизираните тестове с контекстуална информация (Стоилова, 2023). Портфолио оценката събира образци от работата на учениците във времето, което позволява проследяване на напредъка и развитието чрез автентични продукти на учебната дейност.

Отчетност и документация

Отчетността и документацията представляват институционалната рамка за систематизиране и съхраняване на информацията относно предоставените интервенции и постигнатите резултати. Този процес се основава на принципите на доказателствено-базираната практика и осигурява прозрачност, възможност за анализ и подобрене, континуитет на подкрепата и фундамент за вземане на информирани решения (Трошева, 2023).

Индивидуалните планове за подкрепа (ИПП) представляват основния документ за планиране и координиране на интервенциите за всеки ученик. Съгласно българското законодателство (чл. 187, ал. 3 от Закона за предучилищното и училищно образование), за всеки ученик, на когото се предоставя допълнителна подкрепа за личностно развитие, се изготвя план за подкрепа от екипа за подкрепа на личностното развитие в образователната институция. ИПП съдържат подробна информация за целите на подкрепата, методите на интервенция и очакваните резултати, като се актуализират редовно въз основа на резултатите от мониторинга и оценката.

Структурата на ИПП включва определяне на конкретни, измерими и реалистични цели за ученика, разделени по области на развитие, подробно описание на методите и стратегиите за постигане на целите, определяне на критерии за успех и методи за оценка на напредъка, както и посочване на специалистите, отговорни за изпълнението на различните аспекти на плана. За учениците, обучавани в пространства за интензивна

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

подкрепа, ИПП включва специална секция с подробно описание на интервенциите и методите, използвани в специализираната среда, конкретен график за предоставяне на различните видове подкрепа и планиране на редовни прегледи и адаптации въз основа на напредъка и променящите се нужди.

Дневниците на интервенциите осигуряват текуща документация на специалистите, която регистрира ежедневните и седмичните дейности, проведени с учениците. Тези документи служат като детайлен запис на приложените интервенции и техните непосредствени резултати, като включват записване на датата и часа на проведената интервенция, подробно описание на дейността или интервенцията, включително използваните методи и материали, наблюдения за напредъка на ученика, реакции по време на интервенцията и постижения, както и забележки и препоръки за следващи интервенции или адаптации в програмата за подкрепа.

Заклучение

Пространствата за интензивна допълнителна подкрепа представляват важна иновация в приобщаващото образование, която осигурява специализирана помощ за учениците с най-комплексни нужди. Чрез структурирана организация, мултидисциплинарен подход и внимателно проектирана физическа среда, тези пространства допринасят за ефективното включване и развитие на всички ученици. Прилагането на принципите на приобщаващото образование чрез създаването на такива пространства представлява важна стъпка към изграждането на една по-справедлива и равнопоставена образователна система.

Библиография

Балканска, Н., & Шапкина, П. (2023). Особености на ранната интервенция при деца със специални образователни потребности. *Специална педагогика*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Дамянов, К. (2020). Функционално оценяване в приобщаващото образование. София: Фабрика за книги.

Дамянов, К., & Кисьова. (2023). Функционална оценка на специалните образователни потребности в приобщаващото образование. *Приобщаващо образование*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Дамянов, К., & Колчакова, Г. (2021). Методическо ръководство за адаптиране на учебното съдържание на ученици със специални образователни потребности в първи гимназиален етап. София: АзБуки.

Замфиров, М. (2023). Методика на обучението по природни науки при ученици със специални образователни потребности. *Специална педагогика*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Левтерова-Гаджалова, Д. (2009). Интеграция на хората с увреждания. Пловдив: ПУ „Паисий Хилендарски“.

РЕСПО

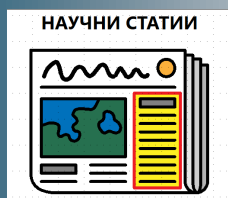

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Радулов, В. (2007). Децата със специални педагогически нужди в училището и обществото. Бургас: Дарс.

Стоилова, Е. (2023). Роля на семейството в процеса на оценяване на зрително затруднени ученици с множество увреждания. *Приобщаващо образование*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Трошева, А. (2023). Класификация на деца и ученици с невросоматични нарушения. Обща характеристика на децата с хронични заболявания и деца с двигателни увреждания. *Специална педагогика*. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Copeland, S. R., & Cosbey, J. (2008). Making Progress in the General Curriculum: Rethinking Effective Instructional Practices. *SAGE Publishing*, 34 (1), 214-227.

Florian, L., & Spratt, J. (2013). Enacting inclusion: A framework for interrogating inclusive practice. *European Journal of Special Needs Education*, 28(2), 119-135.

Fraser, B. J. (1998). Classroom environment instruments: Development, validity and applications. *Learning Environments Research*, 1, 7-33.

Hehir, T., Grindal, T., Freeman, B., Lamoreau, R., Borquaye, Y., & Burke, S. (2016). A Summary of the Evidence on Inclusive Education. Abt Associates.

McCart, A., McSheehan, M., Sailor, W., Bezdek, J., Satter, A., & Anello, V. (2014). Aligning systems of education and treatment for individuals with significant disabilities. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 39(3), 203-217.

Penrose, V., Thomas, G., & Greed, C. (2001). Designing inclusive schools: how can children be involved? *Wiley*, 16(2), 87-91.

Quirk, C., Ryndak, D. L., & Taub, D. J. (2017). Research and Evidence-Based Practices to Promote Membership and Learning in General Education for Students With Extensive Support Needs. *SAGE Publishing*, 5(2), 94-109.

Sailor, W. (2014). Advances in Schoolwide Inclusive School Reform. *SAGE Publishing*, 36(2), 94-99.

Wehmeyer, M. L., Shogren, K. A., Kurth, J. A., Morningstar, M. E., Kozleski, E. B., Agran, M., Jackson, L., Jameson, J. M., McDonnell, J., & Ryndak, D. L. (2016). Including Students with Extensive and Pervasive Support Needs. *Emerald Publishing Limited*, 129-155.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

ИГРАТА КАТО ТЕРАПЕВТИЧЕН МЕТОД ЗА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС СИНДРОМ НА ДЕФИЦИТ НА ВНИМАНИЕТО И ХИ- ПЕРАКТИВНОСТ (СДВХ)

главен асистент д-р Цветомира Ангелова
СУ „Св. Климент Охридски“

Д-р Цветомира Ангелова – психолог, работещ с деца и ученици със специални образователни потребности, главен асистент в катедра "Специална педагогика" на Софийски университет "Св. Климент Охридски". Доказан експерт в сферата на специалната психология и приобщаващото образование – деца и ученици с атипично развитие, емоционални и поведенчески нарушения, невроразвитийни нарушения и автор на множество публикации по темата. Част от екипа, създал българския модел за функционална оценка на специалните образователни потребности и хронични заболявания на основата на ICF-CY (Международната класификация за функционирането на човека, здравето и уврежданията за деца и юноши) на Световната здравна организация. Обучител в сферата на образованието от над 10 години.

Резюме: Синдромът на дефицит на вниманието и хиперактивност (СДВХ) е сред най-често срещаните невроразвитийни разстройства при деца, като оказва значително влияние върху тяхното поведение, когнитивно развитие, социални умения и образователни постижение. Установено е, че традиционните педагогически подходи не винаги са ефективни за деца със СДВХ. Ето защо се търсят допълнителни интервенции, включително терапевтични стратегии, които да подпомагат тяхната адаптация и развитие. Играта се утвърждава като универсален и ефективен инструмент за подпомагане на социално-емоционалното и когнитивното развитие при деца с поведенчески и емоционални затруднения. Настоящата статия цели да изследва ролята на играта като терапевтичен метод за деца и ученици със СДВХ и да представи резултати от проведено емпирично изследване в училищна среда.

Въведение

Играта като терапевтичен метод има дълбоки корени в психологията и педагогиката. Тя винаги е представлявала интерес в изследванията на много учени и специалисти. През годините са разработени широк кръг от въпроси, които са свързани със същността на игровата дейност и нейното значение за развитието на децата. Тя е комплексно средство за подпомагане проблемните области в развитието на деца със специални образователни потребности и в частност на децата и ученици със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (СДВХ). Играта е фундаментална дейност в детското развитие, която не само осигурява удоволствие, но и изгражда основата за когнитивно, социално и емоционално израстване. Чрез играта децата учат да контролират емоциите си, развиват езика си, упражняват социални роли и създават модели на взаимодействие с

РЕСПО

НАУЧНИ СТАТИИ

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

околните. Играта служи и като средство за саморегулация – процес, който е ключов при децата със СДВХ. При децата с хиперактивност и дефицит на внимание играта може да създаде контекст за структурирана активност, в която се упражняват изпълнителни функции като планиране, задържане на внимание, контрол върху импулсите и гъвкавост. Това прави играта не просто занимание, а мощен инструмент за терапия при поведенчески и когнитивни затруднения.

Теоретична обосновка

Играта е сензитивен механизъм за компенсация като помага да се заменят нарушените функции с други форми на възприятие. Важно е системно да се стимулират уменията на детето. Давайки на детето адаптиран към неговите нужди подход, възможностите да овладее и развие своя потенциал за справяне с образователните изисквания се повишават. Това ще се отрази и на увереността му, че може да се справя с поставените задачи. Играта като метод предлага много предимства в тази насока. Те се дължат главно на факта, че играта ясно изтъква онези фази и особености на развитието, които свидетелстват за развитие на познавателните способности (памет, внимание, мислене, интелект). Тя именно може да ни посочи какво е равнището на развитие на детето, какво го интересува и какви са неговите подбуди при усвояването ѝ. Играта подпомага не само когнитивното развитие на детето, а много често му помага да решава своите емоционални или социални проблеми. Тя допринася да се преодолее безпокойството, като дава на детето възможност да изучи и приеме трудните и болезнените преживявания, с които то се сблъсква всеки ден. В клиничен контекст, Barkley (2020) – водещ изследовател по темата за СДВХ – подчертава ролята на структурираната игра и игровата терапия като интервенция за развитие на самоконтрол, социални умения и намаляване на импулсивното поведение. Чрез ролеви игри с ясни социални сценарии, децата с СДВХ могат да упражняват социални норми в безопасна среда. Игровият метод помага да се открият и ключовите способности, които притежават децата и учениците със СДВХ. Важно е да се открият възможностите и способностите на детето и да се намери начинът за тяхното развиване и стимулиране. Това е двупосочен процес, който ще подпомогне както адаптацията на детето към света, така и на света към неговите нужди и потребности.

Играта заема централно място в процеса на детското развитие, като различни теоретици предлагат допълващи се гледни точки за нейната роля в когнитивното, социалното и емоционалното израстване на детето.

Жан Пиаже (2001) разглежда играта като основен механизъм за когнитивно развитие. Според него, децата използват играта като начин за активно експериментиране със света около себе си. Чрез символични игри, конструктивни дейности и ролево поведение, те развиват мисловни схеми, упражняват вече усвоени умения и адаптират своето разбиране за реалността. Пиаже идентифицира различни етапи на игра (функционална, символична, конструктивна), които отразяват нивото на когнитивно развитие и способността на детето да използва абстрактно мислене и въображение. Лев Виготски (1978) подчертава социалната и културната роля на

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

играта в развитието на висшите психични функции. За разлика от Пиаже, който акцентира върху индивидуалното конструиране на знание, Виготски разглежда играта като социално медиаторен процес, чрез който децата усвояват културни норми, език и поведение. Той въвежда понятието за „зона на най-близко развитие“, в която играта позволява на децата да действат „на ръба“ на своите възможности, като се учат чрез взаимодействие с по-компетентни връстници или възрастни. В този смисъл, играта не просто отразява вече постигнати умения, а стимулира тяхното развитие. Албърт Бандура (1977) допринася със своята теория за социалното учене, според която децата се учат основно чрез наблюдение и имитация на модели в тяхната среда. В контекста на играта, това означава, че децата възприемат поведенчески модели от връстници, родители или учители, които по-късно репродуцират в игрови ситуации. Това е особено важно за деца със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност (СДВХ), които често изпитват затруднения с регулирането на поведение, следване на социални правила и емпатия. За тях игровите ситуации, съпроводени от ясни модели на поведение и подкрепа от възрастни, могат да бъдат изключително ценен инструмент за социално и емоционално развитие.

При деца със СДВХ играта изпълнява три основни функции:

- спомага за адаптацията към нова среда;
- усилва перцепцията за външния свят и съществуващото в него;
- играе роля и на терапевтичен фактор.

Чрез играта могат да се реализират следните цели:

- да се компенсира липсата на социален опит;
- да се развие вниманието и сътрудничество;
- да се даде възможност на детето да упражнява инициативността си и да преживее постигнат успех;
- да се стимулира двигателното, сензорното, когнитивно и емоционално развитие на детето.

Lillard (2007, 2013) разглежда играта като изключително важна за развитието на изпълнителните функции, като внимание, работна памет, когнитивна гъвкавост и саморегулация. Тези функции са критично засегнати при деца със СДВХ. Според нея, ролевите и въображаемите игри създават контекст, в който децата могат да практикуват контрол на импулсите, да следват правила и да регулират поведението си в зависимост от ситуацията – умения, които трудно усвояват чрез традиционни академични методи.

Играта е комплексно средство за компенсиране на затрудненията в когнитивното, емоционалното и двигателно развитие на деца и ученици със СДВХ, като:

- формира интелигентността на детето;
- спомага за решаване на емоционални или социални проблеми;
- изразява чувства /агресия, ревност, страх, без да са опасни/;
- преодоляване на безпокойство;
- да приема болезнени преживявания;
- откриване на ключови способности;

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

- заменяне на нарушените функции с други форми на възприятия;
- системно стимулиране.

Съвременни изследвания показват, че играта развива мисленето и креативността – аспекти, които често са силни страни при децата със СДВХ. Тези деца имат склонност към нестандартно мислене и иновации, и свободната, неструктурирана игра може да служи като форма за изразяване и развитие на тези способности. (Russ & Wallace, 2013)

Играта представлява специфична дейност, притежаваща редица характерни черти, които обуславят нейната роля в психическото и социалното развитие на детето.

1. Играта като свободна и самостоятелна дейност. Играта се характеризира със своя доброволен характер и саморегулираща структура. Децата самостоятелно формулират игров замисъл и го конкретизират в тематичен план. На базата на личен опит и систематично придобити впечатления от обкръжаващата действителност, те изграждат съдържанието на играта, включвайки се в ролеви взаимодействия, които предполагат спазване на игрови и социални правила. Участниците в играта вземат самостоятелни решения относно състава на групата, началото и края на игровата активност. Принудителната игра не притежава характеристиките на истинска игра, тъй като свободата и самостоятелността са нейните основни определители, макар и с варираща интензивност в зависимост от вида игра.

2. Играта като моделираща дейност. Чрез играта децата не само отразяват предметната и социалната реалност, но и я моделират съобразно своите познавателни и емоционални възможности, активно използвайки въображението си. Моделирането се реализира както чрез предметно заместване (напр. столът се интерпретира като автомобил), така и чрез ролево поведение (децата играят роли на възрастни, имитирайки социални действия). Същинският развиващ ефект се проявява в прехода от външни към вътрешни психични заместители, което води до цялостно преобразуване на психичните процеси. Играта отразява не само междупредметни и ролеви отношения, но и социални взаимодействия, които се интернализират от детето в процеса на игра.

3. Играта като творческа дейност. Творческият аспект на играта се проявява чрез инициативност, изобретателност и адаптивност. В сюжетно-ролевите игри творчеството се изразява в създаване на сюжети, разпределяне на роли и изграждане на игрова среда. В дидактичните игри се стимулират прогностични способности и тактическо мислене. Играта-драматизация предполага изява на артистични умения – мимика, интонация, пантомима. Подвижните игри предполагат бърза реакция и адаптивност спрямо променящата се игрова ситуация. Чрез синкретизма на играта се полагат основите на бъдещите форми на дейност, а потребността от творчество намира първо проявление именно в игровата активност.

4. Емоционалната наситеност на играта. Емоционалният компонент е съществен елемент от игровата дейност. Играта носи удоволствие от изпълнението на роля, а в контекста на груповите игри се формират нравствени

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

чувства като симпатия, справедливост и другарство. Естетическите емоции се проявяват както при взаимодействие с красиво изработени играчки, така и чрез естетично изпълнение на действия. Въпреки че играта може да предизвика и отрицателни преживявания (например при загуба или неудовлетворение от разпределението на ролите), тя продължава да функционира като позитивна среда за емоционално развитие и саморефлексия. Според Kaduson, (2015) краткосрочната игрова терапия е ефективна при деца с поведенчески и емоционални затруднения, тъй като предоставя структурирана, но гъвкава рамка за изразяване и обработка на преживяванията.

Типичните характеристики на играта очертават нейната структурна комплексност и ключова роля в развитието на детето със СДВХ. Чрез играта се формират когнитивни, социални, емоционални и творчески способности, което я прави незаменим елемент в педагогическата и терапевтичната практика (виж. Таблица 1).

Категория	Примери	Основни цели	Подходяща възраст	Препоръки за прилагане
Игри за саморегулация	„Стоп игра“, „Йога за деца“, „Светофар“, дихателни игри	Управление на импулси, забавяне на реакции, развитие на внимание	4–10 г.	Използвайте визуални сигнали, кратки инструкции и хумор; играйте в група с ясни граници
Когнитивни игри	„Simon Says“, пъзели, игри по инструкции, карти памет	Подобряване на работна памет, фокус, мислене и планиране	5–12 г.	Включвайте постепенно по-сложни задачи; използвайте времеви ограничения
Сензорно-моторни игри	Сензорни пътеки, игри с топка, пясък, тактилни кутии	Освобождаване на напрежение, координация, сензорна интеграция	3–10 г.	Изберете безопасна среда; наблюдавайте за свръхстимулация
Кооперативни и ролеви игри	„Семейство“, „Магазин“, „Училище“, истории	Развитие на социални умения, емпатия, приемане на различни роли	4–11 г.	Насочвайте диалога с въпроси; стимулирайте сътрудничество
Игри с творчески елемент	Рисуване на емоции, създаване на герой, куклен театър	Емоционално изразяване, въображение, вътрешна мотивация	5–12 г.	Позволете свобода на избор; използвайте творбите за разговор и рефлексия
Игри с правила	„UNO“, „Диксит“, „Не се смей“, „Игра с таймер“	Спазване на ред, приемане на загуба, самоконтрол в състезателна среда	6–12 г.	Подгответе децата за възможността да губят; поощрявайте уважение към правилата

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-МОНТАНА

Таблица 1. Видове терапевтични игри при деца със СДВХ

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Методология на изследването

Настоящото изследване има за цел да установи в каква степен прилагането на игрови терапевтични стратегии допринася за подобряване на вниманието, самоконтрола и социалните взаимодействия при деца с хиперактивност с дефицит на внимание (СДВХ) в начална училищна възраст.

Изследването се базира на смесен методологически подход, включващ както количествени, така и качествени методи на събиране и анализ на данни. Количествените аспекти обхващат стандартизирани тестове и скали за поведенческа оценка, докато качествените данни се събират чрез наблюдение и полуструктурирани интервюта.

В изследването участват 10 ученици на възраст между 7 и 9 години, които са официално диагностицирани със СДВХ. Всички участници се обучават в две начални училища в гр. София и им се предоставя допълнителна подкрепа от ресурсен учител и психолог. В процеса на проучването се включват петима учители, двама ресурсни специалисти и един училищен психолог, които подпомагат провеждането на игровата терапия и предоставят обратна връзка.

В изследването се използват следните инструменти:

1. Скала за оценка на хиперактивност и дефицит на внимание (Conners' Rating Scale) – прилагана преди и след интервенцията за количествена оценка.
2. Скалата за оценка на вниманието (d2-R) – изследва селективното внимание и концентрацията.
3. Анкета за учители – съдържа въпроси относно поведенчески и социални промени, наблюдавани в класната стая.
4. Структурирано наблюдение – извършва се в реална учебна среда въз основа на поведенчески индикатори.

Проучването се провежда в рамките на осем седмици. Всяка седмица се реализират по три игрови сесии с продължителност от 30 минути. Игровите дейности включват когнитивни и социално-емоционални упражнения, подбрани с цел насърчаване на самоконтрол и сътрудничество. Примери за използвани игри: „Светофар на емоциите“, „Стоп-движение“, „Истинско или въображаемо?“, „Моят ред е след твой“.

Резултатите от количествените инструменти и наблюдението сочат следното (Таблица 2 и графика 1):

- Подобрене във вниманието – при 8 от 10 ученици се отчита повишена скорост и концентрация при теста d2-R след интервенцията.
- Намаляване на импулсивност – анкетиранияте учители съобщават, че 7 от 10 ученици по-рядко прекъсват учебния процес и проявяват неподходящо поведение.
- Повишена социална компетентност – структурираното наблюдение отчита повишена склонност към сътрудничество и следване на инструкции.

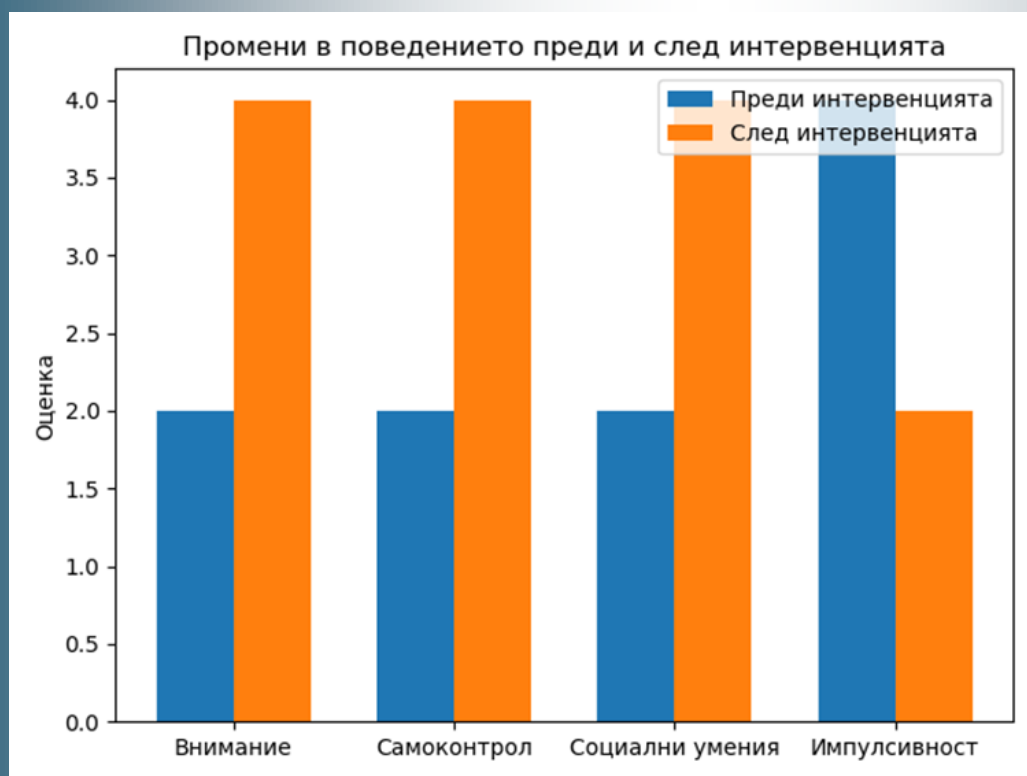

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Таблица 2. Обобщени ефекти от игровата терапия

Параметър	Преди интервенцията	След интервенцията
Внимание	Ниско	Подобрено
Самоконтрол	Нисък	Подобрен
Социални умения	Ограничени	Развити
Импулсивност	Висока	Намалена

Графика 1. Промени в поведението

Цитиран учител споделя: „След четвъртата седмица от игровите занимания, децата започнаха да изчакват реда си, което преди това беше невъзможно.“

Изводи

Получените резултати подкрепят хипотезата, че игровата терапия е ефективен инструмент за повлияване на вниманието и поведенческата регулация при деца със СДВХ. Игровият контекст създава възможности за социално учене, овладяване на емоции и изграждане на функционални взаимодействия. Включването на педагогическия екип в процеса засилва

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

ефекта на интервенцията чрез осигуряване на подкрепа и консистентност в различни контексти.

Резултатите от изследването показват, че игровите терапевтични методи имат положително въздействие върху основни симптоми на СДВХ – хиперактивност, импулсивност и дефицит на внимание. Повишаването на концентрацията, по-добрият самоконтрол и развитието на социални умения след интервенцията съвпадат с изводите в научната литература относно ефективността на игровата терапия (Landreth, 2012; Ray, 2011). Тези резултати подкрепят разбирането, че играта създава защитена и мотивираща среда, която улеснява промяна в поведението и подкрепя психичното благополучие на децата със СДВХ.

Важно е да се подчертае, че положителните промени не са плод само на играта като такава, а на системното ѝ прилагане в контекст на подкрепящи отношения с възрастни (учители, ресурсни специалисти, психолог). Според Hughes & Ensor (2009), ключов фактор за развитие на изпълнителни функции е социалната среда, в която децата упражняват саморегулация чрез моделиране и обратна връзка.

Заклучение

Играта като терапевтичен метод демонстрира висока приложимост и ефективност при работа с деца и ученици със СДВХ в училищна среда. Чрез адаптирани игри, насочени към саморегулация, внимание и социално взаимодействие, могат да се постигнат значими подобрения в поведението и обучението на децата. Системното прилагане на игрови интервенции от страна на обучени специалисти, както и включването на учители и родители, създава условия за интегрирана и устойчива подкрепа.

Настоящото изследване потвърждава, че играта не е просто средство за развлечение, а ценен инструмент за терапевтично въздействие при деца със синдром на дефицит на вниманието и хиперактивност. Препоръчва се разработване на дългосрочни програми, основани на игрови подходи, както и провеждането на по-обхватни емпирични изследвания с цел утвърждаване на научната база и повишаване на ефективността на използването на играта като терапевтичен метод в училищна среда.

Литература

1. Пиаже, Ж. (2001). Играта, сънищата и подражанието в детството. София: ЛИК.
2. Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
3. Barkley, R. A. (2020). Taking Charge of ADHD: The Complete Authoritative Guide for Parents. Guilford Press.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

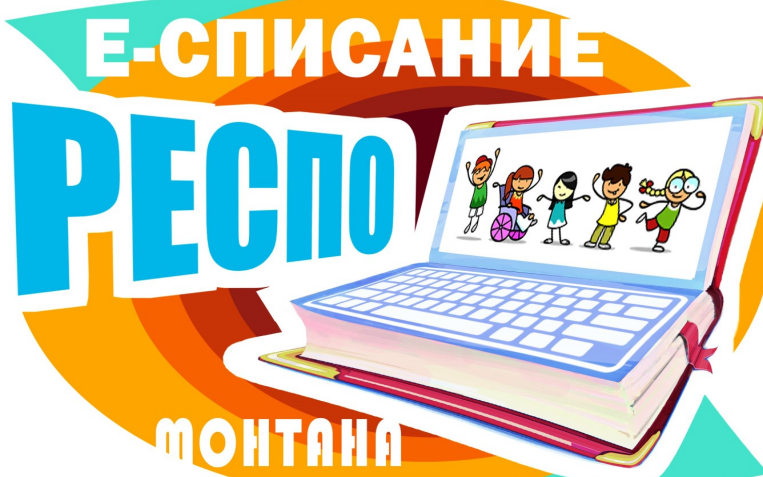
I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

4. Hughes, C., & Ensor, R. (2009). How do families help or hinder the development of executive function? *New Directions for Child and Adolescent Development*, 123, 35–50.
5. Kaduson, H. G. (2015). Play therapy with children with attention-deficit/hyperactivity disorder. In D. A. Crenshaw & A. L. Stewart (Eds.), *Play therapy: A comprehensive guide to theory and practice* (pp. 415–427). The Guilford Press.
6. Landreth, G. L. (2012). *Play Therapy: The Art of the Relationship*. Routledge
7. Lillard, A. S. (2007). "Pretend play and cognitive development." *Developmental Review*, 27(2), 189–225.
8. Lillard, A. S. (2013). Playful Learning and Montessori Education. *American Journal of Play*, 5(2), 157–186.
9. Ray, D. C. (2011). *Advanced Play Therapy: Essential Conditions, Knowledge, and Skills for Child Practice*. Routledge.
10. Russ, S. W., & Wallace, C. E. (2013). "Pretend play and creative processes." *American Journal of Play*, 6(1), 136–148.
11. Polanczyk, G., et al. (2014). The Worldwide Prevalence of ADHD: A Systematic Review and Metaregression Analysis. *American Journal of Psychiatry*, 164(6), 942–948.
12. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

РЕСПО

Регионално електронно списание за приобщаващо образование

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование-гр.Монтана

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

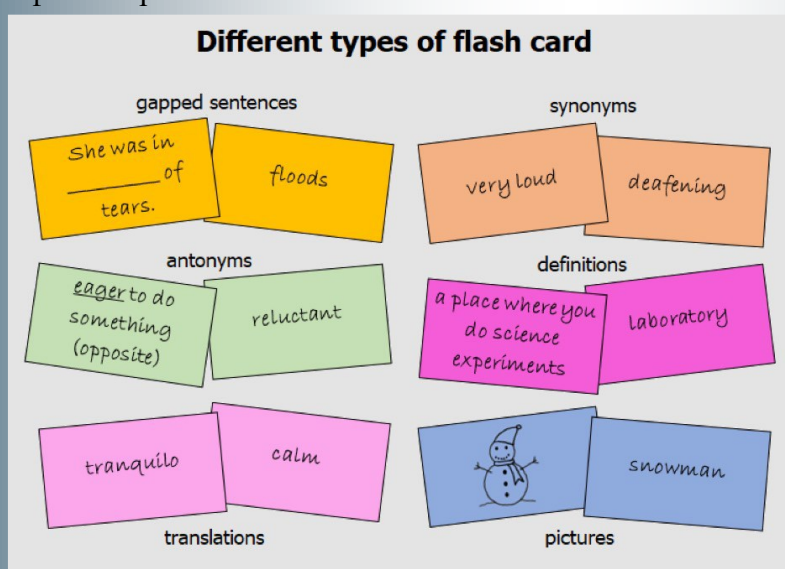

ЕФЕКТИВНОСТ НА УЧЕНЕ С ФЛАШ КАРТИ

Евгени Петров
Основател на платформа Self Learner

Какво са флаш картите?

Флаш картите представляват двойка от въпрос и отговор, определение и наименование, снимка и описание. На Фиг.1 са показани различни видове флаш карти

Фиг.1

Флаш картите са най-лесният начин на запомняне на информация, която се разбива на малки парчета. Предимствата от учене с тях са следните:

- те стимулират визуалната памет, като опростяват процеса на усвояване на нови знания;
- те са лесно преносими и могат да се ползват на път за училище, на път за къщи или по време на разходка;
- те увеличават скоростта на учене;
- те са евтини за направа. Могат да бъдат направени у дома с подръчни средства.

Научни изследвания за ефективност за учене с флаш карти

На Фиг.2 е изобразена кривата на забравянето, която е създадена от Херман Ебингхаус - немски психолог. Според неговото проучване, ако информацията не се преговаря, тя се губи много по-бързо. Спейсираното повторение, което е в основата на системата с флаш карти противодейства на този ефект. Изследванията на Ебингхаус върху забравянето довеждат до практически промени в образованието и обучението.

РЕСПО

НАУЧНИ СТАТИИ

РЕСПО

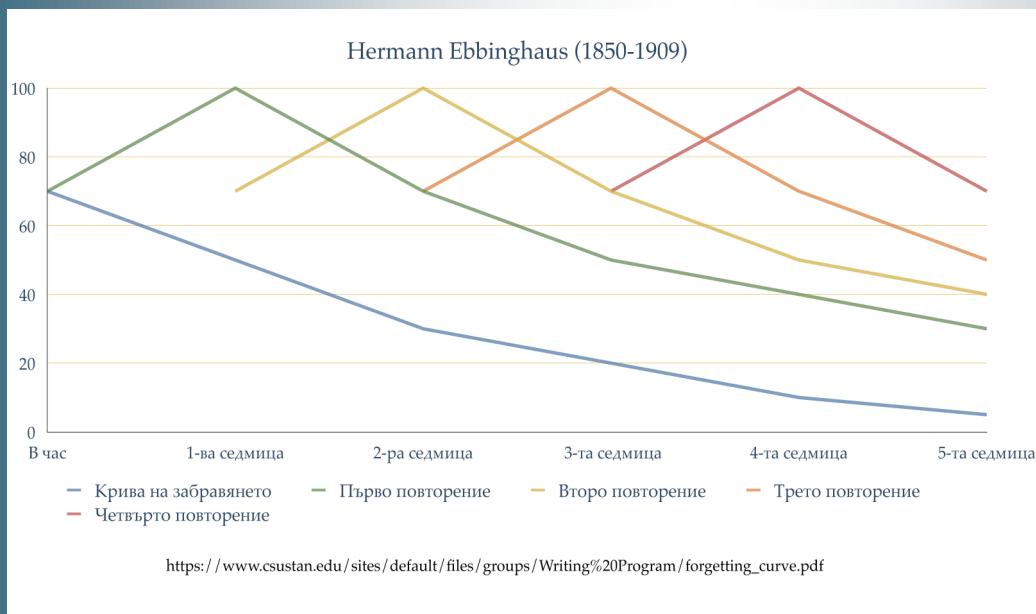
Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

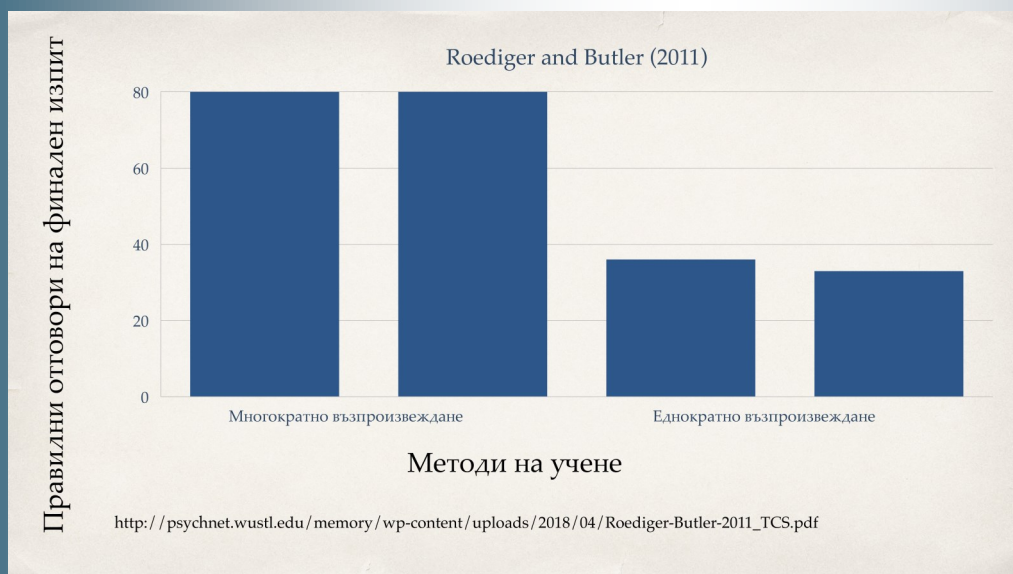

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

Фиг.2

На Фиг.3 е изобразена графика от проучване в наши дни от Рьодигер — американски психолог и Бътлър—професор по психология и мозъчни науки, които през 2011 година правят изследване с което показват, че активното възпроизвеждане е много по-ефективна стратегия за учене и води до значително по-добро запазване на информация в дългосрочен план в сравнение с други методи.

Фиг.3

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

На графиката са изобразени данните от изследването на четири групи ученици. Първите две групи са учили с активно възпроизвеждане, а другите две групи са учили еднократно материала. Флаш картите позволяват разпределено обучение, което представлява периодично преглеждане на информацията през различни интервали от време. Това помага на учениците да избягват бързо забравяне на наученото.

Джон Дънлоски е професор по психология в катедра по психологически науки и директор на научен център за обучение и образование в държавен университет в Кент, Охайо. Той прави изследване за различните методи на учене и тяхната ефективност. Доказва, че персонализирането и активното учене водят до по-висока ефективност и по-добри резултати. На Фиг.4 са изобразени и данните от неговото проучване за различните методи на учене.

Dunlosky et al. (2013)
le 1

Техника на учене	Ефективност	Описание на техниката
Практично тестване	Висока	Самоизпитване или използване на изминали въпроси от тестове по време на учене
Разпределено учене	Висока	Създаване на график за периодично самообучение
Детайлно изпитване	Средна	Мислене защо точно така сте отговорили на въпрос или създаване на обяснение
Самостоятелно обяснение	Средна	Свързване на нова информация с вече научена или използване на приложни въпроси
Преплетена практика	Средна	Създаване на график, който смесва различни техники по време на период от обучение
Обобщение	Ниска	Писане на обобщение на концепции
Маркиране	Ниска	Подчертаване или маркиране по време на четене или препрочитане
Мнемоника с ключови думи	Ниска	Използване на ключови думи за асоцииране с концепции на учене
Изображения	Ниска	Възнамеряване за формиране на визуални снимки по време на четене
Препрочитане	Ниска	Препрочитане на учебен материал

<https://mirjamglessmer.com/2022/05/15/effective-learning-techniques-for-students-currently-reading-dunlosky-et-al-2013/>

Фиг.4

Първите две техники са в основата на системата за учене с флаш карти.

Най-лесният и ефективен начин на интегриране на флаш картите в образователния процес е чрез образователната платформа Self Learner – иновативен инструмент, който използва методологията на флаш картите и силата на изкуствения интелект, за да трансформира начина, по който преподавателите създават и споделят учебно съдържание, а учениците – учат и запаметяват.

Платформата е създадена в България с фокус върху практичността, адаптивността и научно обосновани методи на учене. Подходът чрез флаш карти се основава на принципите на активното възпроизвеждане и разпределеното повторение – стратегии, доказано водещи до дълготрайно и ефективно усвояване на знанието. Тези принципи са в основата на множество международни изследвания в областта на когнитивната психология.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

I. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ

▣ Как преподавателите в Self Learner създават съдържание:

- Създаване на флаш карти по избрани теми – ръчно или с помощта на вграден AI, който генерира въпроси и отговори по зададен материал, тематика, ниво и език.
- Възможност за качване на извадки от лекции/учебници под формата на снимки, по които AI създава флаш карти само от подадения материал.
- Изпращане на създаденото съдържание директно до учениците (индивидуално или по групи).
- Достъп до статистика за напредъка и ангажираността на всеки ученик – в реално време.
- Създаване на карти с произношение за деца билингви.

▣ А какво получават учениците:

- Интуитивна, мобилна и достъпна форма за учене, напълно адаптирана към начина, по който младите хора възприемат съдържание днес.
- Система с награди (значки) и игрови механизми, които засилват мотивацията.
- Възможност да учат фокусирано, на малки порции, точно както е препоръчано при подготовка за тежки изпити.

Платформата предлага и училищни годишни абонаменти на цена от 10лв. за потребител(ученик или учител), техническа интеграция, обучение на преподаватели и пълна поддръжка, така че да се използва ефективно в учебния процес. За да направите годишен абонамент за вашето училище се свържете с екипа: office@selflearner.com

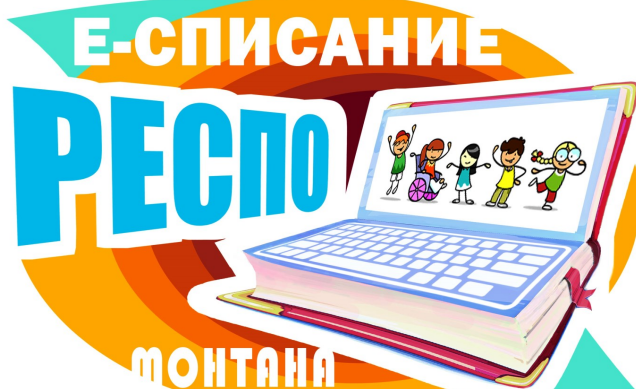
Полезни връзки:

- Линк към презентация, направена пред други образователни институции: <https://www.youtube.com/watch?v=FL3xRsw7snc&t=528s>
- Примерни комплекти флаш карти, създадени чрез Self Learner: <https://www.selflearner.com/market-public>
- <https://www.linkedin.com/company/self-learner-platform/?viewAsMember=true> • <https://www.facebook.com/profile.php?id=61570852913494>

РЕСПО

Регионално електронно списание за приобщаващо образование

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование-гр.Монтана

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

ДИРЕКТОРЪТ – СЪВРЕМЕНЕН МЕНИДЖЪР И ЛИДЕР

РЕЗЮМЕ: Образованието е сложна, многопластова, динамично развиваща се социална система, утвърждаваща се като ключов фактор с обществена значимост и важно условие за развитието на обществото. По своята дълбока същност е високоорганизиран технологичен процес, който обхваща процедури и стъпки с висока степен на цикличност. Динамичните промени в икономическата и социалната сфера, в информацията, IT технологиите и изкуствения интелект създават предпоставки за повишаване на изискванията към образователното равнище и професионалната компетентност на директора и екипа педагогически специалисти.

Образователните институции са изправени пред все по-големи изисквания за адаптация и устойчиво развитие. В центъра на този процес стои директорът – не просто администратор, а активен лидер, стратег и новатор. Съвременният директор трябва да умеє да ръководи не само процесите, но и хората – с грижа и постоянство. В уелото съчетание между ефективно управление и вдъхновяващо лидерство се крие ръководната роля на директора.

Статията разглежда актуалните промени във функциите и визията на директора на образователната институция. Анализирани са основните управленски функции и принципи на училищно управление. Очертани са професионалните и личностните качества, които е необходимо да съчетава в себе си съвременният директор, за да е успешен ръководител. Изяснени са спецификата и характеристиката на училищния директор като професионален мениджър и образователен лидер. Споделени са успешни модели и практики от работата на директора. Специфичен аспект е поставен върху мениджмънта на процеса на управление.

Директорът е ключова фигура в управлението на училището. Той има формален и длъжностен статут на орган на управление. От него се очаква да приеме ролята на катализатор, да вдъхновява, ориентира, създава необходимия климат за постигане на конкретните задачи и цели на учебното заведение. Не е мислима и възможна обаче никаква педагогическа дейност на училищния директор, ако той не се ползва с висок авторитет пред учителите, възпитателите, учениците и родителите (Митрополитски, М., 1991). Мениджърските функции на директора на училището го открояват като стратег и новатор, проектиращ бъдещето, осигуряващ стабилността и просперитета му, неговия имидж сред учителите, учениците, родителите, обществеността. Директорът е генератор на идеи, вземащ правилни решения, предприемач, организиращ изпълнението на набелязаните стратегии, разпоредител на финансови ресурси, познаващ и прилагащ пазарните механизми. Директорът-мениджър е действителен ръководител, работи със замах, взема смели решения, опира се на своя екип, поема риск, създава много контакти с бизнес средите, формира добри взаимоотношения с местното самоуправление.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

В съвременните условия директорът на училището е не само администратор, той вече е и мениджър, лидер, предприемач, новатор. Тази му роля се основава на непрекъснатата му квалификация, която е негова основна грижа, „независимо от това, че има нормативно определени функции и пълномощия“ (Филипов, А., 2021). В качеството си на образователен мениджър той трябва да познава много добре икономическите аспекти на образованието, пълноценно да използва материалната база, с която разполага, да бъде вискателен преди всичко към себе си и след това към колектива.

Директорите носят отговорност за подобряване на процеса на преподаване и учене и на резултатите от изхода на определен етап и степен на образование. Очакванията са да могат „да прогнозират образованието на различни равнища, да ръководят обучението и изработването на учебни планове, да бъдат експерти в оценяването, да поддържат дисциплина на персонала и учениците, да създават екипи, да изграждат и развиват училищната общност, да бъдат експерти във връзките с обществеността и комуникациите, да анализират и разпределят бюджета, да създават благоприятна работна среда, да водят преговори, да администрират специални програми, да спазват законовите разпоредби, споразумения, договори. От директорите се очаква да обслужват често противоречащите интереси на ученици, родители, учители, областни и общински власти, професионални съюзи и неправителствени организации, агенции и сдружения.“ (Педагози БГ, 2020).

- ♦ **Принципите на училищното управление** са основни изходни положения, ръководни начала, които директорът трябва да спазва в управленската си работа. Те отразяват обективните закономерности и връзки, присъщи на управленския процес. Успехът на управлението зависи от умението да се прилагат едновременно или последователно принципите на управление.
- ♦ **Принцип за целенасоченост** - ясно и точно дефиниране на стратегическата цел, декомпозирането ѝ на подцели, установяване на взаимните връзки между тях, ранжирането им на приоритети, подчиняване на дейността на училищната организация и управлението ѝ на глобалната стратегическа цел.
- ♦ **Принцип за разделение на труда** – директорът да определи правата, задълженията и отговорностите на всеки участващ в работата на училището – разработени длъжностни характеристики и функционален правилник.
- ♦ **Принцип за колегиалност** – търсене и използване мнението на педагогическите специалисти при вземане на управленски решения и гарантиране на тяхната свобода на действие при избор на методи, принципи, иновативни подходи в работата и др.
- ♦ **Принцип за относителна автономност на училището** – да действа в съответствие с общоприетите национални стратегии, закони и подзаконови актове, но за да бъде гарантирана относителна самостоятелност, тя се реализира чрез разработване на вътрешни нормативни актове, правилно разпределяне по приоритети и по целесъобразност на финансовите средства, подбор на кадровия потенциал и др.
- ♦ **Принцип на диверсификацията** – непрекъснато отчитане промяната в условията на пазара /търсене, предлагане, цени/ и разширяване функциите на училището чрез извършване на допълнителни дейности.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

- ♦ **Принцип на обратната връзка** – установяване съответствието между първоначално поставените цели и постигнатите крайни резултати. За реализирането на обратна връзка за педагогически дейности този принцип изисква разработване на технология и механизми за бързо събиране, оценка и анализ на резултатите, гарантиране на обективността при контролните механизми.
- ♦ **Принцип за икономия на персонала** – подобряване организацията на труда и оптимално оползотворяване на човешките ресурси чрез правилно разделение на правата и задълженията на персонала, чрез повишаване на професионалната му квалификация и създаване на мотивация.
- ♦ **Принцип за лоялност** – основен критерий е отчитане професионализма на кадрите, да не се допуска лично облагодетелстване и изгода при изпълнение на дейността.

Директорът трябва да е и професионален педагог. Такъв директор се откроява с много добро познаване на цялостната педагогическа дейност на училището, на организацията на учебния процес, с проектирането на неговото по-нататъшно устойчиво развитие. Като съвременен мениджър е информиран за новостите в методиката на преподаване и обучение, IT технологиите и изкуствения интелект, в науката и практиката на образованието, в нормативната система, познава възможностите и компетенциите на екипа си. Взискателен е към професионално представяне на учебния материал от учителите пред учениците, адаптиран в съответствие с потенциалните им възможности. Обича професията си, училището, учителите, учениците – контактува и екипно си сътрудничи с тях, намира верния път и взема правилни управленски решения, като се вслушва в съветите и препоръките както на учителите, така и на родителите.

Съвременният директор трябва да се отличава с поведение на ръководител (мениджър) и поведение на лидер. Затова е необходимо, непрекъснато да повишава своята мениджмънт култура. Успешните директори – лидери – мениджъри съчетават в себе си следните **качества и характеристики**:

- емоционална интелигентност;
- споделено лидерство;
- силна мотивация;
- контактност и авторитет;
- култура за въвеждане на иновации;
- готовност за обучения и повишаване на професионалната компетентност;
- толерантност и търпимост;
- мотивация за промени и управленски стил;
- умение да създават организация;
- умения за ефективно общуване и асертивно поведение;
- лично поведение и пример за подражание;
- създаване на доверие и стабилност в екипното взаимодействие;
- загриженост към членовете на всички работещи в училището;
- подпомагане и подкрепяне на новаторството;
- умение да предразполагат членовете на педагогическия колектив и да ги убеждават в правилността на своите виждания, относно бъдещето на училищната институция;

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РСППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

- почтеност и принципност;
- овладяване на междуличностните отношения в колектива, като осигурява ефективна, подкрепяща и развиваща професионална среда и взаимоотношения за учителите;
- дисциплинираност, изпълнителност;
- деловитост;
- професионална компетентност;
- съдържаност;
- трудолюбие;
- добра комуникация с учителите;
- подкрепа на новаторските подходи;
- стимулиране личностното им развитие;
- осигуряване на възможности за професионален растеж;
- приема предизвикателствата като възможност за растеж, не като заплаха.

Й. Първанова разглежда тенденциите при анализа на ролите на училищния мениджър и лидер. Според нея: „Ефективният, динамичен лидер на училището е от съществено значение за оптималното управление на училищната организация и за постигане на нейните цели и приоритети. Ето защо в редица европейски стратегии и документи лидерството и мениджмънтът на училището се адресират и се търсят пътища за повишаване квалификацията на училищните мениджъри и превръщането им в ефективни лидери.“ (Първанова, 2011). От тук става ясно, че училищните мениджъри са мениджъри, на които е необходимо да се помогне да усвоят лидерски умения.

Добрият директор ежедневно **изпълнява различни роли** и работи усилено за успеха и просперитета на всички участници в учебния процес. Най-често той влиза в следните роли:

- **стратег** – определя целите и стратегиите на училището;
- **комуникатор** – създава среда за открито взаимодействие и насърчава обмена на информация; изслушва активно и поддържа непрекъснат контакт с членовете на училищната общност;
- **анализатор** – събира и анализира информация, свързана с дейността на училището;
- **иноватор** – извършва проактивни действия и управлява промяната в училището;
- **координатор** – планира, организира и контролира дейността на училищния персонал;
- **ментор** – оказва подкрепа на участниците в училищната общност; помага при планиране на стратегии за постигане на целите;
- **посредник** – поддържа ефективно взаимодействие както с членовете на училищната общност, така и с външни социални партньори на училището;
- **съветник** – предоставя информация и препоръчва възможности за професионално развитие и стратегии, които насочват учителите да идентифицират и преодоляват потенциални препятствия;
- **модел за подражание** – вдъхновява учителите да дават най-доброто от себе си. (Маринкова-Йорданова, С., *Prepodavame.bg*).

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

Съвременният директор изпълнява редица класически **управленски функции**:

- **Планиране** – правилно целеполагане, формулиране на мисия, визия, стратегически и оперативни цели;
- **Организиране** – структуриране и организиране на процесите, разпределяне на ресурсите;
- **Координация и контрол** – проследяване на изпълнението на дейността по отделните направления, измерване на резултатите;
- **Мотивация** – изграждане на вътрешна мотивация и ангажираност в екипа.

Директорът управлява чрез много добро познаване на нормативната уредба, анализ на информацията в училище и диалогичност, като използва данни и анализи за вземане на обосновани управленски решения. Той се стреми към оптимизиране на процесите чрез въвеждане на иновативни практики и модели на работа, дигитални решения и ефективна комуникация.

Като добър мениджър, стратег, прагматик, предприемач, администратор, лидер на своя екип и училищната общност, той следва да притежава редица **качества**: *компетентност, активност, хуманност, демократичност, възискателност, организираност, отговорност, принципност, справедливост, комуникативност, иновативност.*

Тенденциите в образователната политика през последните години са насочени към утвърждаването на образователни стратегии и техники за организация на дейността, т. е. утвърждаване на интерактивното взаимодействие чрез екипното сътрудничество. Всеки екип е уникален по своята същност. Той се развива по свой собствен начин, в зависимост от изходната позиция на неговото образуване и състав, според собственото темпо на развитие. Екипната дейност е резултатът от изпълнението на поставената задача и начинът, по който участниците си взаимодействат един с друг. Директорът е водеща фигура, от чиято организация и взаимодействие на екипа се определя естеството и успеха на сътрудничеството. Умението за работа в екип е част от социалните и междуличностни умения, които водят до житейски и кариерни успехи. През XXI век значението на умението за работа в екип изключително нарасна поради две основни причини: промяната в структурата на икономиката, базирана върху новите технологии и качествената промяна в образованието.

Успешни модели и практики на работа на училищния директор

1. *Въвеждане на дигитални платформи и електронно управление* - подобрява комуникацията, постига по-висока прозрачност и гласност;
2. *Създаване на екипи за внедряване на иновации*:

⇒ **Иновативни подходи STEM/STEAM комбинирани уроци**; **STEM** (Science, Technology, Engineering, Mathematics) и **STEAM** (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) са образователни подходи, които целят да интегрират тези дисциплини в едно цялостно учебно преживяване. Тези подходи подчертават значението на интердисциплинарното обучение и практическия опит. Иновативни подходи в **STEM/STEAM** уроците включват:

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

• **Проектно базирано обучение:** изработване на тематични проекти по даден предмет, презентации, изложби, макети, видеоклипове като краен продукт; Учениците работят по дългосрочни проекти, които изискват използването на знания и умения от различни дисциплини.

• **Технологии и дигитални инструменти:** Използване на софтуер, програмиране и различни технологични инструменти за решаване на реални проблеми.

• **Интерактивни методи на обучение:** Включване на лабораторни експерименти, симулации и игри, които правят учебния процес по-ангажиращ и интересен.

• **Интегриране на изкуствата:** В STEAM подхода, изкуствата се използват за насърчаване на креативността и критичното мислене, както и за по-добро разбиране на научните и техническите концепции.

• **Партньорства с индустрията:** Създаване на връзки с компании и професионалисти, които да предоставят реални примери и менторство.

Тези подходи са насочени към развиване на уменията за критично мислене, решаване на проблеми и креативност у учениците, което е от съществено значение за успешна реализация в съвременния интегрален свят. Стимулиране към изграждане на съвременни **STEM/STEAM центрове**.

⇒ **Интерактивни методи и дигитални технологии за създаване на динамична и визуално ангажираща среда** - интерактивни бели дъски, таблети, суич, презентации, обучителни видеа, виртуални класни стаи Google Classroom, Microsoft Teams, асистивни технологии-сензорни приложения/;

⇒ **Мултидисциплинарни уеб базирани уроци;**

⇒ **Внедряване на изкуствения интелект** - вземане на решения за учебния процес, базирани на актуални и точни данни за знанията, уменията и когнитивните функции на всеки един ученик.

• **Използване на AI за персонализиране на обучението**

* Автоматично персонализиране на обучението според специфичните потребности на учениците.

* Адаптивни учебни материали и подходи.

• Програми като **Fast For Word** оценяват тези неща в реално време и определят темпото на учене и нивото на трудност на задачите според индивидуалните характеристики на всеки ученик. Задачите за практикуване на новите знания са автоматизирани и спестяват време и усилия на учителите като същевременно осигуряват максимална ефективност на развиване на когнитивните умения – четене, изучаване на английски език, слухова обработка, концентрация, работна памет и т.н.

• Програмата **MATHia** използва изкуствен интелект, който се адаптира към индивидуалните отговори на децата, за да създаде персонализирана учебна пътека за всеки ученик. Програмите изготвят и доклади за силните страни на ученика и това, върху което е нужно да се работи и подобрява на конкретния етап;

• **Адаптивни учебни материали - AI** може да адаптира учебните материали в реално време в зависимост от напредъка и нуждите на учениците. Например, **Dream Box** използва AI, за да адаптира математическите уроци спрямо нивото на всеки ученик, като предоставя подходящи упражнения и обяснения, както и развитие на четенето.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

• Технологии за подкрепа на ученици с увреждания

♦ Разпознаване на реч и комуникация с ученици, които имат затруднения със слуха или говора.

♦ Адаптивни образователни среди, които се приспособяват към нуждите на учениците.

♦ Приложения като **Seeing AI** от Microsoft използват **AI**, за да описват заобикалящата среда на ученици със зрителни увреждания. Те могат да разпознават текстове, лица и предмети, което помага на учениците да се ориентират и участват активно в учебния процес.

♦ **AI** може да бъде използван за разпознаване на емоционалното състояние на учениците чрез анализ на техните изрази и поведение. Приложения като **Ellie** от USC Institute for Creative Technologies могат да предоставят подкрепа за ученици с емоционални или поведенчески затруднения чрез симулирани разговори и съвети.

• Асистивни технологии за писане

Програми като **Grammarly** и **Ginger** използват **AI** за коригиране на граматиката и стилистиката в писмени текстове. Те могат да подпомогнат ученици с дислексия или други затруднения в писането, като предлагат корекции и предложения в реално време.

⇒ **Внедряване на допълваща и алтернативна комуникация /ДАК/ технологии в учебния процес** - подпомагане на деца със специални образователни потребности, които имат затруднения в комуникацията. **ДАК** включва различни методи и технологии, които заместват или допълват вербалната комуникация.

Основни методи и подходи при провеждане на уроци с ДАК

• Използване на визуални помощни средства- картини, символи, комуникационни табла и др.;

• Използване на технологични устройства – устройства за контрол с поглед, таблети, комуникационни приложения и специализирани устройства предоставят възможности за комуникация чрез текст, звук и изображения;

• Създаване на комуникационни табла с изображения и думи, които децата могат да използват за комуникация и обучение.

⇒ **Диференцирано и персонализирано обучение** /разделяне на учениците по нива на трудност и използване на разнообразни ресурси - текстове, аудио и визуални материали/;

⇒ **Кооперативно обучение (Collaborative Learning)** - работа в екипи с цел постигане на общ резултат, при които се развиват комуникативни и социални умения, решаване на проблемни ситуации чрез обсъждане и дебат/

3. **Стратегическо планиране на човешките ресурси** - периодичен анализ на компетентностите в педагогическия колектив, създаване на програми за повишаване на квалификацията на персонала;

4. **Индивидуални разговори и персонализиран подход** - периодични индивидуални срещи за подобряване на междуличностните взаимоотношения, повишаване на мотивацията и ангажираността;

5. **Въвеждане на система за наставничество** – създаване на наставническа програма, обмен на добри практики, споделени уроци, иновативни практики и др.;

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

6. *Изграждане на култура на признание, стимули, награди, поощрения* - благодарствени писма от директора и родителите, грамоти, награди и др.;

7. *Подкрепа при професионално израстване и квалификация* - Ключовата роля за качеството на образование е отредена на учителите. Повишаването на тяхната квалификация е съществен фактор в образователния процес за предоставяне на качествено образование, изразяващо се в повишаване на резултатите, мотивацията им и засиления интерес към ученето с помощта на компетентностния подход, използването на иновативните методи, на съвременните дигитални технологии. Насърчава се участието в обучения, проекти, национални и международни конференции, въвеждане на вътрешни обучения, изготвяне на „професионално портфолио“ за всеки учител и др. като ключов елемент в процеса на професионално усъвършенстване и обмяна на добри практики;

8. *Гъвкаво разпределение на задачите по интереси, силни страни и възможности* – създаване на вътрешни „фокус групи“ и работа в „мултидисциплинарни екипи“ за внедряване на иновации. Основни направления в прилаганите иновации:

⇒ **Мисловни карти и визуални стратегии** - Използването на мисловни карти като метод за структуриране на информация доказано подпомага разбирането и запомнянето при учениците със СОП. Учениците участват активно в изграждането на картите, като свързват думи с образи и действия, според собственото си темпо.

⇒ **QR кодове и дигитални ресурси** - водят към интерактивни игри или визуални галерии. Това подпомага самостоятелното търсене на информация и насърчава дигиталната грамотност.

⇒ **Интерактивни игри и дидактични комплекти** - подвижни табла, карти, образователни пъзели и логически игри, които превръщат учебния процес в занимателно преживяване. Интерактивността засилва вниманието, мотивацията и социалната активност на децата и учениците със СОП.

⇒ **Моделиране чрез проектно обучение и ролеви ситуации** - Чрез работа по проекти децата и учениците развиват умения за съвместно действие, изразяване на мнение, креативност и отговорност. Включването на ролеви игри, в които учениците се поставят в реални или въображаеми ситуации стимулира ученето чрез преживяване.

9. *Активно участие в международни и европейски проекти и национални програми*- международни обменни програми за партньорска комуникация;

10. *Управление чрез доверие и делегиране на отговорности като се запазва механизма за контрол чрез доклади, отчети, таблици и др.*

11. *Решаване на конфликти чрез медиаторския подход чрез изслушване и представяне на проблема и намиране на общи решения* – създаване на етичен кодекс на поведение на служителите, провеждане на срещи „лице в лице“, прилагане на техники и стратегии за решаване и преодоляване на конфликтни ситуации, създаване на етична комисия, конструктивна критика при необходимост;

12. *Балансиране между контролни дейности и процедури и поддържане на атмосфера на разбиране, уважение, колегиални взаимоотношения, доверителен стил на комуникация* - регулярни екипни работни срещи, интервизии, консултативни работни срещи и др.;

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РСППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

13. Подобряване на училищната среда и създаване на приобщаваща образователна среда - организация на пространството в класната стая в обучителни зони, изграждане на пространства за интензивност на подкрепата, визуални разписания и графици, флаш карти, компютърни софтуери, интерактивна бяла дъска със сензорен екран, технологии за контрол с поглед, Communicator 5 /софтуер, предназначен за ученици с комуникационни затруднения/ и Boardmaker /приложение за комуникационни табла/, C-Board /улеснява общуването на децата с помощта на символи/;

14. Популяризиране дейността на институцията - създаване на електронно списание, бюлетин за отразяване на актуална информация например за процеса на приобщаване на деца и ученици със специални образователни потребности с фокус върху новини, събития, добри педагогически практики, иновации, научни разработки в областта на специалната педагогика, споделяне на добрия опит в областта на ефективно приобщаване на деца и ученици със СОП, сайт на училището, статии и публикации в медийния сектор, училищна телевизия и др.;

15. Активна работа с родителите и превръщането им в партньори в училищното обучение – Определяща е ролята и подкрепата на родителите. От особена значимост е привличането на родителите като партньори в училище, които да подкрепят, насърчават, мотивират своите деца, за да се превърне училището в желана и сигурна територия за ученика – организиране на обучения за родители, училища за родители, тренинги за родители, академия за родители, информационни кампании, седмица на приобщаването с участие на родителите и др.;

16. Организиране на извънкласни дейности и занимания по интереси - създаване на приобщаваща, стимулираща и творческа среда, в която децата и учениците развиват социални, комуникативни и личностни умения чрез съвместни преживявания и дейности – организиране на клубове, школи, литературни клубове, летни училища, творчески арт работилници, арт уъркшоп, тренинги, инициативи, свързани с личностното развитие на учениците, ден на отворените врати и др.;

Заклучение:

В условията на развита пазарна икономика съвременният директор трябва да е успешен мениджър, лидер и реформатор. Основната задача е създаване на условия за разгръщане на новаторските и творческите възможности на педагогическите специалисти, което ще доведе до по-висока ефективност и качество на учебния процес. Ключът към бъдещата конкуренция и постижения на училището като институция е инвестиция в развитието на човешкия потенциал. Директорът е този, който трябва да мисли стратегически, да мотивира персонала, да подобрява и обновява материално-техническата база, да работи активно по европейски проекти, което ще подпомогне финансово делегирания бюджет и ще мотивира педагогическите специалисти за по-ефективна и целенасочена педагогическа дейност и решаване на образователните политики. Модерното и качествено образование е залог за просперитета на обществото ни.

В контекста на глобализацията, дигитализацията и нарастващата динамика на обществения живот съвременният директор е не само ръководител на институцията – той е лидер, обединител, стратег и вдъхновител. Успешните практики показват, че когато директорът е с правилна

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

II. УПРАВЛЕНСКИ СТРАТЕГИИ

мисия и визия за развитието на училището и съвременен мениджър в управлението, цялата институция се развива устойчиво, иновативно и с мисъл за бъдещето.

Използвани източници:

1. Филипов, А. (2006). Психологическият климат и личността на учителя като фактори на педагогическото общуване. Педагогика (8), 66 - 72.
2. Филипов, А. (2021). Училищният директор – образователен лидер и професионален мениджър.
3. Балкански, П. (2001). Училищен мениджмънт: теория, Книга I. ИК "Ласка".
4. Виханский, О. (1995). Управление развитием школы.
5. М. Дракър, П. (2006). Эффективный директор в действии.
6. С. Митрополитски, М. (1991). Директорът – мениджър. Управление на образованието. С., кн. 11.
7. Писаренко, В. (1987). Психология управления. М.
8. Педагози БГ. (2020). Функции и качества на училищния директор <https://pedagogy-bg.blogspot.com/2020/06/Functions-and-quality-of-the-school-principal.html>
9. Тоцева, Я. (2020). Директорът – лидер, мениджър или администратор https://ytotseva.blogspot.com/2020/10/blog-post_31.html
10. Маринкова-Йорданова, С. Prepodavame.bg. Как да бъдете успешен училищен директор? <https://prepodavame.bg/kak-da-badete-uspeshen-uchilishten-direktor/>
11. Роботи помагат в обучението на деца със СОП <https://www.bta.bg/bg/news/lik/700809-roboti-mogat-da-pomagat-v-obuchenieto-na-detsa-sas-spetsialni-obrazovatelni-potr>
12. Изкуственият интелект и инклузивното образование <https://cpocreativity.com/%D0%B8%D0%B7%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%D1%82-%D0%B8%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82-%D0%B8-%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%82/>
13. Как да използваме изкуствен интелект в образованието? <https://classroomtech.bg/chatgpt-in-education/>
14. Prepodavame.bg. Какво е иновация и как да създадете култура на иновации в училище? <https://prepodavame.bg/kakvo-e-inovatsia-i-kak-da-sazdadete-kultura-na-inovatsii-v-uchilishte/>
15. „Стратегическа рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България“ (2021-2030)
16. Национална стратегия за развитие на педагогическите кадри, 2014-2020

*Автор: Диана Божинова
Директор на РЦПППО – Монтана*

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

ИНТЕРВЮ С ИРЕНА КРУМОВА - ДИРЕКТОР НА ДГ № 12 „ЗДРАВЕЦ“ - МОНТАНА

От кръстопътя „между нуждите на детето и
ограничението на средата“
към правилната посока, че „всяко дете е
пълноценен участник в общността,
а неговите специфични потребности не са пречка,
а повод за допълнителна подкрепа и разбиране“

Разговаряме с г-жа Ирена Крумова – директор на ДГ № 12 „Здравец“ - град Монтана по теми за приобщаващото образование с фокус върху извървения път по посока ефективно приобщаване на деца със специални образователни потребности, придобития опит, положените усилия, преодолените предизвикателства, оказаната подкрепа и силната мотивация да бъдеш добър, подкрепящ и толерантен към различието директор.

Здравейте, г-жо Крумова!

Здравейте! Благодаря ви за поканата и възможността да споделя опита си в сферата на приобщаващото образование – тема, която за мен не е просто професионална, а дълбоко лична мисия.

Разкажете ни малко повече за себе си и организацията, която представлявате.

Казвам се Ирена Крумова и съм директор на детска градина № 12 „Здравец“, гр. Монтана с дългогодишна история и силно изразен хуманен облик. Повече от 20 години съм ръководител на институцията и през всичките тези години основната ми цел е била всяко дете - без изключение – да бъде прието, обгрижено и насърчено в своето индивидуално развитие.

Аз съм човек, който вярва в децата – във всяко едно от тях. Вярвам в силата на индивидуалния подход, в човечността и в огромния потенциал, който разцъфтява, когато срещне обич, приемане и професионална подкрепа. За мен професията не е просто работа – тя е път, по който вървя с доверие и отговорност към всяка детска вселена, която чака да бъде открита.

Нашата градина е отворена към промяната, но пази най-ценните традиции – човечността, емпатията и грижата. В нея работи екип от всеотдайни професионалисти, които вярват, че детството е основа, а не просто етап. Ние не само подготвяме децата за училище – ние ги учим да бъдат уверени, обичани и приети такива, каквито са.

РЕСПО

ИНТЕРВЮ

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

Как поставихте успешното начало на приобщаването във Вашата институция?

Още в самото начало на професионалния ми път взех категорично решение: никога няма да откажа прием на дете със специални образователни потребности. И не съм го нарушила нито веднъж. За нас всяко дете е пълноценен участник в общността, а неговите специфични потребности не са пречка – а повод за допълнителна подкрепа и разбиране.

Успешният старт на приобщаващото образование в градината ни започна именно с тази философия – че разнообразието е богатство, а не затруднение. Оттам нататък следваха много конкретни действия – изградихме гъвкава система за индивидуална подкрепа, търсихме и намерихме съмишленици в лицето на РЦПППО – Монтана, създадохме сензорна зона с модерно оборудване, включихме помощник на учителя по проект в екипа и най – важното – търпението в центъра на нашата педагогическа практика.

Какво Ви мотивира да приемете деца със специални образователни потребности в детската градина?

Мотивацията ми никога не е била извън мен – тя живее в убеждението, че всяко дете има право на детство, на шанс, на обич и приемане. За мен няма „различни“ деца – има деца с различни потребности, а наш дълг като възрастни и професионалисти е да ги видим, разпознаем и подкрепим.

Приемът на дете със СОП не е жест на добрина, а акт на справедливост. Това не е извънредно усилие – това е основата на приобщаващото образование и на човешката съвест. Всеки случай е жив в мен – и тежките, и красивите. Знам, че когато едно дете се почувства прието, започва да вярва в себе си. А когато родителите видят, че детето им е разбрано, започват да вярват отново в доброто.

Какви са най-големите предизвикателства при работата с деца със специални образователни потребности?

Най-голямото предизвикателство не е в самите деца – те са искрени, автентични и пълни с неподозирани възможности. Истинското предизвикателство е системата – в липсата на достатъчно ресурси, специалисти и време. Понякога е в нагласите – в страха на обществото от „различното“, в умората на родителите, в неразбирането на околните.

Като директор често ми се налага да бъда посредник – между учители и родители, между нуждите на детето и ограничението на средата. Това изисква много емпатия, търпение и ясно съзнание, че не работим само с проблеми, а със съдби. Но когато видиш напредък – една усмивка, един нов израз, едно спокойствие в очите на родител – разбираш, че си на правилния път. Тези моменти ти дават сили да продължиш.

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

Какви ресурси и подкрепа са най-важни за успешното приобщаване на децата със СОП в детската градина?

Успешното приобщаване не се случва от само себе си – то е резултат от осъзнати усилия, добронамереност и добре изградена мрежа от подкрепа. Най-важният ресурс е човешкият – педагог с отворено сърце, който приема всяко дете като уникално и ценно. След това идват специалистите – логопед, психолог, ресурсен учител. В нашата градина имаме щастието да работим в синергия с РЦПППО – Монтана, чиито екипи са не само компетентни, но и искрено съпричастни.

Физическата среда също е от значение. Преди три години създадохме сензорна зона с модерно оборудване, която се превърна в любимо място за всички деца – не само на тези със СОП. Средата трябва да бъде адаптивна, подкрепяща, предразполагаща към игра, учене и спокойствие.

И не на последно място – важна е подкрепата към учителите. Те също имат нужда от обучение, от разбиране, от време да се адаптират. Защото само подготвен и подкрепен учител, може да бъде опора за детето и семейството му.

Какво е необходимо, за да бъде един екип подготвен и мотивиран да работи с деца със специални потребности?

На първо място – нужно е сърце. Не можеш да обучиш някого да бъде съпричастен, да проявява търпение и разбиране, ако той не го носи в себе си. Затова подбирам екипа си с грижа – търся професионалисти с отношение, а не просто с диплома.

След това идват знанията и уменията. В нашата детска градина непрекъснато инвестираме в обучение – участие в семинари, квалификационни курсове, супервизии. Когато учителят е добре подготвен, той действа уверено и намира решения, дори в сложни ситуации.

Мотивацията идва от усещането за смисъл. Когато един учител види, че усилията му помагат на дете да проговори, да направи първата си крачка, да се усмихне с доверие – това е най-силният стимул. А когато ръководителят стои зад гърба на екипа си, насърчава, подкрепя и вярва в хората си – това създава онзи дух на отдаденост, който прави чудеса.

Каква е ролята на детската градина в приобщаващото образование?

Детската градина е първата общност, в която детето попада извън семейството. Именно тук започва да изгражда усещането за принадлежност, увереност и приемане. Приобщаването не е само методика – то е атмосфера. Средата, в която всяко дете – независимо от своите трудности – се чувства обичано, ценно и видяно. Нашата роля е да създадем тази среда. Да бъдем мост между детето и света. Да подкрепим родителите, да обучим екипа, да работим в синергия с ресурсните специалисти. Приобщаването започва от вратата – от начина, по който посрещнеш детето сутрин, до това, как го изпращаш в края на деня. С любов, търпение и вяра.

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

Какви са най – честите затруднения, с които се сблъскват при приемането на дете със СОП?

Най-често трудностите не идват от децата, а от страховете на възрастните. Родителите понякога се притесняват, че тяхното дете няма да бъде разбрано, прието или обгрижено достатъчно. Екипът – че няма да успее, че няма достатъчно опит. Обществото – че различието ще наруши „реда“.

Но всяко затруднение е покана за учене и надграждане. Отговаряме с диалог, обучение и подкрепа – както на родителите, така и на колегите. Изслушваме, обясняваме, адаптираме. И в повечето случаи – страхът отстъпва пред доверието. Истинската трудност би била да не опитваме.

Как реагираха родителите на останалите деца и какво бихте им казали, ако се притесняват от включването на дете със СОП в групата?

Първите реакции понякога са обвити в неразбиране – не от предразсъдъци, а от непознаване. страховете на родителите са човешки – за сигурността, развитието и средата на собственото им дете. Но точно тук започва нашата работа – не да ги упрекнем, а да ги подканим да видят.

Да видят как децата приемат много по-бързо от нас, как дружба не познава етикети, как съпричастността се ражда спонтанно. И как присъствието на дете със СОП не отнема от останалите, а ги обогатява – учи ги на търпение, състрадание и различна гледна точка.

Казвала съм го и ще го повторя: не само ние помагаме на тези деца. Те също помагат на нас – да станем по-добри хора.

Как се включат останалите деца в детската група в процеса на приобщаване? Какво научават те от съвместната игра и обучение с дете със СОП?

Децата са нашият най-голям учител в приобщаването. Те не делят, не слагат етикети – освен ако не ги научим на това. Когато им дадеш възможност да бъдат част от естествен, подкрепящ процес, те се превръщат в най-добрите посредници на приемането.

В съвместната игра на децата в детската група се учат на емпатия и разбиране – не от инструкции, а от преживяване. Те развиват вътрешната си чувствителност, създават дълбоки връзки, помагат спонтанно, радват се на малките победи на своите другарчета така, сякаш са техни собствени. А това изгражда не само социални умения, а и морален компас.

В нашата детска градина сме ставали свидетели на удивителни мигове – дете, което само до вчера не е говорело, да се усмихне благодарение на протегнатата ръка на друго дете. Или дете със СОП, което с помощта на приятел си е позволило да влезе в обща игра. Това са мигове, в които се ражда нещо по-голямо от „интеграция“ – ражда се обич към различието.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-МОНТАНА

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

**Как се включват родителите в процеса на приобщаване?
Как ги подготвяте за това?**

Приобщаването започва у дома. Всяко дете, независимо дали има специални потребности или не, носи света на своето семейство със себе си. Затова ние подхождаме с уважение, търпение и индивидуален подход към всеки родител.

В началото родителите често изпитват тревога, понякога дори съпротива – не непременно от предразсъдъци, а от страх и неразбиране. Нашата задача е да чуем тези страхове, да ги разпознаем и трансформируем. Провеждаме индивидуални разговори, консултации, а при нужда включваме и външни специалисти от РЦПППО. Организиране и тематични родителски срещи, в които представяме конкретни казуси и добри практики.

Много важно е да включим родителите като активни участници, не просто като наблюдатели. Вярваме, че доверието се изгражда с действия, не с думи. Затова, когато родител на дете протегне ръка към дете със затруднения, когато започне да го кани на рождени дни или го защити пред други – тогава знаем, че процесът е постигнал най-дълбоката си цел.

Приобщаването не е събитие – то е път. И по този път родителите не са гости, а спътници.

Как работите с децата без затруднения, за да се създаде толерантна и подкрепяща среда?

Най-добрите послания към децата се предават не с думи, а чрез примера. Затова в нашата детска градина, толерантността не е абстрактна ценност, а ежедневна практика.

Още от най-ранна възраст приобщаването се случва през играта – най-естествения и достъпен за децата начин на учене. Използваме интерактивни методи, приказки, ролеви игри и ситуации, в които децата се поставят „в обувките“ на другия. Така не им казваме „бъди добър“ – те преживяват, какво е да си разбран, да бъдеш подкрепян и да бъдеш част от групата.

Насърчаваме сътрудничеството – децата помагат едно на друго, откриват заедно решения и създават приятелства, които не поставят условия. Във всяка група възпитателите изграждат атмосфера на доверие, грижа и уважение към различието. Чрез споделените преживявания децата започват да възприемат различията не като пречка, а като възможност за обогатяване.

Вярвам, че когато детето почувства, че има право да бъде себе си, то естествено започва да дава това право и на другите.

Какъв е приносът на специалистите от Регионалния център в работата Ви с децата със СОП?

Подкрепата от Регионалния център за приобщаващо образование – Монтана е не просто ценна, тя е незаменима част от нашата работа. През годините сме изградили силно и устойчиво партньорство, основано на доверие, професионализъм и обща мисия – всяко дете да бъде

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

прието и подкрепяно.

Благодарение на директора на РЦПППО – Монтана, г-жа Диана Божинова и нейния екип, имаме достъп до отлични специалисти – логопеди, психолози и ресурсни учители, които не само работят индивидуално с децата, но и активно подкрепят учителите и родителите. Те са до нас при всяко предизвикателство, участват в екипната работа, подпомагат изготвянето и изпълнението на индивидуалните образователни програми.

Най-ценното е, че тази подкрепа не е формална. Специалистите от РЦПППО се превръщат в част от нашия екип – с отношение, отзивчивост и постоянна готовност за съдействие. Те ни помагат да надграждаме знанията си, да виждаме отвъд повърхността и да вярваме още по-силно в потенциала на всяко дете. За всяка учебна година ни предлагат богата обучителна програма – тематични курсове, в която се включваме безусловно.

Благодарим им – от свое име и от името на всички деца и семейства, до които достигат чрез нас.

Какво е най – важното, което сте научили през годините в работата си с деца със СОП?

Най-важното, което съм научила, е, че децата със СОП не са „по-малко способни“, а по – различни във възможностите си да покажат, кои са. Те не идват с рецепта, нито с очаквани отговори. Те идват с предизвикателства – да бъдем по-търпеливи, по-наблюдателни, по-сърдечни. И ако ги приемем истински, те се разгръщат с удивителна сила и чистота.

Научих, че всяко дете – независимо от диагнозата или затруднението – носи огромен потенциал за развитие и радост, стига да го срещнем с разбиране и обич. И че невинаги резултатите се измерват в таблици – понякога една усмивка, първата дума или просто спокоен поглед са най-големите победи.

Научих се също, че не сме сами – когато семейството, учителите, специалистите и ръководството вървят в една посока, чудесата се случват. Тихо, кротко, но осезаемо.

И най-вече – научих, че доброто винаги се предава нататък. Когато едно дете почувства подкрепа, то започва да дарява същата обич – към другите деца, към учителите, към света. А това е смисълът на приобщаването – да създава доброта.

Какво послание бихте отправили към останалите директори, когато на прага на детската градина, застане за прием дете със СОП?

Скъпи колеги, не се страхувайте от това пътешествие. Работата с деца със специални образователни потребности не е предизвикателство – тя е шанс. Шанс да се докоснете до неподозирани дълбини в човешката природа, до неподправена чистота, до истинско значение на думата „педагог“ – водещ по пътя.

Ще има трудни моменти. Понякога ще се почувствате неподготвени, понякога – сами. Но всяка ръка, протегната с разбиране...

III. ДИРЕКТОРИ НА ПРИОБЩАВАНЕТО

всяка дума, изречена с търпение... всяко око, което ви срещне с доверие – всичко това ще ви напомни, защо сте избрали тази професия.

Не гледайте на децата със СОП като на задача, която трябва да се реши. Погледнете ги като на хора, които ви се доверяват без думи.

Бъдете техният глас, когато се затрудняват да говорят. Бъдете техните криле, когато все още не могат да полетят.

И не забравяйте – приобщаването не започва от политиките и наредбите. То започва от сърцето. От вашето сърце.

Смело напред! Защото най – големите промени в света, често започват от една детска градина ... и от един раздаващ се човек!

Каква е следващата стъпка в обществото по посока постигане на приобщаването?

Следващата стъпка е от образованието – към живота.

Днес приобщаването е усилие, положено основно в образователната система – но не бива да се свършва с нея. Истинският тест на едно общество е не, как посреща различните деца в училище, а какво се случва с тях, когато пораснат.

Трябва да изградим общество, което не само „приема“, а включва. Да създадем среда, в която хората със специални потребности не просто „съществуват“, а участват – активно, достойно, пълноценно.

Това означава работни места, адаптирани според възможностите и силните им страни. Обществен транспорт, достъпен за всички. Административни услуги, които не изискват „допълнителни усилия“. Градска среда, в която всеки се чувства добре дошъл.

Но най-вече – означава промяна в мисленето. От съжаление – към разбиране. От „те не могат“ – към „всеки е различен, и именно в това е силата ни“.

Истинското приобщаване не е проект. То е нова култура на съвместно съществуване. И тя започва не с институциите, а с един – единствен човек, който избира да не отмества поглед. Да бъдем този човек!

Какво бихте искали да кажете на читателите на списанието в заключение?

Не зная, кой ще чете тези думи. Не зная, дали ще е родител, учител, човек от институция, или просто някой, който се е спрял за миг...

Но ще ви кажа това:

Децата със специални потребности не са „проблем“, който трябва да се решава. Те са хора. Малки, уязвими, прекрасни – като всяко друго дете. Те не носят съжаление. Те търсят място. Място, където да бъдат приети, разбрани и обичани.

Ако сте онзи човек, който е готов да им го даде – значи сте част от промяната.

Понякога тя започва тихо – с поглед, протегнатата ръка, усмивка. Понякога е бурна – с битка за права, с каузи, с неподчинение на „системата“. Но винаги започва от едно човешко сърце, което не приема да бъде безразлично.

Благодаря Ви, че сте от тези сърца. И помнете – приобщаването не е жест. То е избор. И той е наш – всеки ден.

РЕСПО

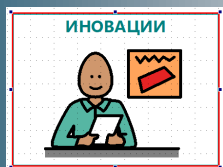

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

ЦЕНТЪР ЗА ТВОРЧЕСКО ОБУЧЕНИЕ

Център за творческо обучение: Вдъхновяващи промени в българското образование

В сърцето на образователната трансформация в България стои една организация с голяма визия, богата експертиза и неизчерпаем ентусиазъм – Център за творческо обучение. Това е място, където иновациите срещат човешкия потенциал, а технологиите и креативността се вплитат в образователния процес, за да подкрепят най-важното — развитието на децата и младите хора.

Мисия и хора, които правят промяната възможна

Център за творческо обучение е водеща българска организация в областта на образователната трансформация с над десетгодишен опит. Организацията е създадена с цел да подобри качеството на образованието чрез смислено използване на технологии и иновативни методи. Основният фокус на организацията е върху интегриране на дигитални платформи и технологии в учебния процес и устойчиво професионално развитие на учители и директори. Към момента Център за творческо обучение включва около 40 експерти с богат опит, които адаптират водещи международни практики към българската среда и вдъхновяват учители и младежи да учат чрез иновации.

Център за творческо обучение

РЕСПО

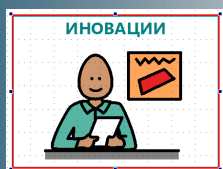

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

LEGO Education и FIRST LEGO League: повече от конструктори и роботи

От 2019 г. Център за творческо обучение е официален партньор на LEGO® Education за България, въвеждайки методиката за „учене чрез игра“ като мощен инструмент за обучение. Тук не става дума само за сглобяване на тухлички, а за изграждане на умения и начин на мислене, които са жизненоважни за утрешния ден. Методиката за обучение използва игрови подход, който кара децата и учениците да мислят логично, да експериментират и да намират решения на реални предизвикателства. Над 100 детски градини и над 300 училища в страната вече внедряват обучителни решения на LEGO, а учителите и ръководителите получават методически насоки и ресурси за социално-емоционално образование и STEM-проекти с образователните решения на LEGO.

***STEM-работилница с LEGO Education**
Източник: Център за творческо обучение*

***STEM-работилница с LEGO Education**
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

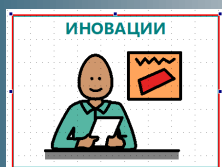

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

STEM-работилница с LEGO Education
Източник: Център за творческо обучение

FIRST® LEGO® League е международна STEAM програма, която Центърът реализира в България от 2022 г. В нея децата и учениците не само създават и програмират роботи, а работят заедно като истински екипи — създават проекти, защитават идеи и развиват комуникационни умения. Участието в програмата вдъхва увереност на децата, че с усилия и творчески подход могат да променят света около себе си. Програмата е ежегодна, като всяка година темата е различна и предоставя възможност на участниците да се изследват и решават предизвикателства от реалния живот.

Фестивал на роботиката FIRST LEGO League DIVE,

април 2025, Бургас
Източник: Център за творческо обучение

РЕСПО

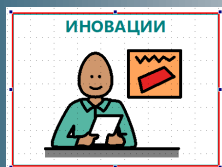

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

***Фестивал на роботиката FIRST LEGO League DIVE,
април 2025, Бургас
Източник: Център за творческо обучение***

***Фестивал на роботиката FIRST LEGO League DIVE,
април 2025, Бургас
Източник: Център за творческо обучение***

РЕСПО

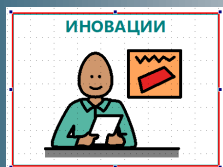

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

*Фестивал на роботиката FIRST LEGO League DIVE,
април 2025, Бургас
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

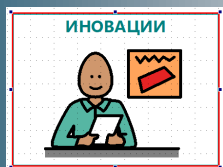
*Фестивал на роботиката FIRST LEGO League DIVE,
април 2025, Бургас
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

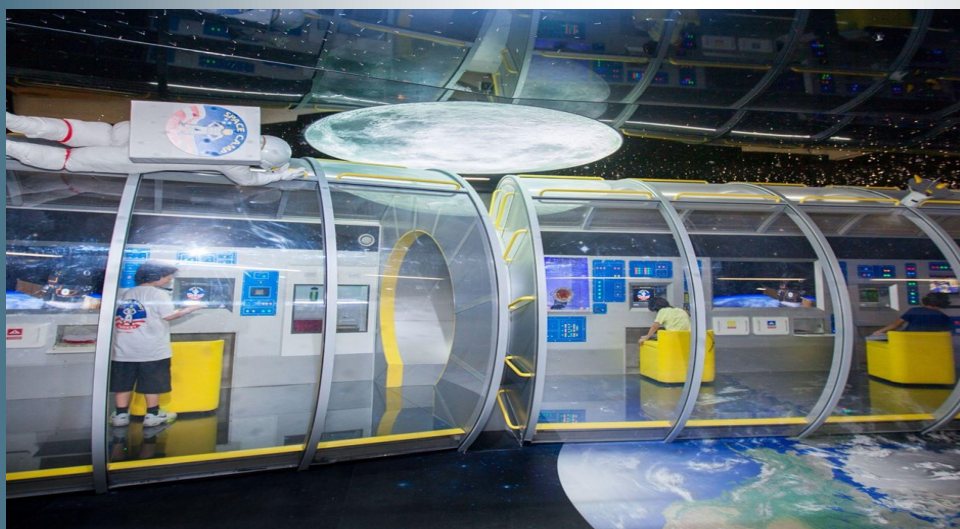
РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

Space Camp Turkiye - космическо приключение за младежи

Space Camp Turkiye е международен учебно-тренировъчен лагер по модел на NASA, разположен в Измир, Турция – единствен по рода си в Европа, Азия и Близкия изток. Център за творческо обучение е официален координатор за България от 2007 г. Програмата е насочена към ученици на възраст 11–15 години и включва шестдневно обучение на английски език с тренажори за астронавти, симулации на безтегловност и екипни мисии. Всяка година се провежда национален конкурс, чрез който най-добрите кандидати получават стипендии. Творбите се оценяват от престижно жури с учени, писатели, астрофизици и възпитаници на лагера. Участниците получават международен сертификат и стават част от Алумни клуба на Space Camp в България.

*Международна космическа станция, Space Camp Turkiye
Източник: Център за творческо обучение*

*Мултифункционален тренажор, Space Camp Turkiye
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

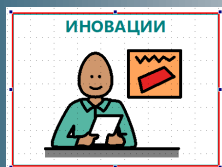

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

*Космически тренажор, Space Camp Turkiye
Източник: Център за творческо обучение*

AI Labs: изкуственият интелект като част от образованието

Една от най-вълнуващите инициативи на Център за творческо обучение е изграждането на AI Labs, който интегрира изкуствения интелект (AI) директно в учебния процес. AI Lab не е просто обновен компютърен кабинет – това е платформа за генериране на идеи, иновации и развитие, създадена да подготви учениците за реалния свят и професиите на бъдещето.

В тези лаборатории подрастващите учат как работи изкуственият интелект, как се прилагат алгоритми и модели в реалния живот и как тези знания могат да помогнат за решаването на сложни проблеми. Чрез практически проекти с помощта на модерни технологии, те развиват дигиталната си грамотност и се подготвят за професиите на бъдещето.

Проектът стартира пилотно в Община Бургас – първата община в Европа, където ще се изградят тези лаборатории. Иновативният подход ще послужи за модел, който ще бъде внедрен и в други градове в страната и Европа.

*AI-Lab - училищна лаборатория за работа с високи технологии
и изкуствен интелект
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

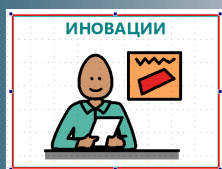

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

AI-Lab - училищна лаборатория за работа с високи технологии и изкуствен интелект

Източник: Център за творческо обучение

РЕСПО

AI-Lab - училищна лаборатория за работа с високи технологии и изкуствен интелект

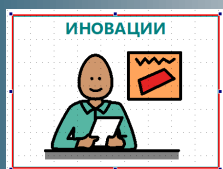
Източник: Център за творческо обучение

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

*AI-Lab - училищна лаборатория за работа с високи технологии
и изкуствен интелект
Източник: Център за творческо обучение*

Иновативната програма на Intel® „Умения за иновации“

Център за творческо обучение разработва и други иновативни обучения и програми – като „Умения за иновации“ (Skills for Innovation) с готови мултидисциплинарни уроци, STEM-концепции за учебни пространства, и моделите „Училище в облака“ и „Модел 1:1“, които подпомагат дигиталната трансформация. Макар че подробностите за всяка програма са различни, всички те споделят общата цел да въведат в училище проектиран Learning by Doing подход, където технологиите служат за мотивиране и персонализиране на обучението.

Облачните технологии като Google Workspace for Education са в центъра на усилията на Центъра да направи образователния процес по-гъвкав и ефективен. Те предоставят възможности за съвместна работа в реално време, без значение къде се намират учители и ученици, което е особено важно в днешния динамичен свят. Например, ОУ „Панайот Хитов“ в Сливен стартира план за внедряване на „Училище в облака“ с помощта на Център за творческо обучение. Там са обучени преподаватели и ученици да работят с Chromebook устройства и Google приложения, което променя традиционната класна стая в интерактивна среда.

Креативност и дигитална грамотност с Canva и облачни технологии

Център за творческо обучение развива и други ключови компетенции у педагогическите специалисти чрез платформи като Canva за образованието, която прави творческите процеси лесни и достъпни. Визуалната комуникация днес е неотменна част от учебния процес, а

РЕСПО

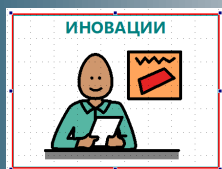

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

умението да изразиш идеи чрез дизайн и мултимедия е от съществено значение за съвременните млади хора.

Национална конференция „Умения за иновации в образованието“

Едно от най-значимите събития, организирано от Център за творческо обучение е Националната конференция „Умения за иновации в образованието“. В началото на ноември всяка година то събира експерти и заинтересовани страни от образователния сектор с цел насърчаване на иновациите в българското образование. През 2025 г. конференцията ще привлече над 700 участници – учители, училищни директори, научни изследователи, представители на образователни институции, политици, технологични новатори, неправителствени организации и медии.

Основните теми на форума включват развитие на дигиталните умения в образованието, приложение на изкуствения интелект, STEM обучение, стимулиране на креативността и критичното мислене, укрепване на връзките между училищното образование и индустрията.

Сред специалните гости тази година са:

- Проф. Ювал Ноа Харари – световноизвестен историк и футурист, който ще сподели своята визия за уменията на бъдещето и ролята на образованието в ерата на бързите технологични промени. Той ще се включи със специално записана видеолекция.
- Бойко Василев – журналист от Българската национална телевизия, който също ще изнесе ключова реч. Г-н Василев е добре познат с дългогодишния си ангажимент по темите, свързани с образованието, демокрацията и обществената дебат.

*Национална конференция „Умения за иновации в образованието“
Източник: Център за творческо обучение*

РЕСПО

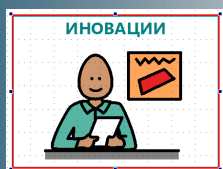

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

Национална конференция „Умения за иновации в образованието“
Източник: Център за творческо обучение

Дни на иновациите в образованието: среща на бъдещето с настоящето

Друга инициатива с национално покритие на Център за творческо обучение са Дните на иновациите в образованието — серия от безплатни регионални изложби-семинари, в които се представят новите тенденции в образованието (AI, STEAM, дигитализация). Програмата на изложението събра стотици директори и учители от Пловдив, Добрич, Русе, Благоевград, Пазарджик, Габрово, Стара Загора, Сливен, Бургас, Шумен и други градове.

Тези събития не са просто конференции, а жива платформа за обмен на идеи, практики и вдъхновение между директори, учители и администрация.

Център за творческо обучение активно организира и домакинства мащабни събития, чрез които достига до широка публика от учители, директори и експерти.

В продължение на няколко часа участниците се запознават с най-новите технологии, методики и инструменти, които могат да променят ежедневието в класната стая. Програмата е внимателно структурирана с оглед на нуждите както на детските градини, така и на училищата, и включва практическа работа с дигитални решения като Google Workspace for Education, Canva, LEGO Education, както и теми, свързани със социално-емоционалното развитие и приобщаващото образование.

РЕСПО

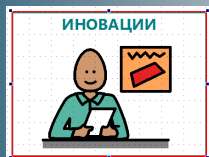

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

Събитията са проектирани да стимулират диалог и сътрудничество, да дават увереност на учителите да експериментират и да развиват своя професионален потенциал. През пролетта на 2025 г. първите четири града, в които се проведеха Дните на иновациите бяха Габрово, Шумен, София и Пазарджик, като предстоят още много в цялата страна през есента тази година. Така Център за творческо обучение допринася за изграждане на мрежа от мотивирани образователни експерти, които заедно градят бъдещето на образованието в България.

Дни на иновациите в образованието - практическа работилница
Източник: Център за творческо обучение

Дни на иновациите в образованието - практическа работилница
Източник: Център за творческо обучение

РЕСПО

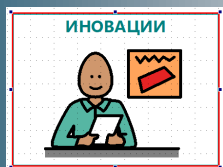

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IV. ИНОВАЦИИ

Организацията не се стреми просто да въвежда иновации — екипът на Център за творческо обучение вдъхновява, подкрепя и изгражда общности, в които образованието става път към личностно израстване и социална промяна. Заедно с учителите и учениците Центърът продължава да гради мостове към бъдещето, в което всеки може да бъде творец на своя живот и активен участник в обществото.

Можете да се запознаете подробно с дейностите и програмите на Център за творческо обучение на официалния сайт на организацията cct.bg, да прочете полезни статии на нейния специализиран блог classroomtech.bg, и да следите за актуална информация и предстоящи събития на <https://www.facebook.com/CenterForCreativeTraining>

Валентина Венкова—обучител на педагогически и развитийни специалисти по методиката "Учене чрез игра с LEGO® Education" и психолог с експертиза в STEM обучението

Благой Цицелков—мениджър маркетинг, комуникации и връзки с медиите

ЦЕНТЪР ЗА ТВОРЧЕСКО ОБУЧЕНИЕ

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

V. ПОДКРЕПЯЩА ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

ОТКРИВАНЕ НА ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНА STEM СРЕДА В ЦСОП "ХРИСТО БОТЕВ", ГР. БЕРКОВИЦА

С тържествена церемония и богата празнична програма в Центъра за специална образователна подкрепа (ЦСОП) „Христо Ботев“, гр. Берковица, бе открита новоизградена STEM среда. Проектът, на обща стойност 60 595,71 лв., се реализира с финансовата подкрепа на Европейския съюз чрез Механизма за възстановяване и устойчивост.

Новата STEM среда включва модерно оборудвани и технологично свързани класни стаи, създаващи възможности за интерактивно обучение и практически занимания с деца със специални образователни потребности. По време на откриването бяха направени демонстрации на работа с учениците с помощта на новите технологии, което предизвика силен интерес и вълнение у присъстващите гости. Празникът продължи с вдъхновяваща художествена програма, подготвена от възпитаниците на центъра, която трогна публиката. Гостите и децата се хванаха заедно на хоро, а в двора на училището се проведе и спортен празник, изпълнен с игри и усмивки.

Сред официалните гости на събитието бяха г-жа Грета Ганчева – директор на дирекция „Приобщаващо образование“ в Министерството на образованието и науката (МОН), г-жа Трайка Трайкова – началник на Регионалното управление на образованието (РУО) – Монтана, г-н Орлин Орлинов – старши експерт по „Приобщаващо образование“ от РУО – Монтана, г-жа Теодора Иванова – главен експерт „Образование“ към Община Берковица, както и директори на образователни институции и родители.

От името на кмета на общината на г-жа Милкана Джонова – директор на институцията бе поднесена икона на Богородица – символ на благословия и признание за усилията на екипа и приноса към приобщаващото образование.

С реализирането на този проект ЦСОП „Христо Ботев“ се нарежда сред водещите образователни институции в региона, които успешно прилагат иновативни решения в подкрепа на всяко дете и ученик.

Милкана Джонова
Директор на ЦСОП „Христо Ботев“ - Берковица

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

„РОДИТЕЛСТВОТО Е ПОВЕЧЕ ОТ ОТГОВОРНОСТ – ТО Е ОСНОВНА ДУХОВНА ЦЕННОСТ, КОЯТО ЗАСЛУЖАВА ПОДКРЕПА, РАЗБИРАНЕ И ЗНАНИЕ“

ЦЕНТЪРЪТ ЗА БЕЗОПАСЕН ИНТЕРНЕТ – БЕЗОПАСЕН ДОСТЪП ДО МОРЕТО ОТ РЕСУРСИ И ВЪЗМОЖНОСТИ НА ИНТЕРНЕТ ПРОСТРАНСТВОТО

Асоциация Родители е неправителствена организация, която развива своята дейност от 2001 г. Винаги сме вярвали, че благоденствието на децата е ключово за обществото и че ние, възрастните, носим отговорност да създадем среда, в която всяко дете да има възможност да расте здраво и щастливо и да развива своя потенциал.

За нас родителството е повече от отговорност – то е основна духовна ценност, която заслужава подкрепа, разбиране и знание. Именно затова и мисията ни е да насърчаваме родителите да бъдат най-добрите версии на себе си, докато децата им растат уверени, обичани и вдъхновени да станат добри възрастни. Знаем, че понякога да си родител е трудно и самотно занимание и през всички години се стремим да създаваме ресурси, които да помагат на родителите във важните моменти от израстването на децата, както първите 7 години, така и бурното и предизвикателно на моменти тийнейджърство.

<https://roditeli.org/patevoditel-za-roditeli-na-tijnejdzhari/>

ЗА РОДИТЕЛИ НА ТИЙНЕЙДЖЪРИ

<https://roditeli.org/narachnik-za-da-razcaftyat/>

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

Развиваме програми за Социално-емоционално учене. Ключово умение за изграждане на психически и физически здрава личност, която постига пълноценни отношения, професионални успехи и щастлив живот. Децата опознават себе си и света около тях, първо през погледа на родителите и другите значими възрастни, които полагат грижи за тях. Учат се да разпознават емоциите си и да ги управляват, да разбират поведението си и това на другите, да създават приятелства, да следват социално приемливо поведение, да правят избори, които са добри за тях и за другите. Най-естественият начин е през модела на възрастните и връстниците, затова е изключително важно и ние като възрастни, колко добре сме развили нашите социално-емоционални умения. Много е трудно да научиш някой на нещо, което самият ти нямаш, затова полагаме усилия да подкрепим възрастните да надградят своите умения, за да могат с лекота да ги предават на децата.

<https://roditeli.org/izdanie-roditeli/>

Държим фокус и върху ролята на бащата в порастването на децата. Връзката на едно дете с баща му е също толкова важна колкото и тази с майка му. За съжаление все още битува разбирането, че бащата се грижи за прехраната на семейството, а майката отглежда, възпитава

и обучава децата. Стремим се да променим нагласите през ежегодната кампания „Седмица на бащата“, която се провежда през ноември. В този период ние насърчаваме бащите да преживяват интересни и приятни дейности със своите деца и да споделят за тях, като по този начин да покажат и на останалите бащи, че не е толкова трудно да си активен баща и че спомените, които създават заедно с децата си, са безценни. Често в кампаниите каним популярни татковци да разкажат как те се справят с тази роля и да са вдъхновение за останалите.

<https://roditeli.org/sedmicata-na-supertatkovcite/>

РЕСПО

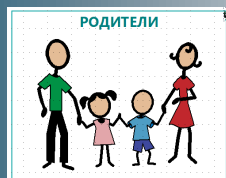

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

Всеизвестно е, че след втората-третата година децата ни прекарват повече от 50% от времето си в образователна институция – детска градина или училище. Именно там фокусираме нашата дейност – върху образованието и доброто взаимодействие между училището, детската градина и родителя. Голяма част от работата ни е посветена на изграждането на мостове – между родители и учители, между дома и класната стая, между различните гледни точки, които могат да се обединят около едно: благополучието на децата. Вярваме, че когато детската градина и училището са втори дом, а родителите – активни партньори, магията на ученето и растежа се случва с лекота. Активно работим с екипите на детски градини и училища, за да ги подкрепяме да развият системна политика за включване на родителите през изграждане на силна общност, индивидуална обратна връзка и ефективно разрешаване на конфликтни ситуации. Опитът ни показва, че когато образователните институции и семейството имат споделени ценности и стремежи за просперитета на децата, те могат да развият своя пълен потенциал.

<https://roditeli.org/https-roditeli-org-wp-content-uploads-2023-08-narachnik-roditeli-uchiliste-pdf/>

<https://roditeli.org/narachnik-za-roditeli-dobre-doshli-v-1-klas-2/>

<https://roditeli.org/narachnik-za-roditeli-dobre-doshli-v-5-klas-3/>

Не на последно място работим активно вече 20 години и по темите за онлайн безопасността и дигиталното родителство, като управляваме Център за безопасен интернет. Единствената в България услуга, която се грижи за онлайн безопасността на децата чрез Консултативна линия, на която родители и деца, могат да се обаждат, за да получат съвети и подкрепа как да се справят с предизвикателствата на онлайн света и Гореща линия, на която могат да се докладват онлайн престъпления към деца. Центърът за безопасен интернет цели не само да помогне тогава, когато вече нещо се е случило, а и да развива уменията на децата, как безопасно да ползват пространството и да използват пълноценно морето от ресурси и възможности, което то дава. В специално създаденият сайт SAFENET освен контакти на консултативната и гореща линия се публикуват и множество ресурси, които заедно родители и деца могат да разглеждат и обсъждат. Вярването ни е, че забраните и лишаването от дигитални устройства не помага на децата да развиват своите умения, а добрата комуникация и доверието с родителя е това, което изгражда съзнателни и самоконтролиращи се деца.

<https://www.safenet.bg/>

<https://roditeli.org/narachnik-za-semejni-pravila-za-balans/>

https://www.youtube.com/channel/UCP0HE1CNa_-eX8vSZerey0Q/videos

Зорница Трифонова

Специалист „Образователни програми и социално-емоционално учене“ -Асоциация Родители

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

ДНЕВЕН ЦЕНТЪР КЪМ КЗСУ „СВЕТИ МИНА“ ГРАД МОНТАНА

3400 гр. Монтана,
ул.. “22 Септември” №46
тел: 0878 55 02 88 / 0879 27 09 56
Директор: Галя Илиева
e-mail: kzsu_montana@abv.bg,

Екип:

социален работник, психолог,
възпитател, рехабилитатор,
медицинска сестра, детегле-
дач

Дневният център е с ка-
пацитет 20 места. Осигурява
дневна и почасова грижа за де-
ца с трайни увреждания от 0 до
18 години, отглеждани в семей-
на среда или настанени в услу-
ги – резидентен тип.

В Дневния център се предоставят в комплекс следните специа-
лизирани социални услуги по чл. 15 от Закона за социалните услуги:
**Дневна грижа, Терапия и рехабилитация, Обучение за придобива-
не на умения, Информирание и консултиране, Застъпничество и
посредничество.**

Дневна грижа за деца с трайни увреждания - осигуряване на подк-
репа и посрещане на ежедневни потребности на деца от 0 до 18 години
с трайни увреждания в рамките на 8 часа дневно.

Информирание и консултиране - посрещане на индивидуалните пот-
ребности на потребителите от информиране и консултиране във връзка
с изпитваните от тях проблеми и затруднения.

Терапия и рехабилитация - подобряване на функционалното здраве
на деца с увреждания и проблеми в опорно-двигателния апарат, както
и възстановяване и развитие на сензорните умения. Развиване на раз-
лични аспекти на когнитивната сфера, подобряване на поведенческото
и емоционално функциониране, развиване на игрови и творчески уме-
ния.

Обучение за придобиване на умения - подготовка на деца с увреж-
дания за придобиване на умения за самостоятелност, самостоятелно
справяне с проблеми и затруднения.

Застъпничество и посредничество - взаимодействие и координа-
ция с представители на други услуги, институции, организации и адми-
нистративни органи в интерес на детето.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

Дейности:

- ♦ посрещане и обслужване на ежедневните потребности на децата;
- ♦ подкрепа на родителите и близките на децата;
- ♦ придобиване на умения за самостоятелност и независим живот;
- ♦ рехабилитационни процедури;
- ♦ психотерапевтични занимания;
- ♦ педагогически занимания;
- ♦ организиране на групови занимания.

Материална база

Психомоторна зала - място за групови и индивидуални дневни занимания, игри, изграждане на взаимоотношения, творчески часове и разтоварване.

Сензорна стая - специално създадено и оборудвано място, в което чрез целенасочено въздействие на звук и светлина се повлияват сензорните възприятия на децата със сетивни увреждания, ДЦП, умствена изостаналост, синдром на Даун, аутизъм, хиперкративност и други.

Спални помещения за потребителите
Дневна стая и трапезария с кухненски бокс
Санитарни помещения

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

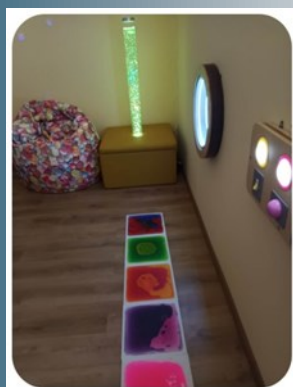
Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

Рехабилитационна зала - оборудвана със специализирани уреди за рехабилитация и маса на Bobath.

Зала за игра с Монтереси материали –

помещение за индивидуална и/или груповая терапия, оборудвано с игри за работа по метода Монтереси.

Дворно място - детска площадка с удобни, функционални и обезопасени съоръжения. Обособено открито затревено дворно пространство с батут, люлки, пързалка, пясъчник и кът за занимания и отдиш

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

Центърът разполага със **солна зала**, в която се провеждат лечебно-профилактични сеанси.

Тя е пригодена за деца, давайки възможност те да се забавляват с различни кофички, лопатки и други играчки, в условия, които да наподобят тези на плажа, докато децата се възползват от здравословното влияние на солта за тяхната дихателна система и кожа.

за определен период от време. Стените и пода на всяка стая са покрити с природна сол. Стаите разполагат с халогенератор, който впръсква сух аерозол на натриев хлорид. По този начин стаята симулира микроклимата на естествена солна пещера и помага за лечение на респираторни и кожни състояния.

Галя Илиева
Директор на КЗСУ „Св. Мина“ гр. Монтана

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

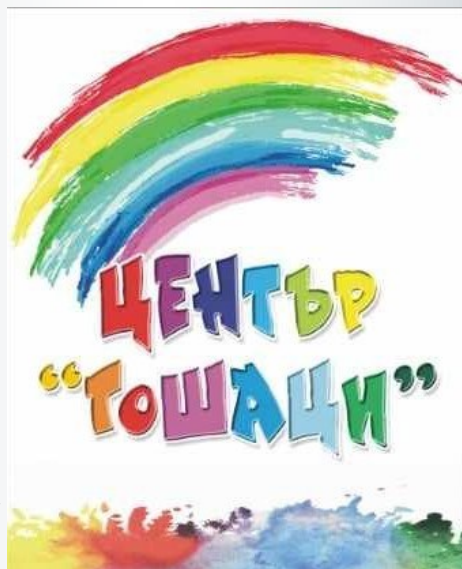

РЦПППО-
МОНТАНА

VI. ЗА ВАС РОДИТЕЛИ

ЦЕНТЪР „ГОШАЦИ“ - СБЪДНАТА МЕЧТА, ПОСТИГНАТА ЦЕЛ И ЛИЧНА КАУЗА

Родителите на специални деца често минават по труден път още преди да са разбрали, с какво те са по-специални. Подтикнати от собствените си нужди като родители на деца с различни затруднения, се обединихме и създадохме едно място за работа със специалисти. Място, от каквото знаем, че нашите деца имат нужда, място на което да се чувстват спокойни и приети. „Гошацци“ е център за психологична подкрепа, ерготерапия, логопедична терапия и работа с ресурсен учител. https://www.facebook.com/profile.php?id=61564646037243&locale=bg_BG

В центъра можем да направим оценка на развитието на деца от много ранна възраст, да осигурим подкрепа от психолог, логопед и ерготерапевт. Работим с деца с различни потребности и на различна възраст, индивидуално и в група - деца с проблемно или агресивно поведение, деца с тревожни разстройства и паник атаки, деца с говорни затруднения, деца от аутистичния спектър и с различни проблеми в развитието.

Савина Димитрова
Психолог в център „Гошацци“ - Монтана

РЕСПО

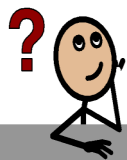
РЕСПО

Тел: 0879018130

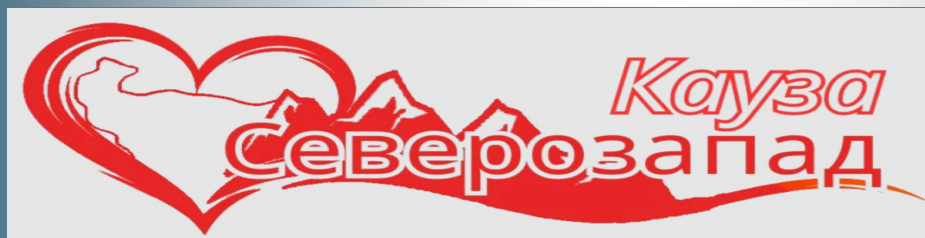
Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

ЗНАЕТЕ ЛИ?

VII. ЗНАЕТЕ ЛИ ?

СДРУЖЕНИЕ „КАУЗА СЕВЕРОЗАПАД“ С грижа, действие и надежда – за Северозапада КОИ СМЕ НИЕ?

Сдружение „Кауза Северозапад“ е неправителствена организация с общественополезна дейност, посветена на подкрепата на социално уязвими групи, насърчаването на доброволчеството, изграждането на мост между поколенията и повишаването на капацитета на професионалисти и родители в Северозападна България.

СТРУКТУРА И НАПРАВЛЕНИЯ

Организацията се ръководи от **тричленен управителен съвет** – председател, зам.-председател и член. Под тяхната координация работят екипи от експерти, доброволци и членове. Дейността е организирана в **осем направления**, които обхващат ключови обществени сфери:

1. **Административен капацитет и организационно управление**
2. **Социални дейности** – работа с уязвими групи и НПО
3. **Инфраструктура, градска среда и екология**
4. **Младежки дейности и доброволчество** (вкл. PR и медии)
5. **Финанси и финансов контрол**
6. **Регионално развитие и стратегии**
7. **Дигитализация и електронно управление**
8. **Обща експертна група** – интердисциплинарна подкрепа

ИЗМИНАТ ПЪТ: ОСНОВНИ ДЕЙНОСТИ 2024–2025

- Програма „Хранително подпомагане“
- Стартирала с 600 души, до май 2025 г. – над **4000 потребители**
- Редовни пакети, дарения от **Българска хранителна банка**
- Раздадени над 38000кг. храни и напитки на обща стойност - 49 430лв.
- Склад в Лом, предстои разширение в Монтана и Враца
- Изградена собствена партньорска платформа
- Кампания за **дарителски бус** – по-добра логистика с кауза

РЕСПО

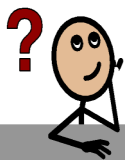
РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

ЗНАЕТЕ ЛИ?

VII. ЗНАЕТЕ ЛИ ?

„Подаръци на надеждата“ – коледна кампания

- Обхванати **350 деца** в три области
- Персонализирани подаръци, играчки, материали за творчество

Великденска инициатива „Стари традиции за новото поколение“

- Над **10 000 лв.** събрани дарения
- **450 пакета**, 4000 кг храна, посещения в 8 ЦНСТ
- Арт работилници с деца, лично послание към възрастни хора

Подкрепа за семейства с деца с увреждания

- Помощ при получаване на инвалидни колички, дюшеци, санитарни средства

Образователни и културни дейности

- Семинар с американски лектор по работа с деца със СОП Кампания за аутизма – концерт и сграда, осветена в синьо
- Среща с Владо Николов, над 50 младежи участваха
- ЦНСТ: брейк танци, фризьорски сесии, обучения за бедствия

Доброволчество и партньорства

- 15 активни доброволци
- Партньори: 3 общини, 1 кметство, 6 социални институции, 10+ НПО
- Над 40 общини, в които работим
- Участие в „Да изчистим България“

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

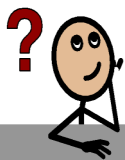
КАКВО ПРЕДСТОИ?

„Активни дни – щастливи старини“ - инициатива за самотни възрастни хора

- Арт и танцова терапия
- Здравни беседи, готварски и градинарски клуб
- Доброволци "тихи помощници"

РЦПППО-
МОНТАНА

ЗНАЕТЕ ЛИ?

VII. ЗНАЕТЕ ЛИ ?

15 септември – училищна кампания - насочена към деца в неравностойно положение

Събиране на учебни пособия за деца в нужда

„Подаръци на надеждата“ – Коледа 2025

Подготвяме още по-мощна кампания с топлина и внимание

Планове за развитие

Подобрени проектни предложения

Нови партньорства и логистични възможности

Доброволческа платформа

Нови програми в ЦНСТ

КАК ДА СЕ ВКЛЮЧИТЕ?

- ☐ Стани доброволец
- ☐ Направи дарение (храна, средства, материали)
- ☐ Бъди партньор или спонсор
- ☐ Сподели и разкажи за нас

Контакти:

kseverozapad@proton.me

0888 47 40 88

<https://xn--80aaaaiodboe0a8cpk13a.xn--90ae/>

Благодарим, че вярвате в нас. Заедно променяме Северозапада.

*Теменужка Цветкова,
Председател на Управителния съвет*

РЕСПО

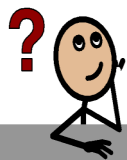
РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

ЗНАЕТЕ ЛИ?

VII. ЗНАЕТЕ ЛИ ?

Семейство

ПОДКРЕПА ЗА ДЕЦА, РОДИТЕЛИ И УЧИТЕЛИ ОТ ЕКИПА НА „СЕМЕЙСТВО.БГ“

Работещи практики за по-добро емоционално и поведенческо развитие

Семейство.бг е водеща българска платформа, посветена на създаването на образователни и практически ресурси за родители, учители и специалисти, работещи с деца.

В продължение на над 15 години екипът ни разработва материали, които съчетават съвременни психологически подходи с утвърдена родителска практика и важни за живота ценности.

Нашите образователни програми достигат хиляди български домове с цел да им помогнем да подобрят своето емоционално здраве и да изградят удовлетворяващи семейни отношения!

Нашето дигитално списание „Семейство“ съдържа ориентирани към решението на специфични проблеми (подредени стъпка по стъпка) статии, написани от практикуващи професионалисти в областта на семейните взаимоотношения, емоционалното здраве, личностното развитие и финансите.

В него можете да откриете всичко, което ви интересува – добавяме информация всяка седмица.

Важно: публикуваме само материали от практикуващи специалисти, живеещи принципите, които проповядват!

Сред най-използваните ни ресурси са серията с героя **Доби**, създадена специално за развиване на емоционална интелигентност при децата. Може да ползвате безплатните книжки:

- „Урок за гнева“
- „Урок за страха“

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ЗНАЕТЕ ЛИ?

VII. ЗНАЕТЕ ЛИ ?

Семейство

- **„Урок за тъгата“**

Те помагат както на децата, така и на възрастните да намерят общ език в трудните емоционални моменти.

Родителите могат да се възползват и от други доказано ефективни ресурси като:

„Възпитано дете до неделя“ – кратка програма с ясни стъпки към повече ред и уважение в дома;

„50 семейни игри“ – идеи за свързване чрез забавление;

„Тестове за гнева“ – за по-добро разбиране на поведението;

„Приятел с емоциите“ – практическо ръководство за работа с детските емоции;

Тетрадка за деца с дислексия – със специално разработени упражнения, съобразени с нуждите на децата със затруднения в четенето и писането.

Допълнително предлагаме **безплатна стратегическа сесия за двойки и родители** – кратка индивидуална или семейна консултация, която помага в избора на най-подходящия път напред в семейната динамика: [вижте тук](#).

Вярваме, че партньорството между семейство, училище и специалисти е ключът към здравословното израстване.

Благодарим за възможността нашите ресурси да достигнат до още повече хора!

Стоян Георгиев

Семеен консултант и създател на Семейство.бг

www.semeistvo.bg

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

Let's make inclusion happen!
Inclusive education for a fair, resilient and competitive EU

Co-funded by
the European Union

EDUCATIONAL
RESEARCH INSTITUTE
National Research Institute

Ministry of National Education
Republic of Poland

CENTRUM
NAUKI
KOPERNIK

Warsaw

frse
Foundation for the Development
of the Education System

ORE
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛНО
РАЗВИТИЕ

ЕВРОПЕЙСКА КОНФЕРЕНЦИЯТА „НЕКА ПРИОБЩАВАНЕТО СЕ СЛУЧИ!“ -ПОЛША 2025

По време на полското председателство на Съвета на Европейския съюз през първата половина на 2025 г., принципът, приобщаващото образование беше изведено като основен приоритет. В подкрепа на тази инициатива, от 16 до 18 март 2025 г. във Варшава се проведе ключовата конференция „Нека приобщаването се случи! Приобщаващо образование за справедлив, устойчив и конкурентоспособен ЕС“. Конференцията имаше за цел да информира политици, длъжностни лица, експерти и практики от държавите членки на ЕС, за да улесни разработването и прилагането на планове за действие за висококачествено приобщаващо образование (HQIE) в предучилищната и училищната практика, както и да подпомогне прехода на учащите към пазара на труда.

Основните цели включваха повишаване на обществената осведоменост за правото на HQIE, насърчаване на международен диалог, идентифициране на съществуващи ресурси и предизвикателства, даване на гласност на учаци и експерти, както и подкрепа на Европейската комисия в разработването на индикатори за мониторинг на прилагането на HQIE. Сесиите на конференцията включваха пленарни заседания, вдъхновяващи речи, панелни дискусии и интерактивни семинари, обхващащи различни аспекти на приобщаващото образование. Дискусиите бяха основани на доказателства и включваха разнообразни заинтересовани страни. Очаква се резултатите и препоръките от тези сесии да допринесат за заключенията на полското председателство в ЕС в областта на образованието. На този най-голям форум за годината, който предостави възможност за бъдещо сътрудничество между специалисти от различни европейски държави, българският представител изигра ключова роля. Директорът на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование - София-град, доц. Калоян Дамянов, който е и национален координатор на Европейската агенция за специални потребности и

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

приобщаващо образование за България, беше сред панелистите на конференцията „Let's make inclusion happen“ („Да направим приобщаването реалност“). Доц. Дамянов представи темата „Приобщаващото образование в България: от функционална оценка на индивидуалните потребности към интензивност на подкрепата“. Тази презентация подчерта българския опит и принос към развитието на приобщаващото образование, фокусирайки се върху практическото прилагане на методики, които улесняват прехода от образование към пазара на труда.

Специални гости на събитието бяха г-жа Йонна Муча, държавен секретар по образованието в Полша, и г-н Жоао Коста, изпълнителен директор на Европейската агенция за специални потребности и приобщаващо образование. Тяхното присъствие подчерта значимостта на форума и общите европейски усилия за утвърждаване на приобщаващото образование.

За РЕСПО информацията предостави:
Доц. д-р Калоян Дамянов
Национален координатор на Европейската агенция за специални
потребности и приобщаващо образование за България,
Директор на РЦПППО – София-град

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

15 ГОДИНИ, ПОСВЕТЕНИ НА ЗВУКА НА ДУМИТЕ: ДОБРИ ПРАКТИКИ И ПОСТИЖЕНИЯ В СЛУХОВО-РЕЧЕВАТА РЕХАБИЛИТАЦИЯ НА РЦПППО – МОНТАНА

Нели Вълкова е рехабилитатор на слуха и говора в РЦПППО – Монтана с 15-годишен опит на тази длъжност и общ 33 годишен педагогически стаж. Завършила е магистратура по Специална педагогика, специализация Логопедия в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, с допълнителна квалификация по Слухово-речева рехабилитация и по Начална училищна педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“.

Притежава Първа професионално-квалификационна степен, носител е на Първа награда от XIV Национален конкурс за образователно-програмни продукти на ДИУУ – СУ „Св. Климент Охридски“, в категорията „Иновационни образователно-програмни продукти“, за разработката „Практическа българска граматика“ – терапевтично помагало за деца със СОП.

Отличена е с почетна грамота „Неофит Рилски“ от МОН за цялостен принос в образованието. Експерт и учител от състава на РЕПЛР в РЦПППО - Монтана и координатор на Асоциацията на родителите на деца с увреден слух (АРДУС) за област Монтана. Автор на иновативни разработки и публикации в областта на слухово-речевата рехабилитация. Действащ логопед.

През учебната 2024/2025 година отбелязахме 15 години слухово-речева рехабилитация, предоставяна от РЦПППО – Монтана в учебните заведения на територията на област Монтана.

Като движеща фигура в този процес, рехабилитаторът на слуха и говора предприе юбилейна кампания за споделяне на успешен педагогически опит и устойчиви терапевтични практики в подкрепа на приобщаването на деца и ученици с увреден слух в общообразователна среда. Целта беше да се популяризират затрудненията и успехите на глухите деца и да се подчертаят неизменните ползи от слухово-речевата рехабилитация като ключов процес за развитие на езиково-речевия и образователния потенциал на тази група деца.

РЕСПО

ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

На Световният ден на слуха - 3 март, стартира „Мартенска кампания“ за повишаване осведомеността относно здравето и рехабилитацията на слуха, тъй като „Гласът възпроизвежда само това, което ухото може да чуе“ (А. Томас). Целта бе да се запознае обществеността със статистическа информация за глухотата, да се представят медицинските възможности за преодоляване на слуховите затруднения, както и да се насърчават дейности в подкрепа на хора с увреден слух.

Месец март бе обявен за „Месец на отворените врати“ по слухово-речева рехабилитация и приобщаващи дейности. Фокусът бе насочен към малки и отдалечени населени места в област Монтана, където РЦПППО предоставя достъпна и качествена слухово-речева рехабилитация на всяко дете в нужда, независимо от разстоянието и условията.

Сред ключовите събития бе индивидуалната открита сесия по слухово-речева рехабилитация на 27.03.2025 г. в ресурсния кабинет на ДГ „Звезда“, с. Лехчево. Гости на практиката бяха г-жа Божинова – директор на РЦПППО – Монтана и ресурсни учители. Дейностите бяха персонализирани според състоянието и нуждите на детето с увреден слух и имаха за цел да стимулират слуховата перцепция, слуховата памет и речниковия запас. Работеше се и върху вербалната активност и увереността на детето за изява.

Утвърдена приобщаваща практика в дейността на слухово-речева рехабилитатор е провеждането на практически занятия в общообразователните класове за повишаване културата и емпатията сред учениците.

Такъв „Тренинг за развиване на приобщаваща култура“ бе проведен на 17.03.2025 г. в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ с. Замфирово. Занятието бе реализирано от рехабилитатора, със съдействие на ресурсния учител. Участваха учениците от 1., 2. и 3. клас на начална степен, а гости бяха класните ръководители и учители. Учениците се запознаха с трудностите, пред които са изправени децата с различни нарушения. Чрез симулативни игри те влязоха в различни роли на физическо затруднение. Разбраха как да бъдат полезни и как да подкрепят по подходящ начин своите приятели със специални нужди. Занятието допринесе за промяна на нагласите и мотивира децата да бъдат толерантни един към друг.

Юбилейно, за първи път се проведе и Пролетен творчески пленер на тема „Творим под звуците на пролетта“. Децата с увреден слух рисуваха на открито, използвайки разнообразни техники и разкриха своя художествен потенциал върху листа. Всички участници получиха грамоти, а най-добрите творби бяха отличени. Подобни инициативи дават възможност за лична изява и стимулират творческите заложби на децата с увреден слух, дават им увереност и самочувствие за успех.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

Глухотата е тежка диагноза, която често плаши и обезкуражава родителите. Успехът на слухово-речевата рехабилитация в голяма степен зависи от положителната нагласа на семейството и неговата активна роля. Без съдействие, участие и постоянство от страна на родителите рехабилитационният процес е неефективен. В тази връзка се проведе *родителско консултиране* в ОУ „Д-р Петър Берон“, с. Септемврийци, на тема „Родителят – част от процеса по слухово-речева рехабилитация“, като част от програма за родителска подкрепа, персонализирана за конкретния случай на първокласник с двустранна глухота, късно слухопротезиране, проявена нетърпимост към кохлеарния имплант, комуникативни бариери в класа и други проблеми, затрудняващи приобщаването. След множество срещи и наблюдения от страна на родителя, обяснения и демонстрации от рехабилитатора, екипна работа с учителите, предприети стъпки за формиране на правилни навици и моделиране на комуникативно поведение, развитието по случая тръгна в позитивна посока и положителните резултати при детето не закъсняха. Всичко това промени нагласата на родителя и той се превърна в активен партньор в развитието на детето.

През тази учебна година децата от групата по слухово-речева рехабилитация бяха включвани и в множество допълнителни дейности. Проектно базираното обучение се прилага като ефективен инструмент за междупредметна интеграция. Месец декември бе посветен на *проектни дейности*, свързани с предстоящите Коледни празници. Всеки ученик изработи своя поздравителна картичка, като формулира и собственоръчно написа благопожелания към своето семейство, развивайки както речта, така и познавателни умения, свързани с българските традиции.

Утвърден опит в дейността на слухово-речевия рехабилитатор е участието в *педагогически ситуации със съвместно преподаване*. На 16.04.2025 г., екип от ресурсни специалисти, практикуващи на територията на град Берковица, организира съвместна открита практика на тема "Великден – празник на светлината и надеждата". Занятието се проведе в Културен център "Йордан Радичков", пред директорите на двете институции, уредници на музея и родители. Това е добра възможност за синхронизиране на подкрепата за децата със слухови затруднения.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

РЦПППО-Монтана ежегодно организира квалификационни форми за повишаване на професионалната компетентност на педагозите, работещи с деца със слухови затруднения. Това налага участия на рехабилитатора на слуха и говора като обучител в сертификационни обучения, във вътрешучилищни квалификации, кръгли маси, конференции, оказване на методическа подкрепа в учебните заведения по места.

Прилагането на висок професионализъм, иновативност и целенасочени усилия от страна на РЦПППО – Монтана превръщат слухово-речевата рехабилитация в ефективен модел за приобщаване и развитие на децата с увреден слух в общообразователна среда.

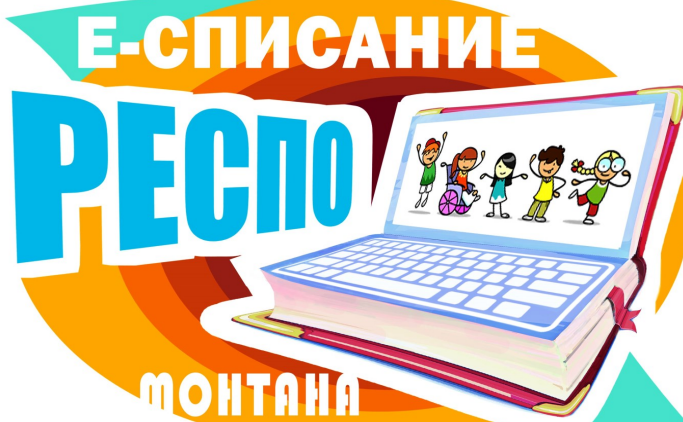

**Нели Вълкова –рехабилитатор на слуха и говора
РЦПППО - Монтана**

РЕСПО

Регионално електронно списание за приобщаващо образование

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование-гр.Монтана

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

VIII. ПРИОБЩАВАНЕ— ФОРУМИ И ИНИЦИАТИВИ

I РЕГИОНАЛЕН КОНКУРС НА ТЕМА: ДОБРОТО ЗАПОЧВА ОТ МЕН

През учебната 2024/2025 година по инициатива на Елеонора Планинец - психолог към РЦПППО - Монтана бе организиран и проведен I РЕГИОНАЛЕН КОНКУРС НА ТЕМА: ДОБРОТО ЗАПОЧВА ОТ МЕН", посветен на Международния ден на толерантността. Конкурсът е инициатива на клуб "ТОЛЕРАНТНОСТ" към РЦПППО – Монтана с ръководител Елеонора Планинец, който от 2019 година към момента се стреми активно да насърчава и развива, чрез своите дейности, деца, ученици и родители към включване в инициативи, тренинги и други форми за личностно развитие. Конкурсът „Доброто започва от мен“ дава възможност на децата и учениците със СОП да изразят своите мисли и чувства, чрез изкуството и да им помогне за:

РЕСПО

- ◆ Насърчаване и възпитаване на ценности;
- ◆ Провокиране на толерантно поведение;
- ◆ Мотивиране на учениците за творчески постижения;
- ◆ Възможност да изразят своите мисли върху добротата и личния принос за създаване на по-добър свят.

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

Елеонора Планинец – психолог в РЦПППО – Монтана

РЦПППО-
МОНТАНА

IX. СТРАНИЦА НА ЛОГОПЕДА

ВЗАИМОВРЪЗКАТА МЕЖДУ

ЛОГОПЕД И РОДИТЕЛ.

„ТРУДНИЯТ“ РАЗГОВОР С РОДИТЕЛЯ

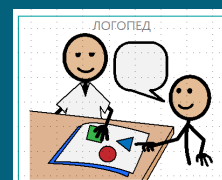
Весела Павлова-Каменова е логопед в РЦПППО – Враца и член на РЕПЛРДУСОП. Средното си образование завършва в Езиковата гимназия в гр. Враца, а висшето в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, от който има бакалавърска и магистърска степен в две специалности – Логопедия и Педагогика на деца с интелектуална недостатъчност. Има III-то ПКС и специализация на тема: „Психолого-педагогическо взаимодействие в приобщаваща и мултикултурна образователна среда“. Тя има близо 27 – годишен стаж като логопед. Носител на приза „Логопед на годината – 2025г.“, с номинация оценена от компетентно жури с представители от Министерство на образованието и науката /МОН/, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и Националната асоциация на ресурсните учители /НАРУ/.

Резюме: В статията се разглежда пълноценното партньорство между логопед и родител, начините на комуникация и по-важните етапи, през които може да мине тя, за да се достигне до по-пълноценен и траен ефект от логопедичната терапия, както и приятното и ефективно общуване между субектите в този процес. Взаимовръзката между логопед и родител има своите особености и развоят ѝ нерядко е трудно предвидим, поради многото субективни фактори, от които зависи и затова винаги трябва да се подхожда индивидуално и задълбочено.

Искам да започна с онзи популярен картинен тест „Коя е майката на детето?“ Разгледайте картината за минута-две и се опитайте да познаете коя е майката на детето, без да бързате да прочетете отговора. Аргументирайте отговора си. Хората имат огромен потенциал, но някак си по навик бързат да отговорят, че това не е в тяхната компетентност и разчитат на готовия отговор. А силата е в мисълта, нали!

РЕСПО

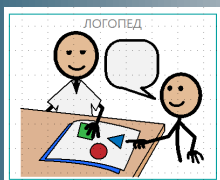

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IX. СТРАНИЦА НА ЛОГОПЕДА

Е, да, Вие, наистина познахте верния отговор! Позата на жената вляво е защитна, затова е леко приведена напред. Тя отразява естественото желание на майката да защити детето си, ако е необходимо. Вие, разбира се, обърнахте внимание и на детето. То е обърнато към майка си, което изобразява вроденото му желание да търси нейния поглед и нейното одобрение.

Защо исках да започна така. Защото родителите на детето винаги ще определят, изпълват и изграждат неговата Вселена и то винаги ще е центърът ѝ за тях. Това е константа. Логопедът е също част от света му и взаимовръзката с родителите и детето определя верните ходове и доброто повлияване на терапията.

Партньорската взаимовръзка между логопеда и родителите на дете, което има някакъв вид езиково-говорно нарушение е важна част от логопедична терапия и прави нейната ефективност по-ползотворна. Много често именно в нея се раждат добрите идеи за по-ефикасната работа, защото от едната страна е родителят, който най-добре познава особеностите на детето си и неговите възможности, а от другата страна е специалистът, който може да предложи подходящата логопедична терапия, в полза на тези особености.

Превенцията на езиково-говорните нарушения е необходима, за да бъдат предотвратени проблеми, които биха се задълбочили с израстването на детето и тяхното повлияване би било затруднено, а понякога и необратимо. Когато родителите открият явен проблем, е добре да потърсят консултация с логопед, дори и да им се струва, че проблемът е маловажен или би могъл да бъде „израснат“ от детето. Няма грешен ход. По-добре е родителят да чуе от логопеда, че детето не се нуждае от логопедична намеса, отколкото тези мисли да го терзаят и да го правят тревожен. И, разбира се, да не се разчита на информацията, която е прочел в интернет пространството! Тя е обобщаваща и по принцип и в повечето случаи въобще не се отнася за неговото дете. Логопедичният подход винаги е индивидуален!

Телефонният разговор – често първият контакт с логопеда е именно по телефона. Родителят е склонен спонтанно да изкаже своите притеснения, да поиска консултация. Възможно е дори да е объркан и разпилян в своето изложение. Именно тук той има нужда да бъде успокоен, за да се предприемат следващите действия. Предвид, че не е професионално да се изразява мнение и да се поставят логопедични диагнози след изслушване само на първоначалното описание от родителя /най-често майката/ и без детето да бъде изследвано, е добре да се задават въпроси по-скоро от фактологическо естество /напр. Коя образователна институция посещава детето, има ли брат или сестра, въпроси за възрастта му, любимите му занимания и дали и колко време прекарва пред екранните устройства/. Родителят има нужда да се почувства уверен, че е направил добър избор, обръщайки се именно към логопеда като терапевт и че специалистът е с опит и отношение към проблеми като неговия.

РЕСПО

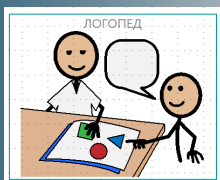

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IX. СТРАНИЦА НА ЛОГОПЕДА

Предварителна среща – Понякога се налага логопедът да инициира среща с родителя, преди изследването на речта на детето. Има случаи, в които специалистът трябва да е подготвен за някои внезапни реакции или особености в психичното развитие на детето /често това са случаите на деца с различни видове психически нарушения, с аутизъм, с ХАДВ и др./. В тази среща логопедът е добър слушател и е добре да си води записки, по които след това ще се подготви за срещата с детето. Тук е добре родителят да бъде попитан за страхове и притеснения на детето, за евентуално нарушение в сензорната преработка, за развитието на детето от най-ранна възраст и подкрепящата среда в семейството и разширеното семейство /баби, дядовци и други роднини, които присъстват в средата на детето/ и др. данни, които имат пряка връзка с езиково-говорните възможности на детето. Събеседването с родителите се води от логопеда, чието старание е да не насочва вниманието им към особено драматични или болезнени моменти от досегашния им живот.

При разговор с родител или настойник на детето е добре да се спазват някои прости правила:

1. Винаги да говорим просто и точно, описвайки проблема.
2. Да сме реалисти, когато определяме рамките на повлияване по време и след логопедичната терапия.
3. Да установим връзка на взаимно доверие.
4. Съвместно да работим върху проблема. Най-добре повлияните деца са именно тези, чиито родители работят съвместно с логопеда и заедно начертават бъдещите планове за терапията.
5. Да не се подвеждаме взаимно и да не преувеличаваме или подценяваме възможностите на детето. Логопедът може да развива речта, но не може да я създава. Това най-трудно се обяснява на родители на невербални деца. Тук и прогнозите са трудно предвидими.
6. Да изградим взаимно уважение. Всички се влияем от отношението на хората към нас. Негативното отношение и нападки не са мотивирали никого в положителното. Понякога родителите имат големи очаквания от случващото се, но е добре да се оценяват малките победи, особено ако са устойчиви.
7. Да уговорим формите и начините на обратна връзка.
8. Да бъде насочен родителят и към други специалисти, когато спецификата на проблема излиза от компетентността му.

Консултацията – Добре е датата и часът ѝ да бъдат съобразени с възможностите на родителите и да е в часovo време от деня, в което детето би се чувствало в най-добра кондиция. Консултацията е съобразена с възрастта на детето и с неговите физически и психически особености. Изследването на езиково-говорните възможности може да продължи в няколко сесии. Времетраенето също трябва да е съобразено с възрастта и възможностите на детето и не бива да надвишава 1 учебен час.

Изследването на езиково-говорното развитие е добре да се случи в присъствието на родителите. По този начин те сами се уверяват в някои липси или обратно в някои неподозирани способности на детето си. Добре е да се ограничи спонтанността на някои родителите да помагат или подсказват при отправени към детето въпроси. Това често е неволен акт от страна на родителя, с цел да улесни представянето на детето си. Добре е логопедът да дава пояснение на родителя защо се извършва конкретната проба и как резултатът от нея ще повлияе на общата оценка на

РЕСПО

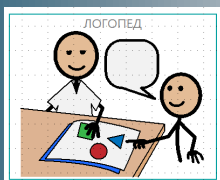

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IX. СТРАНИЦА НА ЛОГОПЕДА

езиково-говорното изследване. След като резултатите от езиково-говорното изследване са налице, те се представят и коментират с родителя.

Понякога родителят може да мине през много фази на неприемане на оценката, особено ако не е наясно или не иска да приеме същността на проблема. Може да изпита гняв – в началото към лекари, после към учители или други специалисти, може да изпита вина и объркване, също така страх от неизвестното или дори безсилие и разочарование. В работата си като логопед се срещам с много семейства, които имат смелостта да споделят страховете, болката, очакванията и надеждите си, както и да приемат предизвикателствата, когато в семейството им се роди дете с някакъв вид нарушение.

Запознаване на родителя с индивидуалните цели и задачи, които са поставени за логопедичната терапия, както и с очакваните резултати. В този етап родителят има основна роля и неговото мнение има особена важност за определяне на целите и задачите на логопедичната терапия.

По време на това обсъждане с родителя се обръща внимание на:

- качеството на предложената логопедична терапия;
- ангажмента на родителя в този процес;
- професионалните стандарти, които ще се спазват;
- етиката на общуването;
- ценностите и нагласите;
- подкрепящата среда, която ще се осигури на детето;
- екипа, който ще работи с детето;
- мнението и информираното съгласие на родителя.

Обратна връзка – По време на логопедичната терапия родителят трябва да бъде своевременно информиран за хода ѝ. Когато е невъзможно той да присъства на логопедичното занятие, той бива запознаван с естеството му и ангажмента, който има за времето, което детето прекарва въкъщи. В моята практика се убедих в добрата роля на така нар. «пътуваща тетрадка», в която освен темата на занятието са описани и основните занимания и препратки за работата, която трябва да се върши у дома. Понякога давам и оценка на досега случилото се и това, което предстои. Аз предварително подготвям работни листове за всеки предстоящ час, които след това стигат до родителите, за да са запознати с детайлите на логопедичното занятие. Понякога изпращам на родителя снимки или видеоклипове, за да може да повтори логопедичните задачи у дома.

Логопедът в РЕПЛР и ЕПЛР – Логопедът е част от екипа, който прави цялостната оценка на детето и е от изключителна важност за съвместното сътрудничество между специалистите. Не бива да се изказват мнения за диагноза или опасения, свързани с нея, нито пък напразни надежди от страна на всеки от специалистите. Диагностичните материали и методики, които те използват са предварително уточнени, за да не се дублират. И в двата екипа логопедът е в пряка връзка и взаимодействие с родителите. Те имат много въпроси към него като специалист и очакванията им от неговата работа са големи, особено ако детето има осезаем езиково-говорен проблем. И в двата екипа взаимовръзката между логопед и родител е важна за цялостната оценка на езиково-говорното развитие. Логопедът, в качеството си на експерт, дава важни насоки за допълнителната подкрепа, за вида и формата ѝ, за нейната

РЕСПО

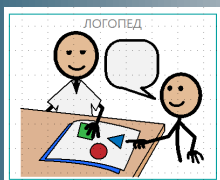

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

IX. СТРАНИЦА НА ЛОГОПЕДА

продължителност и очакваните резултати от нея. Освен, че логопедичната оценка трябва да е обективна, тя трябва да е и ясно обоснована пред родителя и да не оставя излишни недоумения или притеснения у него. Той би станал добър партньор в това взаимодействие, когато са изяснени ролята и очакванията му.

В досегашната ми над двадесет и шест-седем годишна практика се убедих, че добрите резултати се случват, когато родителят участва в подпомагането, когато изразява свободно мнението си, когато е добро-намерено настроен. В подобен тип взаимодействие, с уеднаквени изисквания и насърчавания, се постигат най-добри и трайни резултати и подобряване на възможностите на детето.

Срещат се и родители, които в своята тревожност, са склонни да обвиняват, да недоволстват, да демонстрират, че очакванията им са големи или такива, които предпочитат да не участват в процеса. Добре да се направят опити и те да бъдат привлечени. Тогава ще преоценят изискванията си и очакванията. Не бива да ги виним. Те също имат нужда да бъдат подкрепени в осигуряването на най-доброто за детето си.

Често се срещат и случаи, в които логопедът не е основният специалист, който работи с детето. Понякога детето със специални потребности има нужда да бъде подкрепено и от психолог, ресурсен учител, учител на деца с нарушено зрение, сензорен терапевт и/или др. Тогава екипността и добрата комуникация в работата са от съществено значение. В тези срещи отново изпъква фигурата на родителя, чието мнение и ангажираност подпомагат цялостната подкрепа и повлияване.

В съвремението съществуват различни неправителствени организации, неформални обединения и групи от родители на деца с различни проблеми и нарушения в развитието за взаимопомощ и подкрепа. Родителите имат достъп до голямо количество информация в интернет пространството. Тя обаче би могла да ги и обърка, и да внесе напразни притеснения или обратно нереални очаквания. Необходимо е да се водят разговори с родителите – да се подкрепят взаимно, да се преценяват различните гледни точки за решаване на проблемите.

Без ефективно общуване и доверие усилията и на логопеда, и на родителя няма да имат необходимия ефект, защото в комуникативния процес се обменя важна информация, изграждат се отношения на взаимно разбиране и партньорство. Независимо от новите технологични предизвикателства на XXI век, родителите винаги ще търсят контакти с професионалисти, от които ще очакват човешко общуване и разбиране, съпричастност и професионална подкрепа.

Използвана литература:

1. **Петров, И.**, Диагностика на взаимоотношенията в семейства с деца с тежки нарушения в развитието (I част)// сп. Специална педагогика, бр.3, 2010 г., с.44-53.
2. **Доц. д-р Снежина Николова**, сп. Педагогически новости, 1.12.2015г.
3. <http://www.narubg.org/>

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

РАННА ПРЕВЕНЦИЯ ИЛИ ВТОРИ ШАНС: КАК ДА НЕ ИЗОСТАВИМ НИТО ЕДНО ДЕТЕ СЪС СОП

Стела Иванова Вачева,
психолог ПГ „Д-р Иван Панов“ град Берковица
Магистър по „Клинична и консултативна психология“ СУ „Св. Климент Охридски“ град София

В съвременната образователна практика особено чувствителен и критично значим е въпросът за включване на децата със специални образователни потребности. За нас като специалисти тази тема не е просто професионално предизвикателство – тя е дълбоко лична и морално ангажираща. Недопускането на нито едно дете да бъде "изгубено" в системата е не само етичен въпрос, но и основополагащ принцип на едно приемащо и хуманно образование. Поставянето на етикета „СОП“ трябва да бъде възприеман като сигнал за внимание, а не като окончателна присъда – ако го игнорираме, рискът детето да остане в сянка е голям. Въпреки безспорната стойност на ранната диагностика и превенция, потвърдена от настоящите констатации, съвременните научни открития в областта на неврологичното и когнитивното развитие ясно показват, че процесите на невропластичността остават активни дори до около 24-годишна възраст. Това разширява хоризонтите ни за интервенция и ни напомня, че промяната е възможна далеч отвъд ранното детство. А някои школи предполагат възможност за когнитивна и социо-емоционална модификация през целия жизнен цикъл. Не трябва да забравяме, че никога не е късно да подадем ръка и да насочим усилията си към развиване на индивидуалните способности на учениците.

Фокусът ми върху този въпрос се корени в два основни проблема. От една страна – в детските очи, изпълнени с търсене на разбиране, които често излъчват тъга, неразбиране или мълчалива молба за подкрепа. Като никога не забравяме, че всяко дете, независимо от степента на затруднението си, носи в себе си чистота и стремеж към общуване и приемане, което невинно открива отсреща и остава встрани, в сянка или в центъра на конфликта.

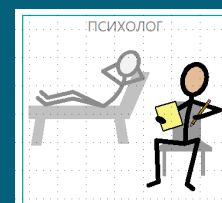
От друга страна родителите – често объркани, страдащи, затрудняващи се да приемат реалността. В техните очи се чете болка, несигурност, а понякога отчаяние. Именно дори и най-малката подкрепа може да бъде безценна и да промени пътя, по който вървят заедно със своето дете. И не бива да забравяме, че „Особено важно за развитието на детето и за прякото включване на родителя в терапевтичния процес е придобиването на определени социални умения за работа с детето си.“¹

Обезпокояващата тенденция е, че през 2005 г. 5000 ученици са били регистрирани с някакъв вид образователни потребности (данни на МОН). 2015 г. броят нараства до 12000 (включително деца с увреждания и СОП), през 2023 г.: Официалните данни на МОН посочват 18000 ученици със специални образователни потребности, но това включва и деца с увреждания. За жалост тази обезпокояваща тенденция нараства още през следващите години.² Тук, разбира се, говорим за обхванатите от системата ученици, като винаги има процент деца, които са извън нея.

¹ Психология на аномалното развитие, Доц. Д-р Ваня Матанова, Немизида, 2003 г., стр.30

² Данни МОН

РЕСПО

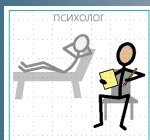

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

„В никакъв случай не бива да допускате детето ви по цял ден да стои и да се отдава на самостимулация. Не му разрешавайте да се отнася в някакъв свой си свят. Родители, чуйте ме: Най-лошото е да не правите абсолютно нищо.“³ Да, този съвет бих дала и аз на родителите, но какво правим, ако един родител е изпуснал това време, ако страховете и чувството му на вина са в огромни размери. Как биха признали пред себе си своята грешка, като това би му донесло огромно страдание и отхвърляне на собствената им идентичност. Страх, че вече всичко е изгубено и връщане назад няма. Да, няма връщане назад, но има път напред. Скъпи родители, ако четете това - не е късно, ние ще обърнем внимание на Вас и на Вашето дете, независимо от неговата възраст и колкото и да сте изпуснали, има голяма възможност то да се развие и да придобие нови знания и умения.

„Не на чувството за вина.

Не на стремежа да бъдете съвършени родители.

Не на самотата ви на родители на различно дете.

Не на страха, че детето ви няма да бъде щастливо.“⁴ Да приемеш, означава да признаеш съществуването на това, което преживявате вие и вашето дете, а не да се примирите.

Ранната интервенция е критично ефективна при деца със специални образователни потребности, което е доказано от множество изследвания в неврология, психология и педагогика. Ето ключовите научни доказателства:

Мозъчната пластичност е най-висока в ранна детска възраст. Първите 5–7 години са критични за развитието на езика, емоционалната регулация и социалните умения.⁵ Доказателство: Деца, получили подкрепа преди 3-годишна възраст, показват 30% по-добри когнитивни резултати от тези с късна намеса.⁶ „Червени флагове“ за родители и учители са: забавяне в речта, избягване на контакт, осъзнато различие в поведението, хиперактивни прояви, липса на социална интеграция.

И изтъквайки всички тези доказателства и аз като специалист не престанно повтарям, че ранното диагностициране и ранната превенция на всеки един проблем е изключително важна за неговото преодоляване. Но не бива да забравяме, че дори да сме изпуснали момента, ние не сме съдници в съда, а подкрепяща среда за различни случаи. Програмата "Early Start Denver Model" (ESDM) за деца с аутизъм е методология, свързана с игрово-базирана терапия за деца 1–4 г., фокусирана върху комуникацията. Тя доказва ефективност, като 75% от децата показват подобрение в интелекта и адаптивни умения.⁷

Доказателства за късна интервенция

Последният семинар, който посетих, разглежда дълбочината на темата за невропластичността на човешкия мозък – способността му да се променя, адаптира и формира нови невронни връзки през целия живот. Представените научни данни и практически примери подчертават, че развитието не е ограничено само до ранните години, а остава възможно и в зряла възраст. Особено впечатляващи бяха резултатите, демонстриращи подобряване както при деца с нарушения в развитието, така и при възрастни, претърпели мозъчни инсулти или други неврологични увреждания. Методите, базирани на повишаване на невропластичността, водят до значителни положителни промени във функционирането и подобряването на живота на тези лица.⁸

3 През моите очи, Личният ми опит с аутизма, д-р Темпъл Грандин, Изток-Запад, София 2016, стр. 19

4 Неуправляеми или атипични?, Клер Стрид, ИК „Колибри“, 2024г., стр.9

5 Shonkoff, J. (2000). From Neurons to Neighborhoods.

6 Heckman, J. (2006). Science of Early Childhood Development

7 Fuchs, D. & Fuchs, L. S. (2005). *Review of Educational Research*, 75(1), 27–61

8 <https://www.cfnd.us/> - център за неврологично развитие

РЕСПО

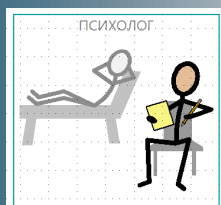

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

В рамките на настоящия доклад ще ви представя два основни теоретико-практически подхода за работа при различни типове нарушения в развитието, които използвам независимо от възрастта на учениците. Макар методите да не претендират за новаторство, те са прецизно структурирани в лесно приложим и достъпен формат, подкрепени с авторски визуални материали. Ще ви запозная и с конкретни примери от професионалния ми опит, демонстриращи последователно изграждане на доверителна връзка с учениците, която е ключов фактор за ефективна подкрепа и развитие.

"Мост на подкрепа" е концептуален модел за интервенция и подкрепа на учениците със специални образователни потребности. Той представлява метафоричен и практикоприложен модел за изграждане на устойчиви връзки между учениците със СОП и образователната среда. Основната цел на този модел е да създаде плавен преход към пълноценно включване в училищния живот чрез системна, многостепенна подкрепа. Като основна първа стъпка е изграждането на доверие, персонален подход към всяко едно дете и включване в общността, независимо от предизвикателствата, пред които сме изправени. Да, колкото по-рано, толкова по-добре, но и късните предизвикателства не трябва да плашат нито родителите, нито учениците. Понякога може да изисква повече време и ресурс, но резултатите винаги са на лице.

Етапите на ефективна намеса при работа с ученици със специални образователни потребности преминават през няколко ключови елемента, като всеки от тях има съществено значение за постигането на устойчиви резултати. Първият и фундаментален етап е диагностиката и оценката на индивидуалните потребности на ученика. Всеки ученик има уникален профил на силни страни и затруднения, поради което персонализираният подход е критично необходим. Прецизната и задълбочена оценка е основа за планиране на адекватни интервенции и не би трябвало да бъде подценявана, тъй като тя предопределя ефективността на последните действия. Създаването на доверена връзка между специалиста и ученика е централно условие за успешна работа. Липсата на доверие може да компрометираща целия интервенционен процес, независимо от качеството на приложените

РЕСПО

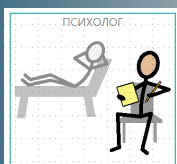

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

методи. Емпатията, постоянството и последователността в комуникацията са от съществено значение за изграждането на позитивна и подкрепяща връзка. На базата на оценката и установената връзка се прилага персонализиран подход, съобразен със специфичните образователни и социални нужди на ученика. Важен компонент на този етап е активно включване в семейството, тъй като устойчивостта на постигнатите резултати до голяма степен зависи от съвместните усилия и промените в обкръжаващата среда. Дори най-високо квалифицираният специалист трудно би постигнал дълготраен ефект без съдействие от страна на близките на детето. Заклучителният етап включва системно проследяване на напредъка и периодична преоценка на приложените стратегии. Гъвкавостта и готовността за адаптация на интервенцията спрямо развитието на ученика са ключови за постигането на дългосрочните положителни резултати.

Ще ви споделя два случая от личната ми практика през последните две години за успешна работа на по-късен етап.

Гласът, който обществото не чу

И. беше в 12. клас, когато започнах работа с него. Той е ученик със специални образователни потребности, вербален, но само в домашна среда. В училище, сред връстниците си, той мълчеше. Към това се наблюдават и затруднения в обучението, социалната занемареност и фамилната обремененост, допълнително усложняващи неговия прогрес. На пръв поглед, случаят му изглежда типичен – родителят настоява, че детето говори, докато реалността в училищна среда показва обратното. Но тук имаше нещо различно. В комуникацията ми с него (предимно невербална) и с майка му бях убедена, че И. комуникира с думи. Въпросът беше – защо не го прави в училище? С помощта на когнитивен подход, емпатия, TBRI⁹ и най-вече постоянна подкрепяща среда, И. направи крачка напред. „Когато се свържете със сърцето на дете, всичко е възможно.“ – д-р Карин Първис.¹⁰ Макар и в края на обучението си, той започва да вербализира мислите си в разговорите ни.

9 <https://child.tcu.edu/about-us/tbri/> - Терапия, основана на доверие и привързаност.

10 <https://child.tcu.edu/about-us/tbri/> - Терапия, основана на доверие и привързаност.

РЕСПО

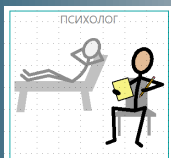

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

Думите му бяха плахи, изреченията – кратки, но това все пак беше прогрес. Един сигурен знак, че с ранна и целенасочена работа резултатите могат да бъдат далеч по-значими, но неотказвайки се от късна подкрепа, ние даваме шанс. И тук идва най-тревожният извод. Подкрепата за И. приключи. Вече завършил училище, той влиза в категорията „възрастен“, а системата често няма механизми да се грижи за хората като него. Какво ще се случи с И. оттук нататък? Ще бъде ли чул от обществото? Или отново ще бъде „ученикът, който говори само у дома“ – но този път и без домашната сигурност, в един свят, който не чака и не прави отстъпки?

М. – история за тихата промяна, която си струва да бъде споделена

С М. започнах работа, когато той постъпи в 10. клас. Още в началото беше ясно, че е ученик със затруднения в обучението – плах, неинициативен, със слабо изразени социални умения. В това време обаче той беше изключително добронамерен, старателен и отговорен – ученик, който никога не пропускаше училище, дори и в трудните дни. Работата ми с него не беше просто насочена към академичния му напредък. Фокусът беше върху процеса на активна рефлексия, I- system¹¹, емпатия и изграждане на доверие – ключови компоненти, които му помагат да се отвори и да разкрие своя потенциал. С такива деца не е трудно да се постигне напредък – стига да получите правилната подкрепа. И М. беше доказателството за това. Постепенно той започва да става по-самостоятелен, по-мотивиран, дори поемаше инициативи, разбира се, в рамките на своите индивидуални възможности. Но най-ценното беше нещо друго – той се довери. Позволи си да повярва, че може повече, и направи стъпки напред. Понякога именно тази вътрешна увереност е най-голямата победа. Истории като тази ни напомнят, че всяко дете има свой ритъм на развитие. Важно е не да го притискаме и натоварваме със собствените ни очаквания, а да вървим заедно с него – с разбиране, търпение и подкрепа. Защото понякога една малка крачка днес означава голяма промяна утре.

Изборът между ранна превенция и втори шанс не бива да бъде дилема – истинската отговорност пред нас като общество, специалисти и хора е да осигурим и двете. Всяко дете със специални образователни потребности носи в себе си потенциал, който чака да бъде разпознат, подкрепен и развит. Ранната интервенция може да промени целия живот, но и никога не е късно за новото начало. Важно е да създадем образователна среда, в която няма „изгубени“ деца – само различни пътища към успеха. Защото всяко дете заслужава да бъде видяно, чуто и подкрепено – когато не стане „проблем“, а още когато е надежда.

Литература:

1. Психология на анормалното развитие, Доц. Д-р Ваня Матанова, Немизида, 2003 г.
2. През моите очи, Личният ми опит с аутизма, д-р Темпъл Грандин, Изток-Запад, София 2016
3. Данни МОН
4. Неуправляеми или атипични?, Клер Стрид, ИК „Колибри“, 2024г.
5. Shonkoff, J. (2000). From Neurons to Neighborhoods.
6. Heckman, J. (2006). Science of Early Childhood Development.
7. <https://www.cfnd.us/> - център за неврологично развитие
8. <https://child.tcu.edu/about-us/tbri/> - Терапия, основана на доверие и привързаност.
9. <https://chass.usu.edu/social-work/i-system-institute/>
10. Fuchs, D. & Fuchs, L. S. (2005). *Review of Educational Research*, 75(1), 27–61
- 11 <https://chass.usu.edu/social-work/i-system-institute/>

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ПРИКАЗКОТЕРАПИЯТА ПРИ ДЕЦА С АУТИЗЪМ

Въведение

През последните десетилетия аутизмът се превърна в едно от най-актуалните предизвикателства пред специалистите по детско развитие и психично здраве. Според последните епидемиологични данни едно на всеки 54 деца попада в аутистичния спектър, като основните затруднения са в областта на социалното взаимодействие, комуникацията и адаптивното поведение. Наред с утвърдени подходи като приложния поведенчески анализ (АВА) или визуалните системи за обмен на картинки (PECS) терапевтичната практика все по-често си припомня силата на приказния разказ като инструмент за развитие на речта, емоционалната регулация и социалното въображение. Именно върху този фон се развива приказкотерапията – психологическа интервенция, която използва символния език на приказките за постигане на терапевтични цели.

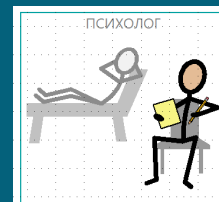
Какво представлява приказкотерапията?

Приказкотерапията стъпва върху идеята, че приказката е универсален културен код, който медира между вътрешния и външния свят на детето. В безопасната рамка на художествения разказ малкият слушател може да „репетира“ житейски ситуации, да експериментира с различни роли и емоции и да получава модели на социално поведение. За децата със специфични трудности в социалната интуиция – каквито виждаме при аутизма – това „метафорично огледало“ е особено ценно. На когнитивно ниво приказките подреждат причинно-следствените връзки в достъпна структура, докато на емоционално ниво те валидират чувства, които трудно биха могли да бъдат назовани директно или възприемани безкритично от подрастващия. Проспективно изследване със сериен дизайн показва значими подобрения в сложността на спонтанните разкази и употребата на ментален речник при петима ученици с ASD след 21–33 сесии на целенасочена **наративна интервенция**. Френският екип на Сегон (2018) отчита намаляване на проблемното поведение и нарастване на участието в групови активности в рамките на десетседмична **storytelling-workshop** програма „Longdom“.

Специфика на аутистичния профил и защо приказката „работи“

- **Дистанция и безопасност.** Символният език и фантастичните елементи намаляват емоционалния натиск, позволявайки на детето да разглежда сложни междуличностни ситуации, без да се чувства пряко „посочено с пръст“.
- **Структура.** Аутистичните деца често предпочитат предсказуемост. Класическите приказни схеми (начало – перипетии – кулминация – щастлив край) предлагат именно такава рамка и улесняват разбирането.

РЕСПО

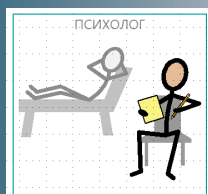

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

- **Мултимодалност.** В приказката могат да се интегрират визуални („story-board“), кинестетични (куклен театър, драматизации) и аудио елементи, което отговаря на разнообразните сензорни профили при аутизма.
- **Повторяемост.** Децата в спектъра се нуждаят от многократни повторения, за да усвоят ново поведение – а именно повторението е характерно за любимите приказки.

Българската практика също отбелязва положителни резултати. В логопедични кабинети се комбинират настолен театър, пръстови кукли и ритъм-движение, за да се стимулират речта и грубата моторика. Макар доказателствената база да е предимно описателна, терапевтите докладват разширяване на речника, по-дълги речеви реплики и по-устойчив зрителен контакт след серия тематично подбрани приказки.

Етапи на работа

1. **Оценка и формулиране на целите.** Преди старта терапевтът анализира комуникативното и социално ниво на детето. Целите могат да включват: разпознаване на базови емоции, водене на диалог, приемане на промяна или намаляване на агресивни реакции.
2. **Подбор и адаптация на приказката.** За деца с ограничен речник се използват кратки текстове (150–200 думи) със силна визуализация. Класически български приказки като „Косе Босе“ или „Дядо вади ряпа“ често се адаптират в картинен формат, докато за по-високофункционални ученици могат да се въведат истории на Астрид Линдгрен, подчертаващи приятелството и автономията.
3. **Предварителна визуална подкрепа.** Създава се лента с пиктограми (PECS) или „story-map“, която отразява основните сцени. Това минимизира тревожността от неясни преходи.
4. **Интерактивно четене.** Терапевтът чете на глас, спира, задава въпроси („Какво чувства героят?“), подканва към предсказване. При деца с ехолалия се работи за преминаване от стереотипна реплика към функционален отговор.
5. **Драматизация.** След 2–3 прочита децата разпределят роли, използват кукли или костюми. Именно този етап превежда историята в действие, отключвайки имитация и спонтанна реч.
6. **Рефлексия и обобщение.** В края се съставя комикс или картинен дневник, в който детето подрежда сцени и назовава емоции. Тук се практикува причинно-следствена логика: „Вълкът излъга – защо козлетата се уплашиха?“.

Дигитални формати и технологична подкрепа

В последните години интерактивните книжки за таблет и приложения като „Book Creator“ улесняват изграждането на персонализирани приказки. Терапевтът може да снима реални предмети или членове на семейството, да ги превърне в герои и така да намали степента на абстракция. Страниците често съдържат бутон за автоматично изчитане, а анимираните детайли, които „оживяват“ при докосване, функционират като силен стимул за поддържане на вниманието. Eye-tracking изследване с деца на 4–6 г. показва, че движението във визуалната сцена удължава средната фиксация почти два пъти и подобрява разбирането на сюжета спрямо статични версии Frontiers. Затова дигиталните книги представляват отличен ресурс за домашно упражнение, особено когато родителите се колебаят как да фасилитират процеса без постоянен професионален надзор.

РЕСПО

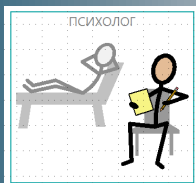

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

Интегриране с други терапии

Приказкотерапията не е и никога не е била самостоятелна. Най-добрите резултати се наблюдават, когато са комбинирани с:

- **PECS** – картините от приказката се превръщат в комуникативни карти, с чиято помощ детето „поръчва“ следваща страница /Дневникът на мама и татко/.
- **Сензорна интеграция** – в паузите между сцените се включват ритмични упражнения, които регулират сензорната възбудимост / psihologdobrev.com/.
- **АВА техники** – желаното социално поведение, демонстрирано от героя, се подсилва веднага след драматизацията чрез токени или позитивна обратна връзка.

Емпирични резултати и практически наблюдения

- **Речник и повествователни умения.** В шестмесечно проучване участие в 50-минутни сесии два пъти седмично води до устойчива употреба на ментални глаголи и по-сложни изречения /pubs.asha.org/.
- **Социално включване.** Storytelling-workshop формат с 4–6 деца показва статистически значимо нарастване на съвместната игра и координираните жестове ($p < 0,0001$) /Longdom/.
- **Редуциране на проблемно поведение.** Обвързването на трудна ситуация в приказна форма служи като техника за деескалация. Данните са сходни с ефектите, докладвани за Social Stories™ /SAGE Journals/.

Рискове и ограничения

- **Прекалена дословност.** Някои деца с аутизъм имат буквално мислене и може да интерпретират фантастичните елементи като реални.
- **Културна релевантност.** Приказките трябва да са съобразени със семейния контекст; митологеми с насилие могат да повишат тревожността.
- **Неравномерна генерализация.** Умението, усвоено в защитена обстановка, невинаги се пренася в реалния живот; необходим е план за целенасочено обобщаване.

Заклучение

Приказкотерапията е богато, гъвкаво и сравнително достъпно средство за подпомагане на социалната и езиковата компетентност на деца с аутизъм. Комбинирайки структурирания наратив, символната игра и мултисензорната подкрепа, методът адресира ключови дефицити в спектъра: трудности в теорията на ума, езиковата прагматика и съвместното внимание. Макар доказателствената база все още да се нуждае от по-мощни контролирани изследвания, съществуващите данни и практическият опит показват обещаващи резултати, които оправдават интегрирането на приказките в мултимодалната терапевтична програма.

РЕСПО

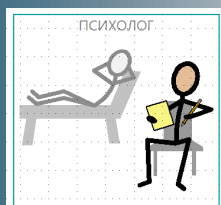

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

Х. СТРАНИЦА НА ПСИХОЛОГА

Използвана литература

1. Petersen, C. et al. Narrative Intervention for Children with ASD. *JSLHR*, 2015. pubs.asha.org
2. Seguin, C. & кол. Is Storytelling Therapy Useful for Children with ASD. *Longdom*, 2018. [Longdom](https://www.longdom.com)
3. Karkhaneh, M. et al. Social Stories™ to Improve Social Skills in Children with ASD: A Systematic Review. *Autism*, 2010. [SAGE Journals](https://www.sagepub.com/journals)
4. „Приказкотерапията като метод за психокорекционна работа...“, bg.bs-staff.com.ua, достъп 2025. bg.bs-staff.com.ua
5. „Видове терапии при аутизъм“, namama.bg, достъп 2025. [Дневникът на мама и татко](https://namama.bg)
6. Добрева, П. „Педагогически практики при деца с аутистично разстройство“, psihologdobрева.com, 2024. psihologdobрева.com
7. Takacs, Z. & Bus, A. Benefits of Motion in Animated Storybooks for Children's Visual Attention and Story Comprehension. *Frontiers in Psychology*, 2016. [Frontiers](https://www.frontiersin.org)

Антон Цифудин—психолог
РЦПППО Монтана

РЕСПО

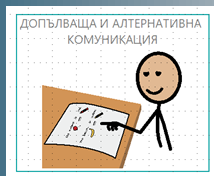

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІ. ДОПЪЛВАЩА И АЛТЕРНАТИВНА КОМУНИКАЦИЯ

НАРЪЧНИК

„ВЪВЕЖДАНЕ И ПРИЛАГАНЕ НА СРЕДСТВА ЗА ДОПЪЛВАЩА И АЛТЕРНАТИВНА КОМУНИКАЦИЯ - ПРИБОЩАВАЩИ ПРАКТИКИ И ПОДХОДИ НА РАБОТА ЗА ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛИСТИ“

Основната част от децата със специални образователни потребности, които получават допълнителна подкрепа, са невербални или срещат сериозни трудности в общуването. Комуникацията заема основна част в ежедневието ни и е едновременно цел и средство за активно включване в различни социални групи, участие в значими дейности, създаване на приятелства и др. Ето защо липсата на функционално средство за пълноценно общуване се превръща в основна бариера пред приобщаването на голяма група деца с комуникативни затруднения. Личността на невербалното дете често е подценявана и това е предпоставка за формиране на редица погрешни убеждения:

- Има забавено умствено развитие;
- Необучаемо е;
- Неспособно е да общува;
- Неспособно е да взема решения самостоятелно.

Наръчникът „Въвеждане и прилагане на средства за допълваща и алтернативна комуникация. Приобщаващи практики и подходи на работа за педагогически специалисти“ е насочен именно към подкрепата на тази група деца със СОП, поставяйки акцент върху допълващата и алтернативна комуникация /ДАК/. Той е свободно достъпен в онлайн формат на сайта на РЦПППО - София-град.

https://rcsf.bg/wp-content/uploads/2025/06/narachnik_dak_ok.pdf

Именно ДАК е основно средство за преодоляване на бариерите, които липсата на реч или недостатъчно функционалната такава, поставят не само пред детето, но и пред неговото семейство, учители, връстници. Комуникацията е динамичен и двустранен процес, ето защо наръчникът поставя акцентът не само върху детето със СОП като потребител на ДАК, но и върху неговите комуникационни партньори. Наръчникът обобщава опита и добрите практики, приложени в проект „Глас за всяко дете“, за въвеждане и работа с ДАК в образователната система. Текстът има за цел да бъде от полза на учители, логопеди, ресурсни учители, психолози и други специалисти в образователната система, които искат да подкрепят ефективно децата с комуникативни нужди, като чрез средства за ДАК им предоставят възможност да общуват с връстниците си, да изразяват мислите, чувствата и желанията си.

Екипът работил по създаването на наръчника /Анна Динчева - РЦПППО София-град, Милена Минкова - РЦПППО Стара Загора, Надежда Иванова-УНИЦЕФ - България/ има за основна цел да обобщи всички теоретични компоненти на ДАК в контекста на практическото му приложение и да представи приобщаващи практики и подходи на работа с ДАК за педагогически специалисти. Подготвянето му представлява обобщение на всички дейности по проект „Глас за всяко дете“ (2021 – 2024). В рамките на проекта УНИЦЕФ България, с подкрепата на Министерството на образованието и науката и в партньорство с РЦПППО в

РЕСПО

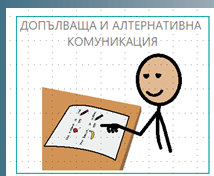

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІ. ДОПЪЛВАЩА И АЛТЕРНАТИВНА КОМУНИКАЦИЯ

страната реализира дейности, насочени към:

- Развитие на добри практики в детските градини и училищата за подкрепа на деца с комуникативни нужди и необходимост от ДАК;
- Повишаване на знанията и уменията за ДАК на учители, родители и специалисти;
- Създаване на професионални общности за подкрепа и взаимно учене между учители и специалисти, работещи с деца с комуникативни нужди.

В различни дейности в двете фази на проект „Глас за всяко дете“ (2021 – 2024) се включиха петнадесет РЦПППО от страна – София - град, Пловдив, Бургас, Видин, Враца, Габрово, Монтана, Перник, Русе, Сливен, Смолян, Стара Загора, Търговище, Шумен, Ямбол. Те обучиха свои специалисти и повишиха капацитета си в директната работа с деца с комплексни комуникативни нужди, както и да оказват методическа подкрепа на свои колеги. През 2023 година бе създаден първият Национален екип от обучители за ДАК в България.

<https://assistfoundation.eu/blog/2024/01/09>

Националният екип по ДАК е мрежа от 28 специалисти от цяла България, работещи с деца с увреждания и затруднения в развитието в училища, детски градини и центрове в цялата страна. Създаването му ще подпомогне съществено процеса на навлизането на технологиите за ДАК в системата на приобщаващото образование в полза на децата с комплексни комуникативни потребности, като специалистите са подготвени да правят оценка на нуждите, консултации и обучение на деца с комплексни комуникативни потребности, да консултират и обучават колеги и родители.

Анна Динчева

Сензорен терапевт,

Ръководител на Комплексна терапевтична програма - РЦПППО София-град,

член на Национален екип от експерти по ДАК

РЕСПО

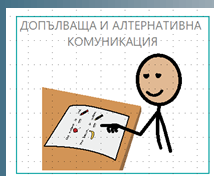

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XI. ДОПЪЛВАЩА И АЛТЕРНАТИВНА КОМУНИКАЦИЯ

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЪБИТИЕ ПО ПРОЕКТ "ГЛАС ЗА ВСЯКО ДЕТЕ" – СПОДЕЛЯНЕ НА ОПИТ И ДОБРИ ПРАКТИКИ

На 20.03.2025г. се проведе заключително събитие по проект "Глас за всяко дете" в гр. София, организирано от РЦПППО - София град и УНИЦЕФ България.

Снимка РЦПППО – София-град

На проведеното събитие ресурсни учители и специалисти от сферата на образованието обсъдиха ползите от въвеждането и популяризирането на ДАК подхода в приобщаването на деца със специални образователни потребности. Бяха представени и добри практики от различни образователни институции в страната, свързани с прилагането на средства за допълваща и алтернативна комуникация.

По данни на УНИЦЕФ 15 000 от децата със СОП в България имат сериозни комуникативни затруднения и се нуждаят от средство за допълваща и алтернативна комуникация, за да бъдат чути. Към момента приложението Sboard има 9000 потребители в България, което ни поставя на първо място на Балканския полуостров. В периода 2021-2024 година чрез приложението „Sboard“ са подкрепени директно 300 деца, а индиректно 1500 деца в цяла България. Над 1000 учители, специалисти и родители са преминали обучения по работа със системата. В 13 области в страната бяха създадени общности за професионална подкрепа на учителите и специалистите, които работят с деца с комплексни комуникативни потребности.

Теодора Калафатова
Логопед в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XII. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИОБЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

МЕЖДУСЕКТОРНОТО ПАРТНЬОРСТВО – ПЪТ КЪМ РЕАЛНО ЗНАЧИМИ И УСТОЙЧИВИ РЕЗУЛТАТИ В ПОДКРЕПАТА НА ДЕЦА СЪС СОП

Приобщаващото образование е един от най-важните и актуални подходи в съвременното образование, който цели да гарантира равен достъп до образование за всички деца – без значение от техните индивидуални потребности, налични възможности и затруднения. За да се постигнат добри резултати във включването, обучението и цялостната подкрепа на децата със специални образователни потребности, е необходимо обединяване на усилията и ресурсите в различни сектори и институции. Именно тук идва ролята на междусекторното партньорство, защото успехът е невъзможен без диалог, обмен на информация, практики и ресурси между различни сектори – образование, здравеопазване, социални услуги и др.

Междусекторното партньорство е важно, защото осигурява цялостна подкрепа за всяко дете, координира дейността на различни сектори, осигурява добър диалог с родителите и гарантира качествено професионално развитие.

- **Цялостна подкрепа за всяко дете**

Всяко дете е уникално и има различни потребности. Учениците със СОП често имат нужда не само от образователна помощ, но и от социални, здравни и психологически услуги. Междусекторното партньорство обединява ресурси и експертиза от различни области, за да осигури комплексна подкрепа, която отговаря на наличните предизвикателства.

Чрез обединяване на знания и ресурси от различни сфери се създава индивидуален и ефективен план за подкрепа, който обхваща всички аспекти на развитието, планира разумни цели и ефективни стратегии за тяхното реализиране.

- **Добра координация между всички страни, участващи в реализирането на подкрепата**

Когато всички специалисти, ангажирани с предоставянето на подкрепата работят заедно, те избягват излишно дублиране на услуги и ресурси, а усилията им се насочват към реално значими и устойчиви резултати. Координираният подход спестява време и средства и увеличава ефективността на подкрепата.

- **Диалог със семейството**

Ролята на семейството в междусекторното партньорство е изключителна и незаменима. Семейството е първата и най-важна среда за развитие на детето и играе активна роля във формирането на неговата личност, ценности и умения. Основна цел на ефективното приобщаване е поддържането на добър диалог и установяване на ефективно партньорство с родителите.

РЕСПО

МЕЖДУСЕКТОРНО
ПАРТНЬОРСТВО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XII. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИБИЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

Правилна стъпка в реализирането на подкрепата за децата със СОП е семейството да участва активно в планирането и реализирането на плана за подкрепа. Родителите и близките познават най-добре потребностите, силните страни и предизвикателствата на детето и са ценен ориентир за всички педагогически специалисти. Много често те са свързващото звено между всички ангажирани с подкрепата страни.

• Професионално развитие

Професионалното развитие включва всички форми на обучение, обмен на опит, супервизия, интервизия и други дейности, които целят повишаване на компетенциите и квалификацията на специалистите — учители, психолози, социални работници, терапевти и други участници в системата за подкрепа. Чрез съвместна работа се обменят добри практики, знания и опит.

Междусекторното партньорство осигурява добри възможности за професионален трансфер на информация и надграждане на личностни компетенции и умения в различни сфери чрез реализирането на супервизии и интервизии. През последните години тези утвърдили се ефективни модели на взаимодействие в социалния сектор си проправят път и в образователната система у нас.

• Супервизия в образователна среда

Супервизията е един от методите за теретично и практическо повишаване на квалификацията на специалисти, работещи с деца. Тя е модел на ефективно междусекторно взаимодействие, който намира все по-широко приложение в образователните институции. Много често необходимост от нея имат общообразователни учители и ресурсни специалисти, които предоставят подкрепа на деца със специални образователни потребности.

В превод супервизия означава поглед отгоре. Тя представя мнение на експерт, който извършва странично наблюдение и прави обзор върху изпълнение на професионалната дейност или функциониране на даден екип. Много често екипите за подкрепа за личностно развитие на деца със СОП имат нужда от точно такава странична визия и позиция относно подкрепата, която предоставят, защото често се наблюдава спад в нивото на мотивация сред учителите поради липса на резултати от обучението или налични минимални такива.

Супервизията е процес на професионално взаимодействие и подпомага отделния специалист или целия екип, оказващ подкрепа на деца със СОП, за по-добро разбиране и разпознаване на наличните затруднения. Планира стратегии за тяхното ефективно преодоляване. Тя обръща внимание както на конкретните стъпки в реализиране на подкрепата, така и на емоционалните преживявания.

За учителите и ресурсните специалисти, които работят с деца с различни предизвикателства в своето развитие и обучение, подобен формат на подкрепа има значителен принос за повишаване на ефективността на професионалната им дейност.

XII. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИБОЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

Интервизия – споделено пространство за професионален обмен на информация между педагози

Много често в подкрепата на деца със СОП се налага постоянен обмен на мнения, опит и стратегии между всички професионалисти, които подкрепят конкретното дете. Без доброто партньорство между тях ефективността не достига високо ниво. Ето защо форматът на интервизия намира приложение сред педагозите и става все по-популярен в образователна среда.

Интервизията е форма на професионален обмен и предоставя възможности за споделяне на различни гледни точки. Споделяната от колега визия провокира и други колеги да споделят своята. Това обогатява картината от възможни перспективи и всички участници в нея могат да обогатят своя опит през призмата на споделяне такъв, обменени идеи и обсъдени стратегии за ефективност. Основната нейна цел е взаимно учение, рефлексия и професионално самоусъвършенстване.

Интервизията дава възможност учители и специалисти да участват в обсъждането на потребностите на децата, да търсят заедно креативни решения за сложни ситуации от ежедневието на практика, както и за всички налични предизвикателства пред децата. Тъй като много често децата със СОП се нуждаят не само от подкрепа в обучението си, но и имат потребност от предоставяне на различни здравни и социални услуги, партньорството между всички страни, оказващи подкрепа е приоритетна необходимост. Интервизията се нарежда като водещ модел за трансфер на информация, споделяне на мнение и обсъждане на успешни практики. При такъв междусекторен диалог всеки специалист през призмата на своите компетентности подкрепя, насърчава и подобрява общата визия за ефективна подкрепа.

Много деца със СОП посещават дневни центрове, центрове за рехабилитация, ранна детска интервенция, центрове за обществена подкрепа и други социални услуги. На всички тези места те получават подкрепа, но невинаги е налице диалог между отделните институции, подкрепящи детето. Потребността от координираност между дейността в различни сектори налага формата на интервизия като един успешен модел на професионално взаимодействие, водещ до високи резултати в обучението на деца със СОП.

Като всяка новост нерядко се наблюдават моменти на отричане и създаване на митове около нейната същност и визия. Често негативните нагласи произтичат от неразбиране. Те се оказват лесно преодолими ако на практика осигурим възможност на педагогическите специалисти да се докоснат до същността на тази форма на професионален обмен. Необходимо е ясно да се обясни, че интервизията не контролира учители и специалисти, а представлява безопасно пространство за споделяне на опит, търсене на решения и емоционална подкрепа. Тя помага за намаляване на професионалния стрес и подобрява ефективността на работата в групата или в класната стая. Полезно е да се представят конкретни примери, при които интервизионни срещи са довели до решаване на сложни педагогически казуси и ситуации на затруднения, в каквито попадаме ежедневно в устрема си да бъдем приобщаващи учители.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІІ. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИБОЩАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ

Внедрявайки моделите на супервизия и интервизия в образователната система, осигуряваме работещи модели на ефективно междуинституционално споделяне на опит и добри практики. Когато има координираност между дейността на всички сектори, осигуряващи подкрепа на конкретното дете, то със сигурност резултатите в неговото развитие ще са по-добри, а постиженията по-високи. Междусекторното партньорство е ключ към по-ефективно образование и пътят, който всички заедно трябва да извървим към постигането на реално значими и устойчиви резултати в подкрепата на всяко дете.

ИЗТОЧНИЦИ:

<https://ophelia.live/wp-content/uploads/2024/05/supervision-formi.pdf>

<https://identichnost.com/obuchenie-teambuilding-supervizia/supervizia/>

<https://sofia.coaching-in-bulgaria.com/bg/intervision/>

Виолета Цветанова

стариши ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

Регионално електронно списание за приобщаващо образование

Е-СПИСАНИЕ

РЕСПО

МОНТАНА

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование-гр.Монтана

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XII. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИБОЩАВАЩО

ИНТЕРВИЗИЯ „ФУНКЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И ВИЗИЯ ЗА ЕФЕКТИВНА ПОДКРЕПА“

По инициатива на клуб „Специални родители“ и специалисти от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – област Монтана на 25.03.2025г. в ДГ № 2 „Червената шапчица“ – Лом се проведе интервизия на тема: „Функционално развитие и визия за ефективна подкрепа“. Във формата се включиха специалисти от Център за обществена подкрепа – Лом, Дневен център за деца с увреждания - Лом, ДГ №2 „Червената шапчица“ – Лом и РЦПППО – Монтана. Гости на интервизията за професионален обмен бяха Диана Божинова – директор на РЦПППО – Монтана, Орлин Орлинов – старши експерт по приобщаващо образование в РУО – Монтана, Зоя Иванова – директор на ДГ № 2 „Червената шапчица“ - Лом, Елена Илиева – старши ресурсен учител, сензорен и ерготерапевт от РЦПППО – Монтана.

Интервизията е иновативен за образователната система метод за колегиална подкрепа, при който специалистите споделят професионален опит, обсъждат конкретни случаи и намират решения чрез съвместна рефлексия. Тя подобрява качеството на работа, насърчава професионалното развитие и създава подкрепа в работна среда.

В хода на интервизията бе представен казус от практиката, обсъдиха се и се анализираха специфичните потребности и съпътстващите ги предизвикателства за детето, учителите, специалистите и терапевтите. Потърсиха се решения и се обсъдиха работещи методи за справяне с наличните затруднения.

Инициативата, реализирана на базата на междуинституционално сътрудничество, подобри работата на всички специалисти, подкрепящи конкретното дете, намали нивото на професионален стрес, повиши екипната ефективност и се превърна в ефективно пространство за обмен на опит и споделяне на добри практики.

XII. МЕЖДУСЕКТОРНО ПАРТНЬОРСТВО И ПРИБОЩАВАЩО

Участниците повишиха нивото на разпознаване и разбиране на потребностите на детето, споделиха информация, координираха методи за ефективна подкрепа, обединиха се около единни подходи и стратегии за работа. Чрез състоялата се интервизия те поставиха началото на междусекторно партньорство и ефективна, продължаваща комуникация между

всички страни, участващи в процеса на приобщаване. Бяха набелязани няколко конкретни последващи стъпки: организиране на поредица от интервизионни срещи по случая, поддържане и комуникация между специалистите, подкрепящи детето, постоянен диалог със семейството, обединяване на ресурси и добри практики.

Като изводи от състоялото се мероприятие се наложиха твърденията, че ключът към

ефективната подкрепа на деца със специални образователни потребности е доброто партньорство и взаимодействие между всички страни, реализиращи подкрепата, и че обединените усилия могат да осигурят по-добро развитие, по-ефективна подкрепа, по-успешно приобщаване.

РЕСПО

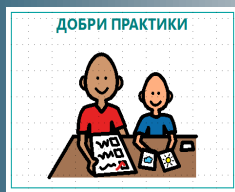
РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

Виолета Цветанова - ст. ресурсен учител в РЦПППО – Монтана
Антон Цифудин – психолог в РЦПППО - Монтана
Янита Сейкова – логопед в РЦПППО – Монтана

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

"РАЗХОДКА ИЗ ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ОБЕКТИ НА БЪЛГАРИЯ" – УЧЕНЕ ЧРЕЗ ПРЕЖИВЯВАНЕ И ТЕХНОЛОГИИ

Клуб „Партньори“ – град Лом към РЦПППО – Монтана за извънкласна дейност с деца и ученици на допълнителна подкрепа от предучилищен до гимназиален етап

Богата е историята за извънкласна дейност на Клуб „Партньори“ – град Лом през годините. Създаден преди повече от 12 години към РЦПППО – Монтана, има за цел да разшири знанията и да ги направи достъпни за децата и учениците на допълнителна подкрепа по различни теми, които са свързани с учебното съдържание, но представени по нов и интересен начин. Клуб „Партньори“ продължава своята дейност с участието на колегите Даниела Алексиева, Ива Кирилова и Паулина Георгиева.

С вяра в силата на образованието извън класната стая и убеждението, че всяко дете заслужава да опознае красотата и богатството на България, тази година Клуб „Партньори“ – град Лом работи по глобалната тема: **„Разходка из туристическите обекти на България“**. Включени са деца и ученици на допълнителна подкрепа от различни възрастови групи – от предучилищна възраст до гимназиален етап. Тази възрастова разнородност не беше пречка, а възможност за сътрудничество, подкрепа, вдъхновение и обогатяване на социалния и емоционален свят на всички участници.

Многостраниен, интерактивен подход – една цел: познаване и обич към Родината.

Темата бе развивана чрез поредица от занимания, които съчетаваха образователни, творчески и практически дейности:

- Изработване на **карти и макети** на природни и исторически забележителности;
- Провеждане на **разговори и интерактивни игри** за популярни туристически обекти;
- Творчески работилници с изработка

на картички и плакати;

- Проекции на видеоклипове и виртуални разходки из България.

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

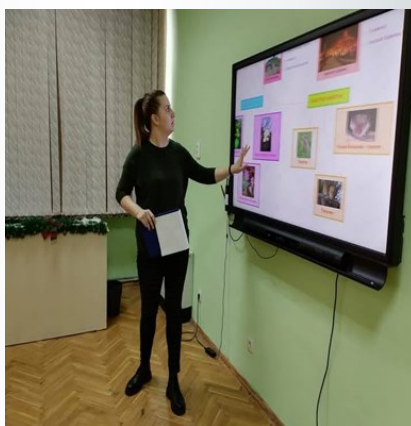
XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

Иновативни акценти: мисловни карти и QR кодове

Особено се открииха две занимания, при които заложихме на използването на **иновативни методи**, подходящи и адаптирани за работа с деца и ученици на допълнителна подкрепа:

1. Мисловни карти – Мисловните карти, подготвени в приложението – **MindOnMap** (на английски: *Mind Map* – „интелектуални карти“, „карти на знанието“) са удобен начин за изобразяване процеса на общото системно мислене с помощта на схема. Те представляват диаграми, използвани за визуално представяне на информация (идеи, задачи, цели), свързана чрез ключова дума или идея. Могат да се използват за генериране, структуриране и нагледно представяне на идеи, както и като помощно средство за обучение и организиране на информация, разрешаване на конкретен проблем или вземане на решения.

Основани са на използването на една централна идея, от която се разклоняват асоциираните с нея идеи или категории, като всяка отделна идея е представена чрез ключова дума и визуални елементи (изображения, цветове, схеми, форми). Отделните категории представляват семантични връзки между части от информацията. Мисловните карти се основават на използването на нелинейното, лъчисто мислене. По

този начин, използвайки система от думи, изображения, числа, логика и цвят, се отключват скрити възможности на мозъка и се повишава капацитета му, подпомагат се способностите на мозъка за планиране, организиране и запаметяване.

Резултатът бе повече от впечатляващ: повишена ангажираност, улеснено запомняне и активиране на асоциативното мислене.

2. QR кодове – Учениците запомнят повече информация, когато учат чрез преживяване. В традиционното образование често липсва интерактивност, която да ги ангажира и мотивира. Ето защо ние решихме да направим настоящото занятие по-ефективно и вдъхновяващо за поколение Z и Алфа – без нужда от сложни технологии, а като използваме QR код, който напоследък е доста разпространен, интересен и използван в нашето ежедневие. QR код е специфичен матричен баркод, разпознаваем от специални QR четци за баркодове или камери на мобилни телефони. Баркодът се състои от черни модули, подредени в квадратен шаблон върху бял фон. Информацията в него може да бъде текстова, URL или друга. Децата и учениците сканираха с телефон и сами откриваха информацията – един **малък акт на самостоятелност и дигитална грамотност**. Този метод се оказа особено ефективен и привлече интереса на всички – деца, ученици, родители и гости на мероприятиято.

РЕСПО

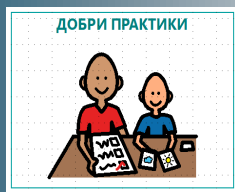

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

Въздействие и значимост

Участниците в клуба не просто научиха факти за туристически обекти – те изградиха емоционална връзка с България, със своите съученици и със самите себе си. Децата и учениците на допълнителна подкрепа показаха активно участие, креативност и желание да се изиявят. Преплитането на технологии, творчество и патриотично възпитание превърна всяко занятие в пътешествие на знание и увереност.

Заклучение

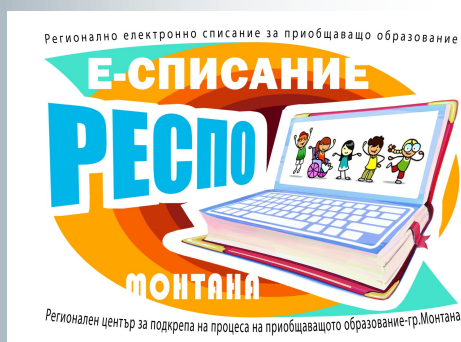
Клубната дейност към РЦПППО - Монтана показва, че когато обединим усилия, методи и сърце, резултатите надминават очакванията. „Разходка из туристическите обекти на България“ не беше просто тематична линия – тя се превърна в път към приобщаване, развитие и вдъхновение, особено за онези деца, които често имат нужда от повече подкрепа и разбиране.

Паулина Георгиева – ресурсен учител към РЦПППО - Монтана;

Ива Кирилова - ресурсен учител към РЦПППО - Монтана;

Даниела Алексиева - главен ресурсен учител към РЦПППО – Монтана

РЕСПО

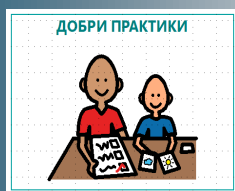

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

АРТ УЪРКШОП „ТЪРПЕНИЕТО - КЛЮЧ КЪМ УСПЕХА“

На 25.03.2025 г. в ПГПТ – гр. Лом по повод Деня на търпението в VIII а клас, Елеонора Планинец и Антоанета Тонева – специалисти към РЦПППО - Монтана, проведоха Арт уъркшоп на тема “Търпението - ключ към успеха”. По интерактивен и забавен начин, учениците се запознаха с основните принципи на толерантността и търпението.

Гости на мероприятиято бяха г-жа Диана Божинова – директор на РЦПППО - Монтана, Елена Илиева – старши учител, ресурсен, сензорен и ерготерапевт и г-жа – инж.

Илина Кръстева директор на ПГПТ – гр. Лом.

Основната цел на занятието беше да запознае учениците със значението на търпението в клас, ежедневието, взаимоотношенията и постигането на дългосрочни цели. Уъркшопът цели да развие концентрацията и вниманието, да провокира творчески способности, да засили чувството за толерантност, да създаде позитивна атмосфера и настроение по повод празника. След като научиха колко е важно да се прояви търпение, учениците показаха на практика, чрез игри, че търпението е ключ към успеха.

Дейностите, в които бяха включени учениците са:

- ➡ „Колективна инсталация“;
- ➡ „Яйце на търпението“;
- ➡ „Градинка на търпението“.

Учениците показаха активно участие и споделиха ценни размисли. Те осъзнаха важността на търпението и как то влияе върху успехите и взаимоотношенията им. Очаква се приложението на наученото в практиката да доведе до по-добър самоконтрол и устойчивост в предизвикателни ситуации. Участниците в арт уъркшопа получиха грамоти за участие и изяха своята удовлетвореност и готовност да получат нови знания и да участват в нови предизвикателства в света на ученето и иновативните уроци.

Елеонора Планинец – психолог в РЦПППО – Монтана
Антоанета Тонева – ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

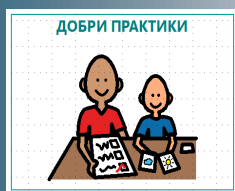

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

КЛУБ „СПЕЦИАЛНИ РОДИТЕЛИ“ – ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДКРЕПА ЗА РОДИТЕЛИ

Вече 13 години групата за взаимопомощ между родители на Регионален център Монтана Клуб „Специални родители“ обединява родителите на деца със специални образователни потребности от град Лом и региона, които взаимно да си оказват помощ и подкрепа, да обменят опит, преживявания и да споделят предизвикателствата на своите деца заедно в пътешествието на родителството.

Хората от тази общност приемат посланието, че различното не е толкова страшно. Техните деца ги научават на търпение, толерантност, доброта, съпричастност и повече човечност – ценности, които съвременният човек, без да иска, губи в забързаното си ежедневие.

Инициативата „Родителско консултиране – професионална подкрепа за родители“ през последните години доказва своята ефективност и се утвърди като водеща практика в календарния план на дейности на клуба. Организационният екип на групата за взаимопомощ планира, организира и осъществява ежегодно индивидуални и групови консултации за родители с различни специалисти и терапевти.

Тази година Клуб „Специални родители“ се присъединява към организирания от Логопедия. БГ за седма поредна година безплатни консултации със специалисти логопеди под надслов „Провери, за да знаеш!“. Групата за взаимопомощ между родители на деца със специални образователни потребности към Регионален център – Монтана се включи с организиране и провеждане на родителско консултиране на 6 март – Европейски ден на логопедичната терапия на тема: „Логопедични насоки“. По време на мероприятиято бяха отправени полезни насоки и съвети от четирима специалисти логопеди в подкрепа на родителите относно езиково-говорно развитие, развитие на фина моторика, упражнения за графомоторика и други.

КЛУБ „СПЕЦИАЛНИ РОДИТЕЛИ“

РОДИТЕЛСКО
КОНСУЛТИРАНЕ
„Логопедични насоки“

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

На консултирането присъстваха родители от ДГ №2 „Червената шапчица - Лом и ДГ № 12 „Звънче – Лом, с чието любезно домакинство се реализира инициативата, и със специалното участие на г-жа Диана Божинова – директор на РЦПППО – Монтана. Към всички присъстващи музикален поздрав поднесоха деца от IV група „Звездички“ с ръководители Катерина Петрова и Олга Петрова.

На 23.04.2025г. в Амфитеатър на Дунавски парк Лом се състоя организирано от Клуб „Специални родители“ родителско консултиране и беседа на тема: „Поведението на детето – специфично възпитание или начин на общуване“ с гост консултант Веселин Николов – клиничен психолог. Специални гости на мероприятиято бяха: Диана Божинова – директор на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – обл. Монтана, Даниела Генева – директор на ЦНСТДБУ „Нов дом- нов шанс“ – Лом, Анелия Филипова – социален работник в ЦНСТДБУ „Нов дом- нов шанс“ – Лом и Елена Илиева – старши ресурсен учител, сензорен и ерготерапевт в РЦПППО – Монтана.

Благодарности от присъстващите родители бяха отправени към Веселин Николов за подкрепата, ценните съвети и отправените насоки, както и за готовността за нови участия и съвместно партньорство в подкрепа на децата и техните семейства.

Виолета Цветанова –
старши ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

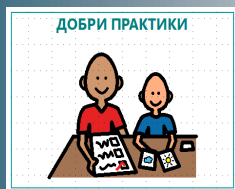

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

ДЕТСТВОТО В ДИГИТАЛНИЯ СВЯТ – СКРИТАТА ЦЕНА НА ЕКРАНА УЪРКШОП ЗА РОДИТЕЛИ

Темата за влиянието на екраните върху детското развитие изисква повишено внимание и осведоменост. Затова е от съществено значение да бъдем активни и съпричастни в търсенето на ефективни методи за превенция.

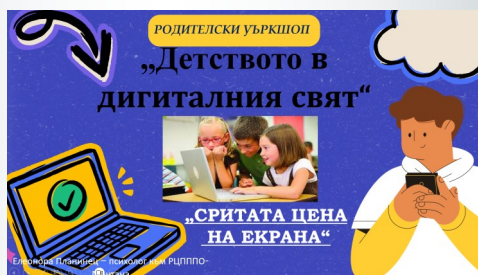
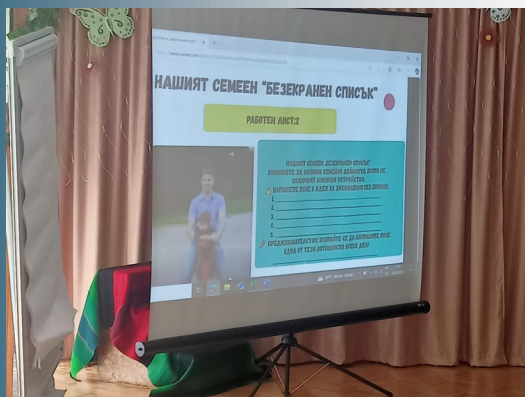
На 27 март 2025 г. в ДГ 1 „Снежанка“ – гр. Лом се проведе ро-

дителски уъркшоп на тема „Детството в дигиталния свят – скритата цена на екрана“, воден от Елеонора Планинец – психолог към РЦПППО - Монтана. На срещата присъстваха родители, педагогически специалисти от РЦПППО - Монтана – Янита Сейкова - логопед и Паулина Георгиева - ресурсен учител, както и учители от детската градина. Директорът на ДГ 1 „Снежанка“, г-жа Зорница Михайлова, оказва активна подкрепа и съдействие за провеждането на събитието.

Уъркшоп на тема „Детството в дигиталния свят – скритата цена на екрана“ на 28 април 2025 г. бе проведен и в ДГ№ 3 „Буратино“ – гр. Монтана, воден от Елеонора Планинец – психолог към РЦПППО-Монтана, съвместно с Елена Илиева - ресурсен учител, сензорен и ерготерапевт в РЦПППО-Монтана.

На мероприятиято присъстваха родители и педагогически специалисти

дителски уъркшоп на тема „Детството в дигиталния свят – скритата цена на екрана“, воден от Елеонора Планинец – психолог към РЦПППО - Монтана. На срещата присъстваха родители, педагогически специалисти от РЦПППО - Монтана – Янита Сейкова - логопед и Паулина Ге-

от детското заведение. Специални гости бяха: г-н Орлин Орлинов - старши експерт по приобщаващо образование към РУО-Монтана, г-жа Диана Божинова - директор на РЦПППО-Монтана и г-жа Ефросина Вълкова - директорът на ДГ№ 3 „Буратино“.

РЕСПО

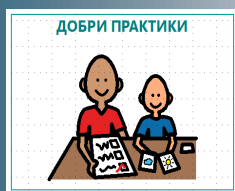

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІІІ. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

В рамките на уъркшопа бяха представени важни факти за екранната зависимост при децата, нейните последици, както и практически съвети и алтернативи за преодоляване на този проблем. Психологът Елеонора Планинец представи и своя авторски метод: "Адвент календар на търпението", който е предназначен за възпитаване на самоконтрол при децата и е подходящ за приложение по отношение на избягване на вредни навици и

създаване на положителни качества. Родителите активно споделяха своите мнения и притеснения, свързани с предизвикателствата на дигиталната ера, и участваха в дискусии за намиране на балансирані решения. В края на срещата получи-ха полезни материали, съвети и упражнения, които могат да прилагат както за превенция, така и при вече проявени признаци на зависимост.

Кампанията за осведоменост от вредата от екранната зависимост ще продължава, за да се превърне в устойчив формат за превенция, който да достигне до по-широка аудитория сред родителите в областта.

Елеонора Планинец—психолог РЦПППО Монтана

РЕСПО

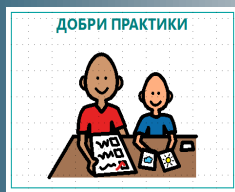

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІІІ. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

„ЗДРАВΟΣЛОВНОТО ХРАНЕНЕ“ – STEM УРОК С НЕСТАНДАРТЕН ЕКИП, НО С ГОЛЯМО СЪРЦЕ

В рамките на учебната програма на 14.04.2025г. реализирахме един изключително ползотворен и емоционален STEM урок на тема: „Здравословното хранене“ с ученици от IV клас към II ОУ „Константин Фотинов“ – град Лом, сред които двама ученици получават допълнителна подкрепа от специалисти на РЦПППО - Монтана. В центъра на урока бяха не само знанията, но и силата на сътрудничеството, включването и съпреживяването.

STEM обучението е мултидисциплинарен подход, в който четири различни дисциплини се учат заедно, вместо поотделно. Важен елемент са и приложните методи за упражняване на новите знания. Така при този вид на обучение, учениците успяват да разберат взаимовръзката между различните науки и технологии и да открият приложението им в реалния свят. Мисията на този вид обучение е да създаде едно мислещо и креативно поколение за бъдещето.

В конкретния случай STEM подходът обедини **наука, математика и технологии**, за да представи темата за здравословното хранене по практически ангажиращ начин.

STEM компоненти в урока:

Човекът и природата (Science): Изследване на съдържанието на захар в различни напитки.

Технологии и предприемачество (Technology): Използване на мобилни приложения анализ на храни. / в конкретния случай - приложението **OpenFoodFacts** /

Инженерство (Engineering): Проектиране на здравословно меню.

Математика (Mathematics): Изчисляване на дневния калориен прием.

Проектният екип за пореден път демонстрира **педагогическо взаимодействие** между общообразователен, главен учител Мариела Антонова, училищен психолог Надежда Петрова и главен ресурсен учител Даниела Алексиева към РЦПППО – Монтана. Учениците влязоха в ролята на изследователи, инженери и диетолози и представиха резултатите от предварително поставените им задачи. В хода на самия урок открояващи моменти бяха: интересното представяне на влиянието на емоционалното хранене, работа с приложението OpenFoodFacts и изготвяне на здравословно меню. Двамата ученици на допълнителна подкрепа се включиха активно във всички дейности.

РЕСПО

и

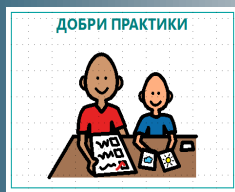
за

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

Урокът беше структуриран така, че всяко дете да участва според своите възможности, а учениците на допълнителна подкрепа имаха възможност да покажат своите силни страни и увереност при изпълнение на поставените им задачи. Благодарение на предварителна подготовка и адаптирани ресурси, те се чувстваха сигурни и значими.

Резултати и въздействие:

Повишена ангажираност и активно участие на всички ученици.

По-добро разбиране за връзката между хранене и здраве.

Развитие на екипна работа, социални умения и емпатия.

Повишена самооценка на учениците на допълнителна подкрепа.

Очаквани компетентности:

Учениците разбират значението на здравословното хранене.

Те могат да анализират етикети и да правят информиран избор.

Работят в екип и представят идеите си креативно.

В заключение можем да обобщим:

Един нестандартен екип може да създаде изключителна, образователна среда. STEM урокът: „Здравословното хранене“ доказва, че когато съчетаем знание, творчество и човечност, образованието се превръща във вдъхновение. И точно това прави екипа **не просто нестандартен – а незаменим**, а провеждането на уроци по този начин желано и предпочитано от всички ученици.

Даниела Алексиева
Главен ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

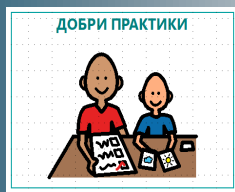

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

21 МАРТ – СВЕТОВЕН ДЕН НА ХОРАТА СЪС СИНДРОМ НА ДАУН

На 21 март с усмивки и сърдечност отбелязахме Световния ден на хората със Синдром на Даун в ОУ "Св. Св. Кирил и Методий" - с. Ковачица. Инициативата бе на клуб "ТОЛЕРАНТНОСТ" с ръководители Елеонора Планинец - психолог към РЦПППО- Монтана и Антоанета Тонева - ресурсен учител. Целта на активацията беше да покажем, че приемането, подкрепата и разбирането са в основата на едно приобщаващо общество.

Как отбелязахме деня?

Запознахме учениците какво представлява този синдром с помощта на видео от платформата "Уча се" и разказахме откъде идва идеята да се отбелязва на тази дата и какво послание носят шарените чорапи.

Организирахме конкурс за най-шарен чорап, на който учениците се включиха с голямо вдъхновение, рисувайки цветни и забавни чорапи, символ на разнообразието и уникалността. Най-креативните и оригинални участници получиха грамоти и похвали. Децата отправиха топли послания и мили думи към своята съученичка със Синдром на Даун, показвайки, че истинското приятелство не познава граници.

Този ден беше специален за всички нас – ден, изпълнен с доброта, разбирателство и споделена радост. Защото различието ни прави по-богати, а обичта – по-силни! Нека не забравяме, че различието е богатство, а любовта и подкрепата са най-силните инструменти за изграждане на едно по-добро и приобщаващо общество.

Елеонора Планинец – психолог в РЦПППО – Монтана
Антоанета Тонева – ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

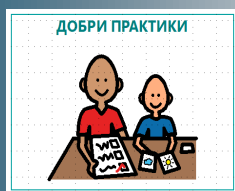

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

АЗБУКАТА НА УМА - ОТ САМОКОНТРОЛ КЪМ МЪДРОСТТА - ИНТЕРАКТИВЕН ТРЕНИНГ

По повод Деня на славянската писменост и култура, на 20 Май 2025г. в I ОУ "Никола Първанов" - Лом, Елеонора Планинец и Ива Кирилова - педагогически специалисти към РЦПППО-Монтана организираха и проведоха мероприятие на тема "Азбуката на ума - от самоконтрол към мъдростта" - интерактивен тренинг за усвояване на понятията за самоконтрол и други добродетели.

Темата за качества, уменията и способностите, формиращи човешките добродетели, бе интересно поднесена на участниците в събитието - учениците от VIIб клас с класен ръководител г-жа Илияна Милчева и гостите - г-жа Диана Божинова - директор на РЦПППО-Монтана, Елена Илиева - старши ресурсен учител, сензорен и ерготерапевт, Теодора Калафатова - логопед и Светла Мунелска - психолог към регионалния център.

Идеята за добродетелите първоначално бе представена чрез дигитална мисловна карта, с която се напомни за великото дело на Светите братя Кирил и Методий като акцентът бе върху създадената от Св. Константин-Кирил Философ нова азбука - глаголица и закодираните в буквите думи и послания. Последвалата интерактивна презентация запозна присъстващите с основните понятия формиращи и изграждащи човека като силно, духовно, чувствително, мислещо и осъзнато същество, а изработените за целта флаш карти

позволиха на учениците да се задълбочат в материята като провокираха у тях различни мисли, асоциации, ситуации и спонтанни реакции. Мероприятието продължи със занимателни интерактивни подходи като специално създадените за целта дигитална кръстословица и мемори карти - мемори игра, които дадоха възможност на учениците да се потопят още по-дълбоко в разнообразните понятия, определения и описания като откриват, сравняват, съотнасят.

За финал бе използвана платформата Kahoot, която отново постави учениците в интерактивен режим (като излъчи и тримата най-добри в съревнованието) за една поредна обиколка в света на всички най-харесвани, търсени и желани човешки качества (идеали), заели най-високите места в човешката морална стълбица, служеща на хората като своеобразна пътеводна светлина за стремеж, сближаване и подобряване на междучовешките взаимоотношения.

РЕСПО

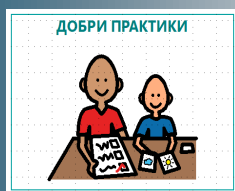

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІІІ. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

Ето и някои от тях:

Търпение - добродетел, която ни помага да бъдем сдържани, смирени и издръжливи в трудни моменти.

Толерантност - Способността да разбираме и приемаме различията помежду ни.

Взаимопомощ - добродетел или способност да усещаме дали другите са добре, дали се чувстват в безопасност.

Доброта - добродетел практикувана чрез почти всяко действие на внимание, одобрение, уважение, любов и грижа.

Смелост - готовността да защитим, да се притечем на помощ, да проявим храброст, решителност.

Щедрост - добродетел, при която споделяме това, което имаме с останалите, дори да не са приятели; подаряване, даване на излишното.

Честност - добродетел, при която човек е открит, пряк, говори без заобикалки.

Постоянство – добродетел, при която човек се появява като последователен и упорит, и при която се засилват волята, търпението, себеконтролът.

Уважение - чувство на почит, ценене на личността; преклонение; признаване на достоинства.

Емпатия - способността на човек да съпребивява емоциите, чувствата и

мислите на другите.

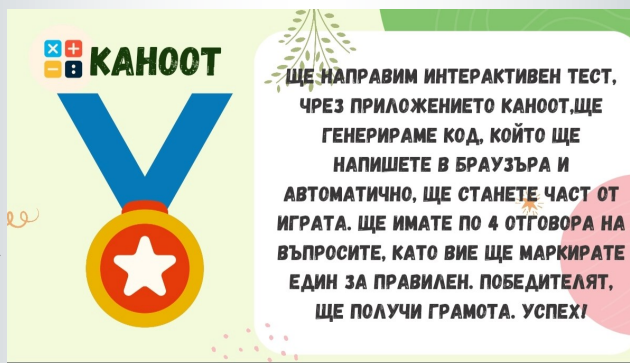
Сътрудничество - акт на съвместна работа по изпълнението на общи или индивидуални цели заедно в екип.

Справедливост - когато човек проявява безпристрастност, обективност в преценките и действията си.

Трудолюбие - когато човек е продуктивен, деятелен, активен, предприемчив, дееспособен, енергичен, усърден, старателен.

Отговорност - съзнателно желание, формиране на мотивация и отношение, за изпълнение на нашите задължения към себе си и обществото.

Авторитетност - качество на лицето, което е уважавано, признато и има влияние в определена област или в обществото, къде живее и работи.

РЕСПО

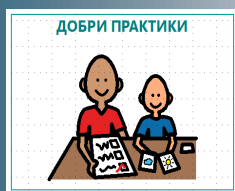
РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

Ива Килрилова—ресурсен учител РЦПППО—Монтана
Елеонора Планинец—психолог РЦПППО—Монтана

РЦПППО-
МОНТАНА

ХІІІ. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

ЛИТЕРАТУРЕН КЛУБ “ХОРИЗОНТ - ЕЗИК, ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА” ЗА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА:

**„С думи и сърце“ –
срещи с книгите за въздигане на духа**

В свят, в който словото е мост между хората, а литературата – извор на въображение, Литературен клуб „Хоризонт - език, литература, култура“ към РЦПППО - Монтана за извънкласна дейност с участието на деца и ученици на допълнителна подкрепа се превърна в пространство на споделяне, развитие и вдъхновение. През цялата учебна година клубната дейност съчетаваше любов към книгите с приобщаване и подкрепа. Деца-та и учениците от предучилищен до гимназиален етап имаха възможност не просто да слушат и четат, а да изживяват, съпреживяват и създават собствен смисъл чрез литературата. Изпълнена с много и разнообразни дейности бе програмата на литературния клуб, но ще поставим акцент върху няколко мероприятия за извънкласна дейност: Посещения на театрални постановки, Отбелязване на Деня на народните будители с интерактивно занятие на тема: „Да помним Народните будители“; Изнесени занятия в библиотеката към читалище „Постоянство 1856г.“ – по повод „Денят на четенето“ / 15.11.2024г. на тема: „Иновациите започват с четенето“/ и по повод „Походът на книгите“ / 2-23.04.2025г. /; проектно базирано обучение на тема: „Книгата, която обичам“, съчетано с участие в едноименния Национален конкурс, организиран от Издателство и книжарници Хеликон.

⇒Отбелязване на Деня на народните будители с интерактивно занятие на тема: „Да помним Народните будители“. В него взеха участие деца и ученици на допълнителна подкрепа от предучилищен до гимназиален етап. В хода на мероприятиято се редуваха различни по замисъл и изпълнение интерактивни задачи на фона на едно синхронно педагогическо взаимодействие между тримата ръководители на дейността.

⇒По повод „Денят на четенето“ - 15.11.2024г. на тема: „Иновациите започват с четенето“ – направихме процесът на приобщаване реален, защото наред с ученици от начален етап на допълнителна подкрепа в изнесеното мероприятие се включи целият им клас. При изпълнение на извънкласното мероприятие ни очакваха литературни предизвикателства-сглобяване на пъзели от приказки, четене на отбори и на скоропоговорки, а най интересно се оказа дешифриране на текст с египетски йероглифи.

РЕСПО

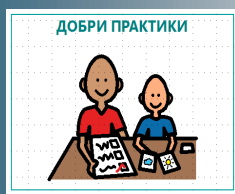

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

⇒ През април (в периода 02–23.04.2025 г.) се включихме в националната инициатива „Походът на книгите“, като проведохме **изнесено занятие в местната библиотека** към читалище „Постоянство 1856“ – град Лом. Там се потопихме в чудния свят на приказките с любезното съдействие на библиотекаря Люба Арсенова и младата писателка Елеонора Бойчева. И

това се превърна в истински празник за малки и големи! Чрез различни интерактивни задачи, децата и учениците на допълнителна подкрепа участваха активно, с интерес и усмивка, като направиха разлика между красивото и грозното, доброто и злото, преходното и вечното. Вниманието, което им беше отделено, и адаптираният подход превърнаха библиотеката в **пространство на включване и радост**. И

това е неподражаемата романтика на живия живот, в който и зад най-буреносния облак винаги прозират слънчеви лъчи. Така след вълнуващи преживявания и деца, и възрастни повярвахме в думите на Ханс Кристиан Андерсен: „Всичко, което погледнеш може да е приказка, а всичко до което се докоснеш - да се превърне в история.“

Цели и резултати

Чрез дейността на Литературния клуб постигнахме:

- Развитие на комуникативни умения и реч;
- Насърчаване на интереса към четене, слушане и разказване;
- Подобряване на концентрацията и самостоятелното изразяване;
- Формиране на културна идентичност и социална свързаност.

Заклучение

Литературният клуб „Хоризонт – език, литература, култура“ се превърна в **пространство на доверие, вдъхновение и съпричастност**, в което всяко дете и ученик на допълнителна подкрепа може да бъде чуто, разбрано и насърчено да се изразява. С думи и сърце създадохме свят, в който децата четат не само книги – но и опознават себе си и започват да си вярват.

Паулина Георгиева – ресурсен учител към РЦПППО - Монтана;
Ива Кирилова - ресурсен учител към РЦПППО - Монтана;
Даниела Алексиева - главен ресурсен учител към РЦПППО – Монтана.

РЕСПО

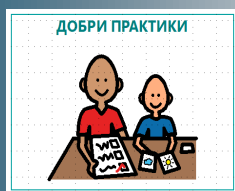

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

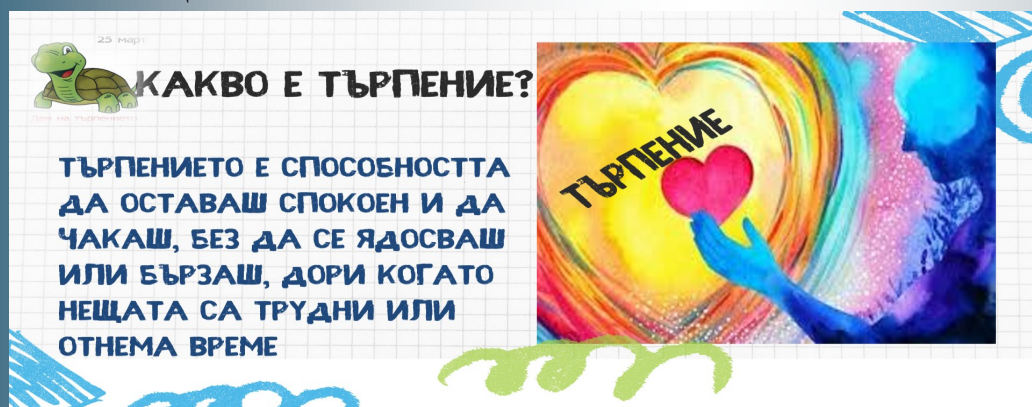
РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

ДЕН НА ТЪРПЕНИЕТО В ОУ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ – С. КОВАЧИЦА

На 26 март 2025 г. в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – с. Ковачица по повод Деня на търпението се проведеха интерактивни дейности. Водещи на събитието бяха Елеонора Планинец и Антоанета Тонева, специалисти към РЦПППО – Монтана.

Създадохме „Градинка на търпението“ в двора на училището, която да е символ на търпение, грижа и отдаденост, за която учениците да полагат грижи и да се учат на търпение.

Учениците показаха активно участие и споделиха ценни размисли. Те осъзнаха важността на търпението и неговото влияние върху успехите и взаимоотношенията им. Тези сред тях, на които им е трудно да проявяват търпение и самоконтрол, обещаха пред цялото училище, че от този момент нататък ще полагат

усилия да бъдат постоянни, добри и търпеливи. Очаква се приложението на наученото в ежедневието да доведе до по-добър самоконтрол и устойчивост в предизвикателни ситуации.

Всеки клас получи грамота за търпение и положителни емоции.

Елеонора Планинец – психолог в РЦПППО – Монтана

Антоанета Тонева – ресурсен учител в РЦПППО - Монтана

РЕСПО

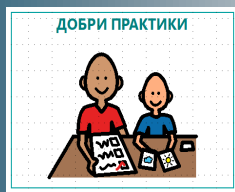

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XIII. ДОБРИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ПРАКТИКИ

ДЕН НА РОЗОВАТА ФЛАНЕЛКА В ПГПТ – ЛОМ

По повод Деня на розовата фланелка на 26.02.2025 г. в ПГПТ - Лом в IX а клас, Елеонора Планинец - психолог и Антоанета Тонева - ресурсен учител към РЦПППО-Монтана, проведоха занятие, свързано с насилието и гнева. Учениците се запознаха с видовете тормоз, как да избягваме и преодоляваме агресивните прояви, какви качества са нужни да притежаваме и силата на "Аз-посланията". Направиха "Атом на гнева" и оставиха своите послания и комплименти към своите съученици.

Елеонора Планинец – психолог в РЦПППО – Монтана
Антоанета Тонева – ресурсен учител в РЦПППО – Монтана

РЕСПО

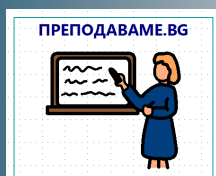

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XVI. СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

преподаваме.bg

Статиите в тази рубрика са публикувани на сайта на [преподаваме.bg](https://prepodavame.bg)

ЗАЩО И КАК ДА ПРЕПОДАВАМЕ СЪВМЕСТНО С РЕСУРСНИЯ УЧИТЕЛ?

Мълчалив свидетел или активен участник е ресурсният учител в учебния процес? Каква подкрепа оказва на общообразователния учител и как двамата биха могли да обединят усилия? Това са основните акценти в настоящата статия, която разгръща идеята, че ресурсният учител и общообразователният учител могат да преподават съвместно в клас, за да достигне до всеки един ученик поднесената в часа информация.

Съвременният учител ежедневно се изправя пред различни предизвикателства. Едно от тях е работата с деца със специални образователни потребности /СОП/. Училището трябва да посрещне всички ученици и да предостави подходяща за потребностите им подкрепа, но разнородните аспекти на различието често формират бариери. Учителите често споделят, че не се чувстват добре подготвени да посрещнат поспецифичните потребности на деца с различни затруднения. Притесненията им са свързани с академичния успех, с поведението на децата със СОП и отражението му върху дисциплината в класа, както и с коментари и нападки от страна на родителите на другите ученици.

Тези реалности от ежедневието водят натрупване на голямо напрежение и за учителите е лесно да се поддадат на негативните нагласи. Но ако си поставят за цел да бъдат приобщаващи учители, биха могли да надскочат стереотипното възприемане. В изпълнение на трудната задача да подкрепят всички ученици – независимо от техните силни или слаби страни – общообразователните учители могат да разчитат на стабилна подкрепа от ресурсния учител.

Съвместната работа на общообразователния и ресурсния учител може да се трансформира в ключ към успеха на всички ученици, а обединените усилия – в реализация на устрема за ефективно приобщаване.

Пълното съдържание на статията можете да прочетете ТУК:
<https://prepodavame.bg/zashto-i-kak-da-prepodavame-savmestno-s-resursnia-uchitel/>

Виолета Цв. Георгиева

<https://>

РЕСПО

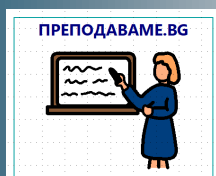

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XVI. СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

преподаваме.bg

Статиите в тази рубрика са публикувани на сайта на преподаваме.bg

МЕТОДИЧЕСКА ПОДКРЕПА ПРИ РАБОТА С УЧЕНИЦИ СЪС СОП: ЗАЩО, КЪДЕ И КАК?

Твърдения като „Всичко съм видял в практиката си“, „Всичко ми е ясно“, „Знам какво предстои“, „Нищо не може да ме изненада“ често водят до лична самозаблуда и могат да имат сериозни последици. Умението да учим и да се развиваме непрекъснато е в основата на професионалната зрялост – особено за онези, които работят в сферата на образованието.

Методическата подкрепа играе ключова роля в работата на учителите с деца със специални образователни потребности (СОП). Зад това обобщение стоят множество различни случаи и нужди, които често поставят преподавателя в ситуация на несигурност и търсене на най-подходящия подход. Затова е важно да се информираме, да се консултираме с експерти и да не се колебаем да потърсим помощ, когато се нуждаем от такава.

Какво представлява методическа подкрепа?

Методическата подкрепа обхваща всякакви направления на съдействие и подпомагане, които повишават нашите професионални компетенции и ни помагат да преодоляваме наличните предизвикателства в работата ни като учители. Това е процес на оказване на помощ от специалисти, които могат да ни насочат към ефективни методи и работещи стратегии, както и към подходящия инструментариум, с който да ги внедрим в практиката си.

Няма строго фиксирани правила и “формули” за работа с деца със СОП – подходът е индивидуален за всеки ученик. Ето защо е добре да потърсим методическа подкрепа от специалисти, които могат да ни предложат персонализирани методи и стратегии за ефективно преподаване според наличните възможности на конкретното дете.

Защо и кога да потърсим методическа подкрепа?

Можем да потърсим методическа подкрепа винаги, когато искаме да сме сигурни, че сме поели в правилната посока и че правим необходимото, за да постигаме добри резултати. Своевременна потърсената помощ често предотвратява нежелани последици, породени от несигурност, подценяване на ситуацията или липса на рефлексия върху практиките ни.

РЕСПО

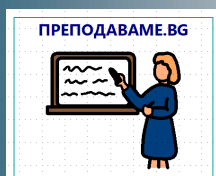

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XVI. СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

преподаваме.bg

Професионалната подкрепа е силно препоръчителна, ако в процеса на реализиране на вашите професионални ангажименти долавяте в себе си:

- притеснения за ефективността на вашата дейност;
- страх от неуспеха на вашите ученици;
- липса на достатъчно познания относно спецификите на определени нарушения и недостатъчна професионална подготовка за работа с определени групи деца;
- необходимост от подкрепа при водене на регламентирана документация за ученици със СОП;
- необходимост от научаване на нови стратегии за ефективна комуникация с родителите;
- необходимост от подобряване на механизма на взаимодействие в екипа за подкрепа за личностно развитие.

Да потърсим методическа подкрепа е важно, но още по-съществена стъпка от процеса е осъзнаването, че се нуждаем от такава. Приемането на необходимостта от за съдействие понякога изисква време и вътрешна работа. Колкото по-рано потърсим помощ, толкова по-успешно можем да ограничим натрупването на стрес, да предотвратим личната демотивация и да намалим риска от професионално прегаряне.

Пълното съдържание на статията можете да прочетете

ТУК: <https://prepodavame.bg/metodicheska-podkrepa-pri-rabota-s-uchenitsi-sas-sop-zashto-kade-i-kak/>

Виолета Цв. Георгиева

<https://>

РЕСПО

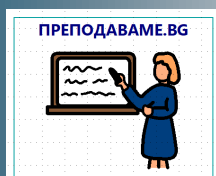

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

**РЦППО-
МОНТАНА**

XVI. СПЕЦИАЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА

преподаваме.bg

Статиите в тази рубрика са публикувани на сайта на [преподаваме.bg](https://prepodavame.bg)

ПРЕХОДИ И ПРОМЕНИ В ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА ДЕЦАТА СЪС СОП

Всяка една промяна на средата може да се превърне в голямо изпитание за децата със специални образователни потребности, за техните учители и родители. Но тъй като няма как да избегнем промените, е по-добре да знаем как да реагираме, когато сме изправени пред такива: ако сме информирани и добре подготвени, ще се справим по-лесно.

Настоящата статия дава някои насоки как учители и родители могат да помогнат на детето да премине през различни промени без сериозни травми, емоционални кризи и други съпътстващи затруднения.

От един в друг образователен етап

За всички деца преходът от детската градина към училището или преминаването в следващ образователен етап е колкото вълнуващ, толкова и бъдещ тревога. За децата със специални образователни потребности това също е предизвикателство, а понякога – и поредната бариера по пътя им. Знаем, че “различните” деца се нуждаят от подходяща подкрепа, за да се чувстват приети и значими и да имат равен старт със своите връстници.

Какво предстои в училище? Как детето ще се адаптира към новите условия? Ще се довери ли на новите специалисти, учители и съученици? Преходът към нов образователен етап е много притеснителен и за родителите на деца със СОП. Страхът от неизвестното може да достигне неизмерими граници, а напрежението – да доведе до вземане на не най-правилните решения.

За учителите фактът, че в класа ще се обучава ученик със СОП, също може да бъде стресиращ. В повечето случаи страхът от работата с деца със специални образователни потребности се поражда от недостатъчната подготовка на педагогическите специалисти, от несигурността дали ще се справят и дали ще успеят ефективно да приобщат своя различен ученик.

Преходът към нов образователен етап е предизвикателство на различни нива за всички участващи страни. Но ако си осигурим градивен диалог и ефективно партньорство, можем да се справим заедно!

Пълното съдържание на статията можете да прочетете ТУК:

<https://prepodavame.bg/prehodi-i-promeni-v-obrazovatelna-sreda-predizvikatelstva-za-detsata-sas-sop/>

Виолета Цв. Георгиева

РЕСПО

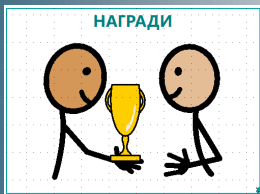

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XVII. НАГРАДИ И ОТЛИЧИЯ

НАГРАДА НЕОФИТ РИЛСКИ

През 2025 година за втори пореден път г-жа Диана Божинова – директор на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование бе удостоена с престижната почетна грамота "Неофит Рилски" на Министерството на образованието и науката за дългогодишна, цялостна и професионална трудова дейност в системата на предучилищното и училищното образование!

РЕСПО

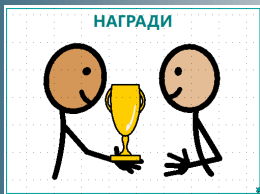

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХVII. НАГРАДИ И ОТЛИЧИЯ

НАГРАДА ЛОГОПЕД НА ГОДИНАТА

На 29 март 2025 г. в гр. Пловдив се проведе тържествена церемония за връчване на Третите годишни награди „Логопед на годината“, организирани от „Логопедия.БГ“. В категория „Логопед в образованието“ Янита Сейкова от РЦПППО – обл. Монтана, зае престижното второ място, отличена с грамота и награда. Г-жа Сейкова следва своя път в кариерното израстване, придържайки се към мотото: „Логопед не е само професия. Да си логопед е призвание, присъщо на хора с големи сърца.“

РЕСПО

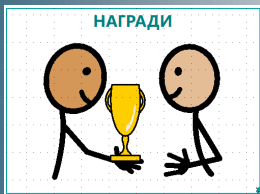

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

ХVII. НАГРАДИ И ОТЛИЧИЯ

НАГРАДА „ЕРГОТЕРАПЕВТ НА ГОДИНАТА“

Г-жа Елена Илиева-Истаткова, специалист по ерготерапия към Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование - гр. Монтана, бе удостоена с преситижната награда „Ерготерапевт на годината“ по време на форума за Националните награди за приобщаващо образование 2025 г. Отличието се връчва на професионалисти, отдали се на мисията да изграждат приобщаваща, подкрепяща и достъпна среда за всяко дете.

РЕСПО

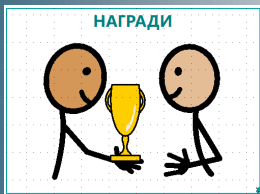

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦППО-
МОНТАНА

XVII. НАГРАДИ И ОТЛИЧИЯ

ТРАДИЦИОНЕН ПРИЕМ ПРИ ПРЕЗИДЕНТА

Елена Илиева – старши ресурсен учител, сензорен и ерготерапевт в РЦПППО - Монтана присъства на традиционния прием на президента Румен Радев по случай 24 Май - Ден на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност, който се проведе в Националния исторически музей и събра представители на академичната и научната общност, артисти, писатели, директори на образователни институции, учители и хора на изкуството.

**ЕКИПЪТ НА РЕСПО ПОЗДРАВЯВА УДОСТОЕНИТЕ С НАГРАДИ КОЛЕГИ. ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ ЗДРАВЕ, ВДЪХНОВЕНИЕ, ОЩЕ МНОГО ОТЛИЧИЯ И ПОВОДИ ЗА ГОРДОСТ!
ЕКИП РЕСПО**

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА

XVIII. СПОДЕЛЕНО ЗА РЕСПО

ТВОРЧЕСКИ ЗАНИМАНИЯ И ВРЕМЕ ЗА РАВНОСМЕТКА

Из дневника на един ресурсен учител...

В училището, където бях разпределена през тази година ме посрещнаха добре всички колеги. С някои бях работила на други места, в други учебни заведения и се познавахме. За IV ОУ „Иван Вазов“ - Монтана, макар и 7 години като техен възпитаник от толкова далечното си ранно детство, все пак бях напълно нов кадър.

Останах възхитена от сплотеността и обичта между колегите в това училище. Тези преподаватели истински се ценят и си помагат, споделят празниците и радостите си. Затова и резултатите са впечатляващи, микроклиматът е чудесен, а оттам нататък да се работи е лесно и приятно.

Още при първата ни среща малчуганите ме засипваха с всякакви въпроси, в това число и ... лични. Не се познавахме, но се опознавахме. Някъде усещах любопитство, другаде - стаени въпроси. Седем ученика бяха под моя опека, грижа и учебен контрол в частта приобщаващо образование в определени дни и часове. Всеки от тях откликна различно на необходимостта и желанието да се включваме активно в учебния процес.

Саморевизирайки се и самоконтролирайки се, преброих в първите дни на юни, какво постигнахме през учебната година. Наистина бяхме работили неуморно. Ползвах се през цялата учебна година с абсолютната творческа свобода и доверие от страна на директорите Диана Божинова и Цветанка Цветкова. Не усещах умора. Не чувствам такава и сега, броени дни преди лятната си отпуска. Защото когато ти имат доверие, всичко се постига с лекота.

Работих усърдно с всички ученици от моята група, но с тези, с които изградихме много силно доверие, постигането на добри резултати не се забави. С К. с лекота посрещаме всяко предизвикателство и успяхме да отработим над 90 работни листи. Лятната ми работа с ученика А., обучаващ се в индивидуални форма и план целогодишно, затвърди неговата отлична позиция, уменията му, кръгозора му, направи го по-издръжлив и по-отворен да приема все така с готовност, нови за него, знания, да формира умения, които ще го съпътстват в рамките на времето за учене през целия му живот. Той е нашият шампион със 118 изработени творчески материала.

Да допълня в заключение: Всичко, което създадохме с тези прекрасни деца с големи сърца през учебна 2024-2025 година го направихме с усмивка. Заедно създадохме повече от спомени — изградихме мостове от доверие, разбиране и споделеност. Тези деца ми показаха, че най-големите уроци идват от най-чистите души. Благодаря им за вдъхновението, за енергията и за вярата. Продължаваме напред все така. Все пак, почти 30 години педагогически стаж не са никак малко. За толкова професионални години време изтича много вода. Тя отсява като златен пясък всяко излишество, за да остане това, което трябва да се помни.

Диана Йорданова

стариши учител, ресурсен в РЦПППО - Монтана

XVIII. СПОДЕЛЕНО ЗА РЕСПО

СВЕТЛИНАТА, КОЯТО УЧИ СЪРЦЕТО ДА ВИЖДА

Посвещавам този текст на всички деца със специални образователни потребности, които ни научиха какво е истинска сила. И на онези възрастни, които се осмеляват да я видят.

ИСТИНСКИЯТ СВЯТ ЗАПОЧВА С ПРИЕМАНЕ

Всяко дете, което прекрачи прага на нашата детска градина, носи със себе си цял един свят. Някои деца имат нужда от време да се адаптират, други се усмихват веднага, трети остават в своята тишина. И тогава идва въпросът: "Различни ли са?"

Не. Те просто говорят на друг език – езика на доверието, на ритъма, на жеста, на сърцето.

През годините аз и екипът ни, сме имали щастието да работим с много такива деца – с аутизъм, ДЦП, езикови нарушения или сензорни особености. Всяко от тях ни е научило на нещо, което нито един учебник не може да преподаде: на това как да виждаме с душа.

Когато се научим да чуваме какво е зад тишината, да забелязваме малките победи, да празнуваме една дума, изречена след месеци усилия, тогава започваме да възпитаваме не просто деца, а човечност.

ПРИКАЗКАТА ЗА ЦВЕТЕТО, КОЕТО НИКОЙ НЕ ЗАБЕЛЯЗВАШЕ

Имало едно време малко цвете в голяма градина.

То не се развивало като останалите — не цъфтяло с ярки цветове, не ухаело силно и не се въртяло по посока на слънцето.

Цветята край него го подминавали.

„Не е като нас!“ - казвали. „Може би не може да расте...“

Един ден в градината влязло дете.

Седнало до цветето, погледнало го тихо и го докоснало.

„Ти си красиво!“ прошепнало то. „Просто растеш по друг начин.“

И тогава се случило нещо вълшебно.

Цветето разцъфтяло – не с листа, а със светлина.

От този ден нататък всяко дете, което минавало покрай него, го виждало.

Защото когато някой те види с любов, ти започваш да светиш.

XVIII. СПОДЕЛЕНО ЗА РЕСПО

СЪРЦЕТО ГОВОРИ С ПОЕЗИЯ

Не казвай, че съм различен – просто съм аз,
с моите пътища, с моя глас.

Понякога бавен, понякога тих –
но винаги в търсене... без рима във стих.

Подай ми ръка, не ми лепи етикет,
бъди ми приятел, а не „експерт“.

Защото понякога съм тъжен, понякога плах –
но в обичта няма „специален“ и „страх“!

ПОСЛАНИЕ КЪМ КОЛЕГИТЕ И РОДИТЕЛИТЕ

На всички колеги, които не се страхуват да учат всеки ден – да
търсят, да се провалят, да опитват отново и да вярват, че няма
„невъзможно“, подарявам тази история.

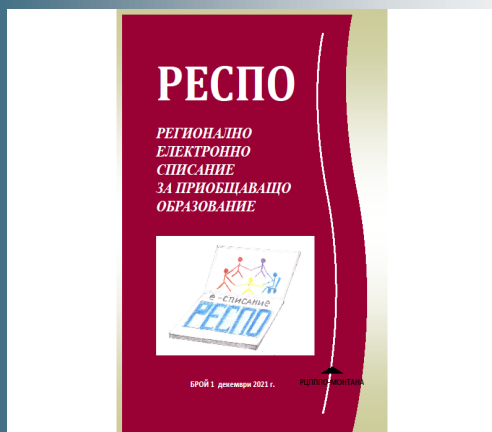
На всички родители, които носят в сърцето си тревога, вина,
безсилие или страх – искам да ви кажа: Вашето дете е ценно! То е
светлина. Понякога светлината идва по различен начин, но винаги
озарява.

Нека вървим заедно – рамо до рамо, с отворени сърца и смирение.
Да не забравяме, че пътят към едно приобщаващо общество не минава
през диагнози, а през любов, приемане и търпение.

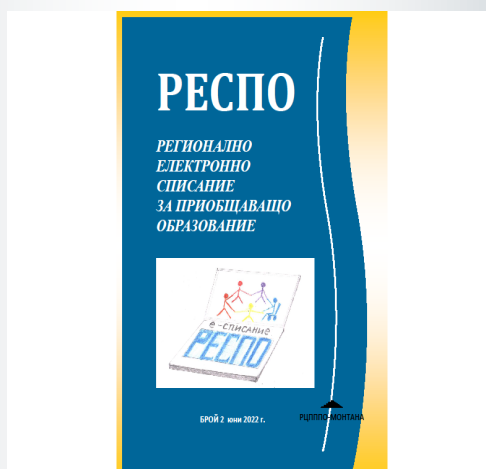
И ако понякога се чувствате сами – погледнете към децата.
Те са истинските учители.
Те ни показват пътя.

С обич, уважение и вяра в доброто всеки ден:
Ирена Крумова
Директор на ДГ №12 "Здравец" град Монтана

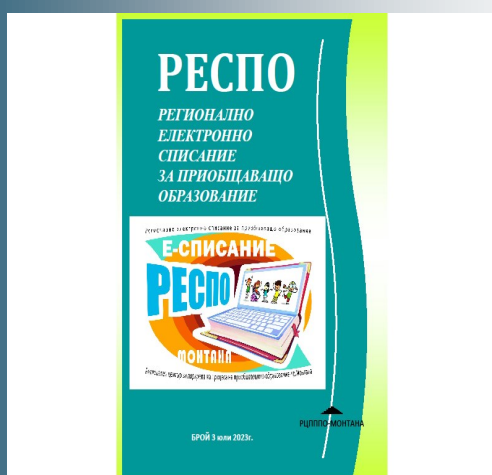

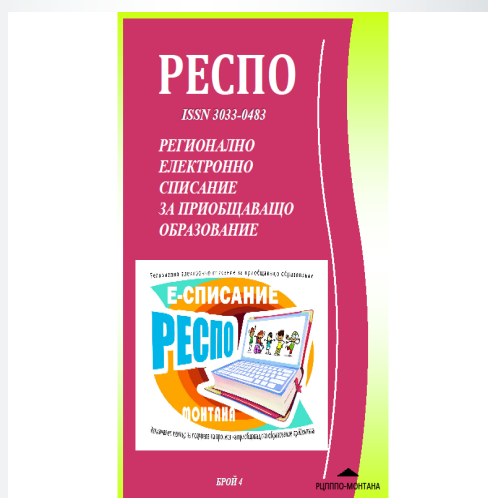
https://rcm.dstcenter.eu/images/downloads/emagazine/2021/respo_12_2021.pdf

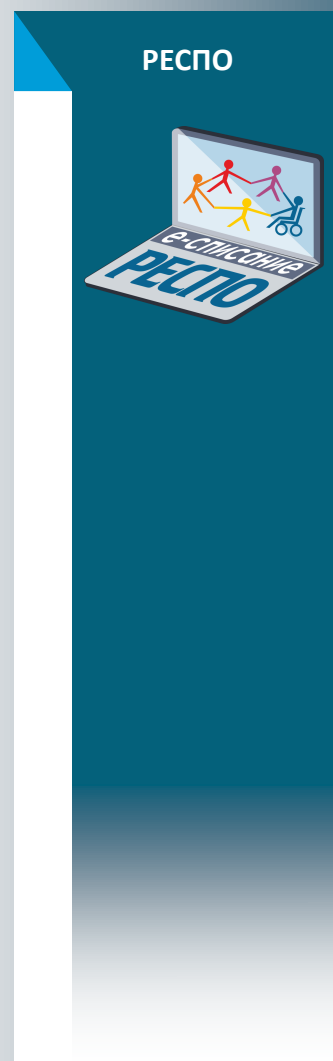
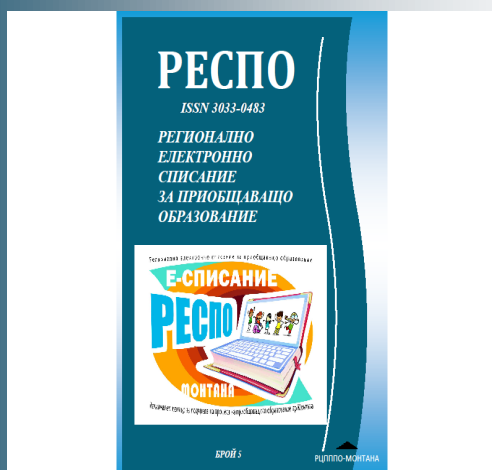
https://rcm.dstcenter.eu/images/downloads/emagazine/2022/respo_06_2022.pdf

https://www.rcm.dstcenter.eu/images/downloads/2023/respo/respo_07_2023.pdf

https://rcpppo-montana.com/wp-content/uploads/2024/11/respo_07_2024.pdf

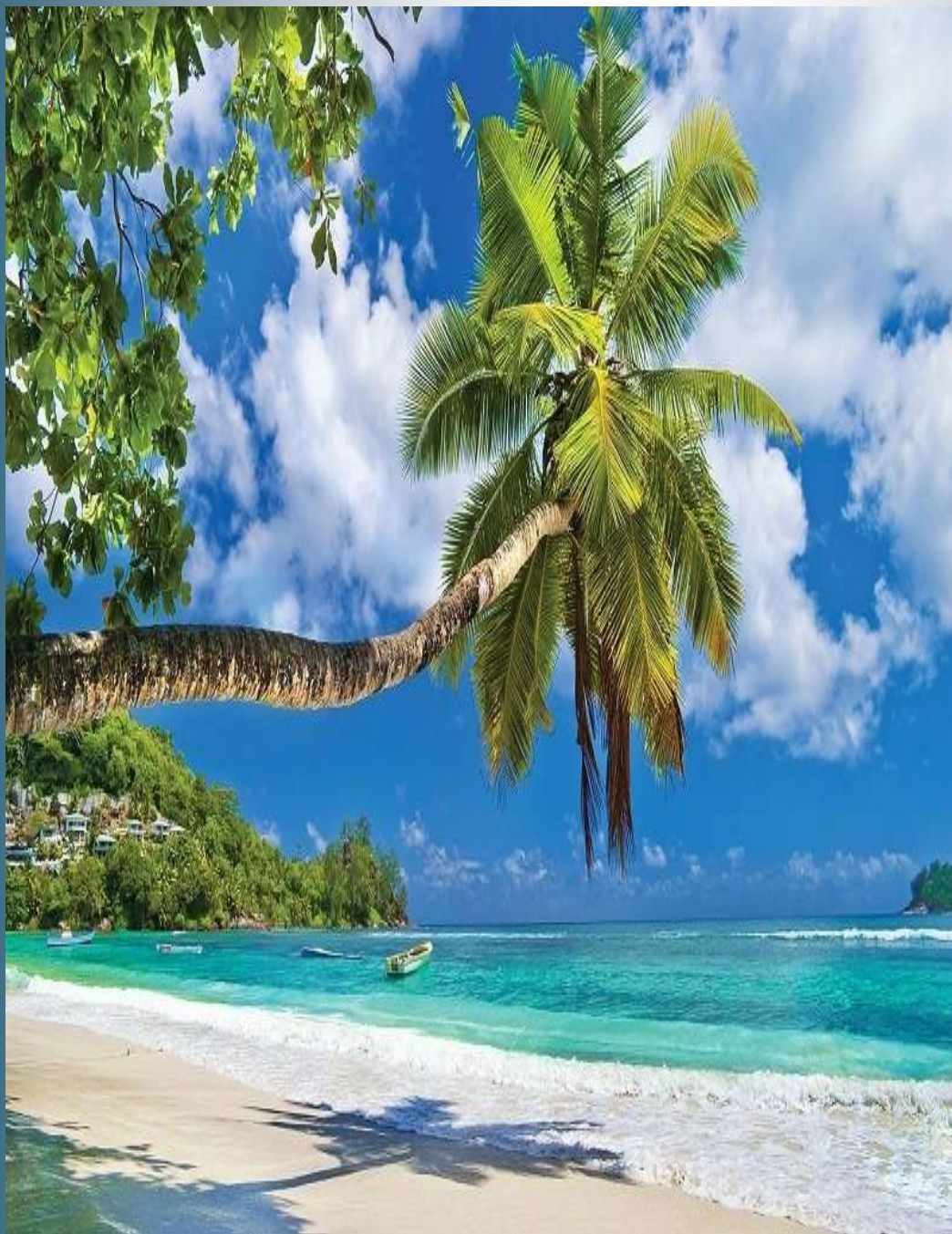

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-МОНТАНА

https://www.fototapeti24.com/bg/MORE_218/

***Екипът на РЕСПО Ви пожелава слънчево и безгрижно лято,
изпълнено с вълнуващи пътешествия, свежи идеи и нови
въдъхновения!***

РЕСПО

РЕСПО

Тел: 0879018130

Имейл: respo_rc_montana@abv.bg

РЦПППО-
МОНТАНА